

keramiske noter 28/2008

14. årgang

Gutte Eriksen

* 1918 † 2008

Midt blandt sommerens smukkeste dage lød det vemodige budskab, at Gutte Eriksen ikke længere var blandt de levende vidner om moderne dansk keramik store gennembrud i tiden før midten af det tyvende århundrede. Hendes livsværk, keramikken, der udgik fra hendes værksted gennem de mange år, vil dog altid være et vidnesbyrd om en af tidens mest betydelige keramiske kunstnere.

Det er et næsten utroligt tidsperspektiv, at Gutte Eriksen allerede var med som udstiller på Kunstner-nes Efterårsudstilling i 1938, i øvrigt før hun havde afsluttet sin uddannelse på Kunsthaandværkerskolen, og at hun her som keramikker kunne markere sig blandt alle billedkunstnerne, hvilket bestemt ikke var nogen selvfølge – dengang.

Lige siden, dvs i halvfjerds år, har Gutte Eriksen været synlig inden for dansk keramik og gennem årene stadigt mere respekteret og indflydelsesrig. Hendes curriculum, listen over hendes deltagelse i mangfoldige udstillinger i ind- og udland, utallige priser og hædersbevisninger og dokumentationen af hendes vældige netværk af kontakter til den internationale keramik elite, er opregnet og kommenteret i kataloget til hendes store, retrospektive udstilling på Vejen Kunstmuseum i 2001 og skal ikke gentages her. Blot kunne nævnes hendes ligeledes meget omfattende udstilling i Kunstforeningen Gl. Strand i 1987, også dokumenteret med et katalog.

Gutte Eriksen oprettede eget værksted kort efter sin afgang fra Kunsthaandværkerskolen i 1939 og etablerede sig permanent fra 1953 i St. Karlsminde ved Hundested. Når man mødte hende dér, kunne hun give udtryk for, hvor meget det betød at være nært forbundet med naturen som en inspiration både for hendes formgivning og især for rigdommen af farvenuancer i hendes glasurer.

Hun arbejdede oftest med en simpel askeglasur og kunne begejstres over de mange muligheder inden for den trods alt begrænsede skala. Hendes glasurer var i princippet fastlagt helt tilbage i 1950'erne, hvor hun i

sit værksted havde besøg af den engelske keramikker Michael Gill, der især viste hende noget om betydningen af anvendelsen af borax i glasurerne. Gennem de mange følgende år arbejdede hun videre med disse glasurer, der var tilpasset hendes hårdt brændte lertøj. Gennem eksperimenter og ofte gentagne brændinger af samme genstand – nogle gange med års mellemrum – blev stadig flere muligheder og udtryk lokket frem. Det kunne være næsten til grænsen af det teknisk mulige, til tider med en let forkullet glasur til følge, men med en ekspressivitet, som hun syntes var en gave, der dog blev taget imod under hendes kontrol af resultatet eller i det mindste var hendes valg mellem de muligheder, der viste sig.

Inden etableringen i St. Karlsminde havde Gutte Eriksen haft forskellige værksteder både alene og sammen med andre. Det er lidt interessant, at hun bl.a. har haft sin drejeskive stående hos Felix Møhl i Allerød, næsten et begreb for forædlingen af det traditionelle pottemageri. Det er jo på en måde også den side af moderne dansk keramik, Gutte Eriksen stod for gennem årene. Hun havde fra sine tidlige arbejder i udpræget lertøj bevæget sig via det hårdt brændte lertøj og nærmet sig stentøj, men prøvede at bevare lertøjets karakter af noget umiddelbart, f.eks. i sporene efter opdrejningen. Hun forlod aldrig de funktionelle former – skåle, kander og dunke – og var aldrig fremmed for, at tingene også skulle kunne bruges. Lige som hun havde oplevet det hos nogle af sine forbilleder ude i verden som Shoji Hamada i Japan og Bernhard Leach i England. Hun havde i øvrigt et kort, men meget givende ophold på Leach's værksted i Cornwall i 1948 og var på linie med hans opfattelse af betydningen af det traditionelle keramiske håndværk som forudsætning for et moderne, men ikke for tidsbestemt udtryk.

Gutte Eriksen søgte også at give denne indstilling videre til elever. Så aktuelt som i den nye bog om Bodil Manz (anmeldt i dette nr. af "keramiske noter") erindrer Bodil Manz fra et kort elevophold i Gutte Eriksens værksted for halvtreds år siden, at hun blev sat til at dreje skåle op på stribe, og læremesteren så

kom forbi og klaskede de skåle sammen, hvor kanterne ikke var helt i orden.

På den anden side var Gutte Eriksen ikke selv overdreven perfekt, fordi hun gerne ville understrege, at dette var håndens arbejde og ikke et maskinprodukt. Når man f.eks. ser på nogle kruske – også fra den tidlige tid i St. Karlsminde – med små, dekorative hanke på siderne – så var disse hanke charmerende upræcise. Tilsvarende var glasurstriberne ned over kruskernes sider afsat malerisk levende og alt andet end nøjagtige, nærmest som glasuren på en hurtigt dekoreret pottemagervare. Mærkerne efter opdrejningen ses tydeligt indvendigt i krusken. Det er vibrerende levende håndværk, men med kunstnerisk nerve.

Faktisk står disse kruske lige nu for øjnene af mig, ikke som museumsstykker, men som fornuftige brugsting, fundet for halvtreds år siden på hylderne i keramikælderen under Håndarbejdets Fremmes udsalg på Kongens Nytorv/Hovedvagtsgade. Glasurens farvespil går fra det sort/blå på den ene kruske til det gyldent rødlige på den anden kruske mod en grå/hvid bundglasur over den mørkebrune skærv. Det er den farveskala, Gutte Eriksen forblev trofast over for i resten af sit lange liv som keramik, men med et stadigt større raffinement i nuanceringen længere fremme i sit virke.

Der er allerede i de tidlige arbejder noget beslægtet med japansk keramik, som Gutte Eriksen vel også har haft kendskab til bl.a. gennem Bernhard Leach. Da hun i 1969 fik Tagea Brandts rejselegat, blev det anvendt til en studietur til Japan (1970), som hun igen besøgte i 1973. Jeg husker hendes virkelige stolthed over at opdage på disse rejser, at hendes keramik var kendt og beundret i Japan, og at hun dér var med på væsentlige udstillinger med ting, som udstillingsarrangørerne uden hendes medvirken havde fundet og udvalgt, hvor de var til salg. Det skulle også være sådan, syntes hun, at ting, der udgik fra hendes værksted, havde de kvaliteter, der skulle til for at tages med på en udstilling, uden det behøvede at være noget, hun specielt havde udvalgt som udstillingsværdigt.

Gutte Eriksen var virksom helt frem til de seneste år, og hendes keramik findes i samlinger og på museer i mange lande. Der er ingen tvivl om, at hun også af kommende generationer vil blive betragtet som en af de mest betydningsfulde keramikere fra det tyvende århundrede.

Jørgen Schou-Christensen

Keramiker Gutte Eriksen døde den 8. juli efter et langt og stærkt liv.

Jeg mødte Gutte Eriksen for godt 30 år siden, da jeg var elev på Det Jyske Kunstakademi, som dengang havde en enestående afdeling for unika-keramik. Hun blev min vejleder efter mit første turbulente år på Det Jyske Kunstakademi. Og hvilken vejleder! Gutte var utrættelig - i arbejdet, til festen og på rejsen. Vi fik forelæst og påskrevet - og altid ud fra en stærk og personlig mening. Og Gutte havde noget at have det i. Hendes egen udvikling har været enestående, fra gode brugsting til dybt personlige, monumentale kruske! Selv om Gutte var meget kontant var hun altid loyal, hun havde en indsigt i keramikens væsen af de sjældne og åbnede manges øjne for verden og verdens øjne for mange af os danske keramikere. TAK Gutte!

Lis Ehrenreich

ABA-fotos på Internettet

Den store fotosamling i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv blev under protest fra brugerne lukket for et par år siden i forbindelse med fusionen med Arbejdermuseet.

Siden samlingen blev lukket har en omfattende digitalisering fundet sted, og den er så langt, at dele af samlingen kan bruges via nettet. De digitaliserede fotos kan nu både søges og købes til videre brug på netadressen www.aba.dk. Således findes der mere end 100 billeder fra keramiske virksomheder, lige fra pottemagerier til de store porcelænsfabrikker.

Fotografierne er registreret i bibliotekssystemet. For at lette søgningen af fotografierne er der brugt en bred vifte af emneord i registreringen af dem. Der er således mulighed for at søge på emner, lokaliteter eller erhverv - i alle døgnets 24 timer. Digitaliseringen af den omfattende samling vil fortsætte over de nærmeste år, derfor vil der også være mulighed for at bruge den del, der ikke er digitaliseret. Det kan ske i Bibliotekets ekspedition, hvor manuel service i forbindelse med særlige ønsker kan ske efter aftale og mod betaling af et gebyr.

Køkkenhaven – Ursula Munch-Petersens store keramikrelief til Vejen Gymnasium af Teresa Nielsen

---

For tre somre siden fejrede Vejen Gymnasium og HF 25 år jubilæum. Det havde været et stærkt ønske, at begivenheden skulle få en varig markering. Der blev etableret en dialog med Ribe Amts Kunststudvalg, der i samspil med andre bidragsydere, og især Ny Carlsbergfondet, finansierede et projekt, der udviklede sig fra drømmen om en stor, ubetalelig udendørs skulptur til, at der i stedet blev opsat et keramisk relief, der blev skabt til lige netop dette sted. En stor udsmykning tog gradvis form, og let forsinket blev Vejen efteråret 2007 endnu et kunstværk rigere – et værk, som gymnasiet gerne deler med andre. Gæster er i dagtimerne velkomne til at komme forbi og kigge ind.

Der blev valgt ler som arbejdsmateriale. Det skyldes Vejen bys stærke historie om billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen (1861-1941), som blev en international anerkendt billedhugger og keramikker. At det netop blev Ursula Munch-Petersen (født 1937), der kom til at stå for jubilæumsmarkeringen, skyldes, at hun allerede i 1996-97 skabte ”Vejen Urtepoten”, og at der i 1997 på Vejen Kunstmuseum vistes en stor retrospektiv udstilling med hendes værker. Foråret 2004 udkom museumsinspektør Teresa Niensens monografi om kunstneren. Ursula Munch-Petersen har i mange år været en aktiv debattør og fortæller for respekten for de gode materialer og godt håndværk. Bedst kendt er hun for sit farvestrålende stel ”Ursula” designet for Royal Copenhagen – en vare som i Vejen jævnligt lyser op i Tage Henriksens butiksvinduer i Nørregade.

En dialog indledtes. Der blev set nærmere på Ursula Munch-Petersens første store opgave. Det var et relief, hvor hun 1960-61 modellerede et detaljerigt snit ned gennem et udvalgt stykke af Bornholms natur, Læså profilen. Det blev udført til Bornholmsfærgen og er i dag opsat på Natur Bornholm. Mon noget beslægtet skulle kunne laves til gymnasiet i Vejen? Kunstneren kom på besøg i februar 2005 og gennemgik rummene. Der var tavler, døre, plakater og meget andet på gange og i klasserne. Blikket blev hurtigt rettet mod *skolens hjerte*, det store, åbne, lyse fællesrum, som eleverne passerer mange gange om dagen. Kantinelugens vandrette hul fangede Ursula Munch-Petersens opmærksomhed. Planen for ”Køkkenhaven” tegnede sig hurtigt: Til den ene side skulle der være et velordnet snit i de geologiske lag.

Om det har kunstneren selv skrevet: *”Til højre for kantinelugen vises jorden lagdelt. Det betyder tiden, som har lagret sig i historisk orden med forsteninger og andre spor af levet liv. De allerældste levende væsener har efterladt milliarder af kalkskeletter, som ses som hvide lag med forstenede muslinger, søpindsvin og blæksprutter mellem sand, flint, ler,*

grus. Kun allerøverst har menneskene efterladt sig lidt ... der over ses fuglene og en lille stribe muld, som stort set er det, vi ser og opfatter som jorden. Men de nederste lag i kridtklinerne på Stevns og Møen er 100 millioner år gamle.”

I ellefte time, efter opsætningen af udsmykningens tre markante felter, tilførte Ursula Munch-Petersen udsmykningen nogle afsluttende elementer. Hun syntes, at der manglede noget i afslutningen af højre side. Hun gik i værkstedet og modellerede tre krager – to stående, der for oven afrunder striberne af geologiske lag, og én, der kommer flyvende lidt længere borte på den mægtige murstensvæg.

Kulturel køkkenmødding. Til venstre for kantinelugen har Ursula Munch-Petersen modelleret det vandrette mønsters modsætning; en vild dyng med sammenfiltrede spor fra mange kulturer og forskellige perioder – en skatkiste for nysgerrige elever og andre gæster på stedet. Om jordbunkens indhold skriver Ursula Munch-Petersen: *”Mange af de ældste guder var frugtbarheds- og jordgudinder, som Venus fra Willendorf, 27.000 år før Kristus, slangegudinden fra Kreta 1600 år før Kristus og vandgudinden Anahita, mor til alle andre guder ifølge ældgammel iransk folkereligion. ... Den keltiske kristendom blev dyrket i Norden i 3-400 år, inden Ansgar omvendte os til den pavelige katolske kristendom. Kelternes kultur var mundtlig, så jeg har ikke kunnet modellere Brigid. Den keltiske tro kunne integrere Jesus - ligesom man mange steder i Indien med glæde sætter endnu en ny gud på alteret, for dermed at blive rigere end før. Jesus peger på himlens fugle og markens liljer. End ikke Salomon i al sin pragt er klædt som de. ... Der er en hilsen fra Kina i form af en blå stentøjskrukke - fra araberne en stump af et maurisk flisemønster - en indiansk dansende abe - og en etruskisk husformet urne. Jeg har modelleret disse forskellige kulturrester ind i jordbunken. De ældste nederst - og øverst i jordbunken sidder et barn ovenpå menneskeheds historie og tænker over livet - og fremtiden. Kulturerne ligger begravet i jorden. Når vi finder resterne, snakker de til os om mennesker, der har levet, elsket, drømt og sørget - akkurat som os selv.”* Her er stof til fordybelse og mange spændende samtaler kan udspringe af kulturdyngen. Relieffet står til rådighed for alle. Her er afsat for en god snak om kulturel dannelse – hvor mange af de gamle symboler kan den enkelte gæst aflæse?

Oppe over lugen skitserede Ursula Munch-Petersen indledningsvis græs, ukrudt og rodfrugter under optrækning. Netop her skete undervejs de allerstørste forandringer. Efter gensyn med stedet har kunstneren i stedet valgt at placere frisen som et relief under

kantinelugen. Det lange felt har hun fyldt ud med botaniske studier af hele nytteplanter fra rod over stængel til blade og blomster. Mellem dem har hun indflettet ukrudtet med de smukke navne som ”Grine til middag” og ”Hyrdetaske”. Yderst til venstre har hun, med en ophobning af dunke med ukrudtsmiddel, modelleret en kommentar til en disharmonisk del af vores forhold til naturen: *”I køkkenhaven manipulerer vi med planterne, som vi spiser. Vi bestemmer helt diskriminerende, hvad som får lov til at blive og lov til at vokse, mens de mindre spiselige planter, de såkaldte ukrudtsplanter, rives op. Vi er blevet så dygtige, at vi kan slå alt det ihjel, som vi ikke kan spise eller sælge. Samtidig med at vi forgifter Ærenpris og Tusindfryd, kører store lastbiler over landegrænser med sejlivet kontorbeplantning - planter uden navn, som skal bringe naturen ind på arbejdspladser og skoler. Men vores forfædre gav ukrudtet navne som Forglemmigej og Grine til Middag.”* Og slutter på bedste PH-maner med at konstatere: *” – de må trods alt have holdt af det besværlige skidt.”*

Relieffet i det store fællesrum træder, i kraft af lerets materialemæssige slægtskab med arkitekterne Bornebusch og Selchau markante røde murstensbyggeri, organisk ind i helheden. Alligevel giver feltet på flere planer en underfundig højnelse af rummet. ”Køkkenhaven” er blevet en integreret del af elevernes liv på gymnasiet. Selv på grå regnvejrsdage lyser det op og bringer naturen ind i rummet. I køen til kantinen møder de langs med den keramiske stofflighed både materiale og indhold. Her får de forbigående stof til eftertænke. Her er en op/udfordring til at overveje og stille krav til de afgrøder, som vi dyrker, den måde vi behandler dem, den natur vi har omkring os og dertil vores kulturarv. Her er samlet et ”statement”, som samfundsbevidste unge mennesker *må* tage stilling til. Udsmykningens tankegods er helt i tråd med, at Nobels Fredspris 2007 gik til Al Gore... Det er på tide, at vi holder op med sanseløst forbrug, og tager ansvar i en større sammenhæng.

Indvielsen af relieffet var en ganske særlig begivenhed. Det store fællesrum var tæt pakket med 400-600 unge mennesker og dertil de særligt indbudte gæster. Som altid skulle der holdes taler – tilmed en ganske lang række. I over en ½ time var der en fredelig lytten og bragende klapsalver ind imellem - særligt da kunstneren selv havde talt. Hvordan kunne det lade sig gøre at engagere så stor en flok, hvoraf mange måske gerne ville have en lille pause til ganske andre gøremål? Forklaringen er ganske enkel.

Under projektets gradvise tilblivelse var kunstneren med sine klare holdninger og engagement i arbejdet kommet til at påvirke omgivelserne. Opmærksomt havde rektor Asger Dyhrman udtænkt et fint tillæg til projektet. I samspil med gymnasiets alsidige praktiske mand, pedel Poul Erik Rasmussen, fik man lavet videosekvenser af en række samtaler med Ursula Munch-Petersen. De blev samlet på en CD, som ved fællessamlinger i ugerne op til indvielsen blev præsenteret for eleverne. Budskabet gik rent ind - ”Respekt!” – som det kontant kom til udtryk ved de bragende klapsalver. Der var skabt et sjældent ejerskab til værket. Og takket være CD’er med samtalerne kan også kommende gymnasieklasser komme tæt på værkets historie, som den formidles af kunstneren selv.

Grøntsagsfrisen under disken er lavet på ”Statens Værksteder for Kunst og Håndværk”, Gammel Dok Pakhus i København - januar, februar, marts og april 2006, med materialer fra Tommerup Keramiske Værksted. Jordbunken og de geologiske lag er lavet på Tommerup Keramiske Værksted over tre-fire måneder fordelt på foråret og sommeren 2006 samt foråret 2007, hvor delene blev brændt, glaseret og brændt igen.

Keramikvandring i Vejen. Et besøg i Vejen kan gøres til en alsidig keramikvandring. Kommer man med toget, vil mødet med keramikken ske lige ved perrontunnellens nordlige udløb. I fortovet er der indfældet de første dele af Hans og Birgitte Börjesons saltglaserede keramisk vejvisere fra 1999. Dem kan man følge til Vejen Kunstmuseum. I keramiksamlingen på museet er opsat Ursula Munch-Petersens første keramiske skitser til gymnasiets relief. Her kan man også se andre af hendes værker, keramik af Niels Hansen Jacobsen og af mange andre kunstnere. Næste stop kunne være Grønvangskolen (www.groenvangskolen.dk), hvor en gruppe elever fra Kunstakademiets keramiske afdeling har tilført nybyggeriet en masse uventede keramiske elementer, som de har udført på Tommerup Teglværk. Krydser man Boulevarden, når man frem til gymnasiet, og et godt stykke længere henne ved Baungårdsvej har boligforeningen ladet opstille en keramisk gruppe udført af Peter Tybjerg. På vej tilbage til stationen kan turen gå gennem kirkegården, hvor der er masser af Niels Hansen Jacobsens fascinerende anderledes granit-gravsten. God travetur!

Saxbo med de verdensberømte glasurer af Anders Uhrskov

Arne Jacobsens Ægget, PH-lampen og Saxbos spaltekande er tre af dansk designs ikoner, om end Saxbo i dag ikke er omgæret med samme popularitet som de førstnævnte.

Saxbos virksomhed, 1929-68, falder sammen med dansk designs guldalder, 1930-70. Denne periodes design har, efter en nedtur i 70'erne og 80'erne, fået en renæssance, ikke mindst hos tidens auktionsskunder. Det gælder især møbler (Wegner, Juhl, Klint, Jacobsen og Kjærholm) og belysning. Stentøj, sølv, glas og tekstil, som også bidrog væsentligt til guldalderens formsprog, er ligeledes efterspurgt på ny, men ikke så kraftigt. På dagens hitliste over stentøjsklassikere er det Axel Salto der topper, med sit organiske og virile formsprog.

Sammen med Den kongelige Porcelænsfabrik og ikke mindst Bing & Grøndal har Saxbo sat en høj standard for dansk stentøj fremover. Lad os benytte 40 års dagen for lukningen af Saxbo til at beskrive dets stentøj og dets betydning.

Den tyske Bauhaus bevægelse prægede mellemkrigstidens design. Den svenske kunsthistoriker Gregor Paulsson formulerede allerede 1919 i bogen "Vackrare Vardagsvara" et beslægtet program. Herhjemme blev det nye funktionalisme uden dekorationer og andre dikkedarer.

Saxbo blev startet i marts 1929 af den svenske keramikergunnar Nylund og den danske civilingeniør Nathalie Krebs. De ville i tidens ånd producere stentøjskunst, enkle former med lette, rene og farvestærke glasurer; smukke stærke brugsting i serieproduktion til en rimelig pris, reelt håndværk og god teknik. Stentøj for folket. Saxbo stentøj var i starten geometrisk præget, med udgangspunkt i kugle, kegle og cylinder, sådan som også i Vilhelm Lundstrøms malerier.

Nylund og Krebs havde begge en årrække arbejdet i Bing & Grøndals kreative miljø, han som kunstner, hun som kemisk ingeniør. I starten som selvstændige lejede de sig ind i keramikeren Patrick Nordstrøms værksted i Islev. Allerede året efter forlod Nylund imidlertid værkstedet for at blive kunstnerisk leder af Rörstrand i Sverige. De følgende knap to år var Axel Salto kunstnerisk medarbejder hos Nathalie Krebs. Inspireret af hans mere specielle ting videreudviklede hun, ud fra sine ensfarvede glasurer, en række fint spættede glasurer, harepels, fuglefjer og siden blårev og markmus.

Den klassiske Saxbostil blev imidlertid først til med Eva Stæhr-Nielsen. Hun var med alle årene fra 1932,

de fleste år som eneste fastansat formkunstner. Eva Stæhr-Nielsen udviklede hurtigt et meget personligt, feminint og enkelt formsprog. Hun tegnede formerne, men drejede dem ikke selv. Blandt hendes først ting var den kuglerunde tepotte, spaltekannden og den lille orkidékrukke. De blev alle tre fremstillet i hele perioden indtil lukningen i 1968. I de første mange år formgav hun seriearbejder, hvoraf særligt vellykkede stykker gik til udstillingsbrug. Fra 1952 skabte hun mest udstillingsting, dog ikke i form af egentlige unika. Hos Saxbo blev nemlig alle ting, selv de store, lavet i mindst 2-3 eksemplarer, normalt i forskellige glasurer.

Den 8. marts 1968 brændte ovnen for sidste gang på stentøjsværkstedet i Herlev. Efter 39 års produktion lukkede keramikeren Nathalie Krebs (1895-1978) Saxbo, som ifølge Sveriges Nationalmuseums årsskrift var "det uden tvivl bedste stentøjsværksted i Norden".

Her er nogle tips: Hvis læseren er den lykkelige ejer af et eller flere stykker Saxbo stentøj, vil det måske være interessant at vende bunden opad og studere hvad tegnene fortæller om alder og andet.

1929-30 var firmanavnet Nylund og Krebs, derefter var det SAXBO, som er en sammenskrivning af Gladsaxe (hvortil man havde planlagt af flytte) og BO, hvor man udstillede. 1929-37 var mærket en flammende ovn (ikke en krone), derefter benyttedes som mærke krebsens himmeltegn (ikke yin og yang). Fra omkring 1950 kom der en ring omkring mærket. Stentøjet var mærket Danmark, efter krigen Danmark. De enkelte kunstneres signatur er ligeledes anført i bunden. Eva Stæhr-Nielsen benyttede 1932 til 1938/39 initialerne E.W. (fra sit pigenavn Eva Wilhjelm), derefter E.ST.N., idet hun dog ikke altid signerede sine arbejder, fordi hun i mange år var eneste faste kunstneriske medarbejder.

Glasuren glæder øjet, mens hånden kærtegner formen. Der er stor farverigdom i Nathalie Krebs organiske mangfoldighed af glasurer. Ligesom eskimoen har mange ord for sne, har Saxbo mange farver og nuancer inden for de enkelte glasurfamilier som dekorerer stentøjsformerne.

Det kom ikke af sig selv. Bag lå et langt livs systematisk og vedholdende arbejde med glasurer, karakteriseret som en pionerindsats på europæisk plan. For Nathalie Krebs var udgangspunktet altid tanken om en bestemt farve, inspireret af natur eller kunst. Som hun selv sagde: "Jeg var måske nok mere udholdende og kræsen end de fleste". Det var målet at lige netop den bestemte farve skulle skabes. Desuden

skulle den stoflige kvalitet være tilfredsstillende. De tusindvis af forsøg var målrettede og skabte en samling glasurer af højst forskellig sammensætning – Saxbos farvefamilier: den gule, den grønne, den hvide. På udstillingerne holdt Saxbo de første mange år de enkelte farver hver for sig for at understrege variationen i dem.

Den kunstneriske udvikling af Saxbo holdt sig levende igennem alle årene. Form og glasur bevægede sig gradvis væk fra funktionalismens enkle, næsten strenge form, fra de ensfarvede glasurer og simple former til det forædlede, det rustikke, den mere grove masse i et mindre anonymt og mere individualiserede formsprog.

Redaktøren af det toneangivende magasin Dansk Kunsthåndværk, arkitekten Bent Salicath, beskriver hvordan Saxbo udviklede sig fra de tynde skåle med kinesisk inspiration, med glasurfarver (vibeæg, æggeskal) der havde en stille, intimt, duggende glans til kraftige, robuste former, med kraftige mørke og dæmpede glasurer (mostung og vægtig), dekoreret med indridsede tegn (ansigtstræk på den form der bærer glasurens udtryksfulde hud). Nathalie Krebs sagde selv om processen: ”Det er nok de forandringer, vi har gjort, der er skyld i at min interesse for stentøjet er fuldstændig usvækket efter 40 år.”

I Politikens nekrolog over Nathalie Krebs i 1978 blev samarbejdet imellem formens og farvens mester beskrevet: ”Vel var det Eva Stæhr-Nielsen der havde ansvaret for formerne. Fru Krebs var kemikeren med en kunstners øjne. Glasurerne – de verdensberømte – er hende.”

Saxbo var som værksted præget af en ganske særlig harmoni. Man arbejdede i gensidig tillidsfuld interesse. Glasuren skal naturligvis passe til formen, og derfor blev formen nøje drøftet, før glasuren kunne vælges. Eva Stæhr-Nielsen karakteriserede selv samarbejdet: ”Vores samarbejde går altid uhyre let, fordi den ene mange gange siger det, den anden netop tænker på.”

Saxbo var et rationaliseret værkstedsmiljø, hvor de høje krav til kvaliteten kunne opfyldes i kraft af eksakt viden om glasur og brænding. Den gode organisation og kravene til ensartethed gjorde stentøjet prismæssigt overkommeligt, men samtidigt hindrede kvalitetskravene Saxbo i nogensinde at blive en guldgrube. Krebs havde næsten altid økonomiske

problemer. Det forhold at hun arbejdede med ”kulfyring og flammer” gav stor dybde i glasurens farver, men var vanskeligt og gav en del produkter i anden sortering (30 % imod andre virksomheders 5 %). Krebs trøstede sig dog med, at hun selv bedst kunne lide anden sortering: ”Der er en lille fejl, men det giver mere liv i tingen.”

I den ovenfor citerede nekrolog skrev Politiken at Saxbo var det mest betydningsfulde keramiske værksted i det sidste halve århundrede. Berlingske Tidende skrev at sjældent eller aldrig så man i Norden, ja måske i hele verden, stentøj af en sådan karat. Navnet Saxbo, skrev de, står som kendemærke for stentøj af uovertruffen kvalitet.

Danske kunsthistorikere overlader det til auktionshusene at formidle dansk designs guldalder, med enkelte markante undtagelser. Inden for stentøj har vi således i de seneste år fået værdifulde monografier om et par af de store keramiske virksomheder, bl.a. Kähler og senest om Den kongelige Porcelænsfabriks stentøj. I det sidstnævnte værk er omtalen af ”konkurrenten” Nathalie Krebs dog uheldigvis hverken afbalanceret eller fair.

Saxbo fortjener en veldokumenteret monografi, og fortjener at Kunstindustrimuseet i København arrangerer en stor retrospektiv udstilling med et ordentligt katalog og at et i sin tid planlagt Saxbo-museum i Herlev bliver realiseret, helst i den fine, originale Saxbo bygning, som heldigvis står endnu, og som kommunen ejer. Det vil give Herlev et kulturelt løft, og en turistattraktion.

Saxbo stentøj fortjener en fornyet interesse. Kunsthistorikeren Jan Zibrandtsen udtrykte det i 1954 således: Saxbo er en strålende manifestation for en stor dansk kunstnerisk indsats, der vandt verdensry.

Saxbo med de verdensberømte glasurer. I dag, 40 år efter at værkstedet lukkede, må Saxbo, ifølge kronikøren, bedømmes som noget af det kunstnerisk mest værdifulde og originale danske stentøj i det tyvende århundrede; resultatet af en vellykket symbiose imellem form og farve, skærv og glasur, håndværk og kunst.

Anders Uhrskov, cand. mag., direktør for DIS, Danish Institute for Study Abroad.

Udstillinger hvor og hvornår ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af tilbagemeldinger på forespørgsler udsendt ultimo 2007 til museer og udstillingssteder i ind- og udland samt til en række danske keramikere; men ikke mindst på grundlag af en afsøgning af Internettet.

Oversigten er ikke udtømmende og publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer. Inden et eventuelt besøg bør man derfor undersøge, om udstillingen nu er blevet til noget samt udstillingens åbningstider.

Der henvises tillige til tillægget til *keramiske noter 25/2007*, der indeholder en oversigt over museer og gallerier fortrinsvis i Europa. Oversigten er ikke udtømmende, men vil være en god hjælp, hvis man skal rundt i Europa og gerne vil se keramik på sin vej.

Dagbladenes fredagstillæg kan være nyttige med deres aktuelle oversigter over begivenheder i den kommende uge, ligeledes den landsdækkende oversigt i *Kunstavisen*, som udkommer månedligt, samt den gratis kvartalsvise *Art Guide*, der dækker København og omegn samt lidt af henholdsvis Sjælland og det sydlige Sverige.

København og omegn

Det danske Kunstindustrimuseum, Bredgade 68, 1260 København K. Tlf 33 18 56 56. Website: www.kunstindustrimuseet.dk.

Davids Samling, Kronprinsessegade 30, 1306 København K. Website: www.davidmus.dk. Tlf 33 73 49 49. Lukket indtil maj 2009.

Den kongelige Porcelainsfabriks Museum, Royal Copenhagen, Amagertorv 6, 1160 København K. Website: www.royalcopenhagen.dk.

Officinet, Bredgade 66, 1260 København. Website: www.danskekunsthandaerker.dk.

Køppe Gallery, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.drud-koppe.com.

Galleri Grønlund, Sankt Jakobs Plads 6, 2100 København Ø. Website: www.gallerigroenlund.dk. Tlf 45 44 44 27.

14.08.08-16.08.08 *Kunsthåndværker Marked 2008*. Frue Plads, København K. Tlf 33 15 29 40. Website: www.kunsthandaerkermarkedet.dk.

En afsøgning af Internettet kan stærkt anbefales, inden man begiver sig af sted. Websites med gode museums- og udstillingsoversigter:

www.kultunaut.dk [Kulturkalender]
www.museums.dk [Museer i Danmark med links til bl.a. museer i Storbritannien, Sverige og Norge]
<http://icom.museum/vlmp/world.html> [Museums around the world]
www.konstkalendern.se [Sverige]
www.studiopottery.co.uk [Storbritannien]
www.ceramics.de [Tyskland og det øvrige Europa]
www.ceramique.com [Frankrig]
www.e-yakimono.net [Japan]
www.clayzee.com/Collections/Museums/Japan/

Indgangsnøglen til den efterfølgende oversigt er landenavnet, dernæst byen, hvor udstillingsstedet findes. Oversigten omfatter udstillinger i Danmark, Sverige, Storbritannien, Tyskland, Schweiz, Østrig, Nederlandene, Belgien og Frankrig samt Canada og USA.

→16.08.08 *'The Danish Vessel'* – a ceramic summer show. Køppe Gallery. Udstilling med Ane Katrine von Bülow, Michael Geertsen, Bente Hansen, Steen Ipsen, Morten Løbner Espersen, Bodil Manz, Malene Müllertz, Peder Rasmussen, Jane Reumert, Inger Rokkjær, Bente Skjøttgaard, Hans Vangsgø og Gunhild Aaberg.

→23.08.08 Udstilling med bl.a. Michael Geertsen og Steen Ipsen. Galleri Lars Borella, Vesterbrogade 111, 1620 København V. Website: www.gallerilarsborella.dk.

→24.08.08 *Kunsthåndværkermarkedet*. 25 års jubilæumsudstilling. Officinet.

→31.08.08 *Ursula Munch Petersen*. Clausens Kunsthandel, Toldbodgade 9, 1253 København K. Website: www.clausenskunsthandel.dk.

09.08.08-04.09.08 *syn · smag · servering*. Ann Linnemann studie galleri, Kronprinsessegade 51, 1306 København K. Galleriet viser et fælles bord dækket til servering af den unikke smagsoplevelse. - Hånddrejede porcelænsskåle og sushisæt af Ann Linnemann, grafiske skåle med keramisk silketryk af Ane Katrine von Bülow, raffinerede glas af Iben Kielberg, fabulerende saltkar af Sten Lykke Madsen, og af gæstestillerne vises bl.a. et drejet bakesæt med tynde farvede linier af Nina Gøtzsche.

09.08.08-07.09.08 *Going Places*. Afgangsudstilling Glas & Keramikskolen på Bornholm. [Website: www.goingplaces.dk]. Byggeriets Hus, Godthåbsvej 33, 2000 Frederiksberg.

14.08.08-21.08.08 Udstilling med bl.a. Signe Schjøth. flow galleri, Strandvejen 98, 2900 Hellerup. Website: www.flowgalleri.dk.

28.08.08-26.09.08. *Sort/Hvid Exponering*. Keramikere Ane Katrine von Bülow og fotograf Ole Akhøj udstiller sammen. Officinet.

21.08.09-18.09.08 *Karen Bennicke – 50 år med keramik*. Galleri Grønlund.

23.10.08-25.11.08 *Malene Müllertz*. Galleri Grønlund.

03.12.08-26.01.09 *Øen i Havet*. Kunst og Kunsthåndværk fra Bornholm. Katalog. Hillerød Bibliotek, Christiansgade 1, 3400 Hillerød. Udstilling med bl.a. Ulla Dybeck, Lene Fensholt, Marie Hjorth, Anne Mette Hjortshøj, Signe Lassen, Helle Lund Hansen, Mie Madsen, Einar Poulsen, Hanne Stange, Anne Stougaard, Pernille Stougaard og Charlotte Thorup.

Øvrige Danmark

Birkerød

14.02.08-15.03.08 *Nina Hole og Sten Lykke Madsen*. Birkerød Gl. Præstegård, Stationsvej 32, 3460 Birkerød. Website: www.birkerød-kunstforening.dk.

Børglum

→31.08.08 Keramikudstilling med 6 fra Børglum-gruppen og 5 fra Island. Børglum Kloster, Børglum Klostervej 255 B, Børglum, 9760 Vrå.

Fanø

→31.08.08 *Isola*. 4 kunstnere udstiller skulpturer og billeder. Udstilling med bl.a. keramikere Eva Thomsen og Barbro Åberg. Fanø Kunstmuseum, Nord Land 5, Sønderho, 6720 Fanø. Website: www.fanoekunstmuseum.dk.

Fredericia

27.09.08-01.11.08 *Claudi Casanovas*. Galleri Jytte Møller, Jyllandsgade 45, 7000 Fredericia. Website: www.gallerijyttemoeller.dk. Tlf 26 15 22 94

Gudhjem

→07.09.08 *Holkahesten 2008*. Gudhjem Museum, Stationsvej 1, 3760 Gudhjem. Website: www.bornholmsmuseer.dk/gudhjem. Tlf 56 48 54 62. Det er 8. år i træk, Holkahesten udstiller på Gudhjem Museum. Holkahesten består bl.a. af keramikere Gerd Hiort Petersen, Marie Hjorth, Karin Høj Christensen, Julie Høm og Hans Munck Andersen.

Hasle

→06.09.08 *Talking Pots*. Udstilling med Eva Brandt. Grønbechs Gård, 3790 Hasle. Website: www.groenbechsgaard.dk. Tlf 56 96 18 70.

Hjørring

03.10.08-04.01.09 *4 x keramik*. Katalog. Vendsyssel Kunstmuseum, Bechs Klædefabrik, P. Nørkjærs Plads 15, 9800 Hjørring. Tlf 98 92 41 33. Website: www.vkm.dk. Udstilling med Tove Anderberg og Nina Hole samt Eva Zethraeus (Sverige) og Gregory Miller (USA – for tiden Vendsyssel).

For tiden oplever Vendsyssel en stigende aktivitet og udvikling på det keramiske felt. Keramikere flytter til landsdelen, og der knyttes internationale forbindelser. Museet har derfor inviteret fire både nationalt og internationalt anerkendte, men meget forskellige keramikere til at udstille sammen.

Horsens

→23.08.08 Keramikere Sten Børsting og væver/billedkunstner Inge Lise Møller. Stengalleriet, Asgårdsvej 11, 8700 Horsens. Website: www.stengalleriet.dk.

Hurup

28.09.08-31.10.08 *Kirsten Holm*. Heltborg Museum, Skårhøjvej 15, Heltborg, 7760 Hurup Thy. Website: www.thistedmuseum.dk.

Ikast

16.08.08-14.09.08 *Pernille Reitz & Sten Børsting*. Maleri, papirskulptur og keramik. Galleri Artefactum, Kildevej 25, 7430 Ikast. Website: www.galleriartefactum.dk.

Kolding

29.08.08-11.10.08 *Sten Lykke Madsen - Skulpturel keramik*. Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk. Tlf 75 54 09 30.

Korsør

23.08.08-14.09.08 *Hans Vangsø og Annette Olesen*. Galleri Trap, Skovvej 22, 4220 Korsør. Website: www.galleritrap.dk.

Lønstrup

→31.08.08 *Svend Aage Madsen og Kirsten Holm*. Færøbilleder og unikakeramik. Galleri Uggerby, Strandvejen 89G, Lønstrup, 9800 Hjørring. Website: www.galleriuggerby.dk.

Middelfart

Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: www.grimmerhus.dk.

→28.09.08 *Nina Hole*. Retrospektiv. Katalog. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus.

Nina Hole er en af Danmarks absolut mest internationalt kendte og anerkendte keramikere. Hun uddannede sig fra slutningen af 1960'erne i USA og har igennem hele sit efterfølgende kunstneriske virke bevaret sin kontakt med og gensidige inspirationsudvikling med den amerikanske, ekspressivt eksperimenterende keramikere-elite. Nina Hole har igennem årtierne arbejdet skulpturelt med en vifte af motiver, der kan symbolisere mennesker: huse, urner, skibe, søjler og installationer.

I slutningen af 1980'erne besluttede Nina Hole sig for at vende hjem til Danmark, og i 1990 var hun medstifter af den internationale kunstnergruppe Clay Today, der omfattede kunstnere fra bl.a. USA, Canada og en række europæiske lande. Nina Hole skabte i 1994 sin første store udendørs brændingsskulptur. Hun var samtidig en hoveddrivkraft bag etableringen af Danmarks Keramikmuseum, der åbnede i 1994 i Middelfart, og hun var efterfølgende en drivende kraft bag etableringen af Internationalt Keramisk Center - Guldagergård i 1996-98.

Igennem de senere år har Nina Holes samlede virke kredset om tre indsatsområder. Dels har hun fortsat frembringelsen af mindre skulpturer, der især siden Guldagergårds åbning jævnlige er brændt i brændefyringsovne. Nina Hole har skabt respekt om sig verden over ikke mindst med sine brændende kæmpeskulpturer kendt under betegnelsen brændingsskulpturer. Det er en kunstart, som kiler sig ind imellem keramik og performance, men som mere har karakter af keramisk iscenesættelse af ild og ler end af statiske værker.

→28.09.08 PEM Samlingen. *Skønvirkekeramik*. Katalog. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus. Udvalgte værker fra museets senest modtagne donation på 550 keramiske værker fra Poul Erik Madsens samling af keramik.

05.08.08-31.08.08 *Svend Aage Jessen*. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus. I samarbejde med Middelfart Museum præsenteres over to rum et udvalg af den lokale keramikers værker.

02.09.08-12.10.08 *Erling Tingkær*. Månedens kunstner. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus.

05.10.08-02.02.09 *Anne Fløche*. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus. Anne Fløche præsenterer bl.a. en række af sine nye store fade.

05.10.08-02.02.09 *Talking Pots*. Udstilling med Eva Brandt. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus.

14.10.08-31.11.08 *Going Places*. Keramik – afgangsudstilling Glas & Keramikskolen på Bornholm. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus.

25.11.08-25.01.09 *Danmarks Designskole 2008*. Afgangsholdet fra Danmarks Designskole viser deres keramiske arbejder. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus.

Nykøbing S

→30.09.08 *Farve og Glans*. Glas og keramik. Anneberg-Samlingerne, Annebjerg Stræde 2, 4500 Nykøbing S. Tlf 59 91 38 00. Website: www.annebergsamlingerne.dk.

Det er udstillingens idé at vise, hvorledes dagligdagens genstande i glas og keramik beriges med farver og dekoration. Det er et meget stort emne, som derfor på udstillingen bliver koncentreret om og eksemplificeret ved de blomsterslebne og emaljedekorerede danske glas fra 1800-tallet og glasurer på dansk stentøj fra 1900-tallet.

Næstved

→03.08.08 *Karen Bennicke · Keramik og Form 1958-2008 - en jubilæumsudstilling*. Næstved Museum, Helligåndshuset, Ringstedgade 4, 4700 Næstved. Website: www.naestved-museum.dk. Tlf 55 72 02 91.

Det er i år 50 år siden at jeg kom i lære som pottemager i Abbednæs Potteri ved Næstved, 14 år gammel. I den anledning har jeg haft lyst til at foretage en mental rejse, fra dengang det hele startede i 1958 og frem til i dag. Udgangspunktet har været research i fotos, skitser og skrevne artikler. Hvilke tanker har jeg gjort mig gennem tiden? Hvilken udvikling har jeg været igennem? Kan man aflæse det tidstypiske eller selve tiden i arbejderne? Hvor og hvornår begyndte det personlige udtryk for alvor at vise sig? Det er bare nogle af de oplysninger, jeg har søgt efter. Jeg har taget udgangspunkt i fem perioder, nemlig omkring årene 1958 – 68 – 78 – 88 – 98. Hvordan kunne jeg indfange konceptet af hver af de perioder i mit nuværende, 2008 - formsprog?

16.08.08-28.09.08 *Allan Schmidt*. Katalog. Rønnebæksholm Kunst- og Kulturcenter, Rønnebæksholm 1, 4700 Næstved. Website: www.roennebaeksholm.dk. Allan Schmidt (1923-1989) opholdt sig som flere jævnaldrende af dansk modernismes kunstnere årevis i Frankrig i 1950'erne og 1960'erne, og fik der den bedste kunstneriske skoling i et internationalt miljø. Allan Schmidt var et mangesidigt talent, der arbejdede med både maleri, skulptur og keramik og det såvel på Den kongelige Porcelainsfabrik i København som hos Kähler i Næstved.

16.08.08-26.10.08 *Svend Hammershøi – en kunstner og hans tid*. Katalog. Næstved Museum, Boderne, Sct Peders Kirkeplads 8, 4700 Næstved. Tlf 55 72 02 91. Website: www.naestved-museum.dk. Udstillingen har tidligere været vist på Skovgaard Museet og Øregaard Museum, hvor der var knap så meget fokus på keramikken som i Næstved.

08.11.08-30.11.08 *Charlotte Clante, Signe Kähler og Lars Kähler*. Kunstforeningen for Næstved og omegn, Amtsgården, Amtmandsstien 1, 4700 Næstved. Website: www.naestvedkunstforening.nu.

Odense

15.10.08-14.12.08 *Anette Petersen*. Keramik-Galleriet, Lotte Blom, Læssøgade 168, 5230 Odense M. Website: www.lotteblom.dk.

Rønne

Hjorths Fabrik – Bornholms [arbejdende] Keramik-museum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Tlf 56 95 01 60. Website: www.bornholmsmuseer.dk/hjorths.

27.10.08-08.11.08 *Træbrændt*. Raschs Pakhus, Store Torv 6, Rønne. Website: www.raschs.dk. Udstilling med bl.a. Nina Hole, Priscilla Mouritzen og Ann-Charlotte Ohlsson.

Struer

→10.08.08 *LuxLab*. Udstilling med bl.a. Bente Skjøttgaard. Gimsinghoved Kunst- og kulturcenter, Gimsinghoved 1, 7600 Struer. Website: www.gimsinghoved.dk.

Vejen

Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk. Tlf 75 36 04 82.

25.10.08-27.11.08. *Havlit Stentøj*. Inga Vestergaard Sørensen og Asger Kristensen. Kunstforeningen for Vejen og omegn på Vejen Bibliotek.

14.03.09-01.06.09 *Keramik i lange baner*. Katalog. Vejen Kunstmuseum. Fra Per Andersen, der i mange år drev ”Kiwi Antik” i Nordre Frihavsgade i København, har Vejen Kunstmuseum som testamentarisk gave modtaget en samlingstilvækst på over 500 numre - mestendels keramik, og dertil enkelte bronzeskulpturer med relevans for samlingen. Med denne udstilling gøres der status over den allerede opbyggede samling samtidig med, at de mange ny-erhvervelser præsenteres.

Sommeren 2011 [planlagt]. *Møller & Bøgely's keramiske Kunstbrænderi*. Vejen Kunstmuseum.

Viborg

→21.09.08 *Peter Brandes*. Skovgaard Museet, Domkirkestræde 2-4, 8800 Viborg. Website: www.skovgaardmuseet.dk. Tlf 86 62 39 75.

Aabenraa

23.08.08-14.09.08 *Sten Børsting og Adam Gabriel*. Krusmølle-Galleriet, Krusmøllevej 10, Felstedskov, 6200 Aabenraa. Website: www.krusmoelle.dk.

Aakirkeby

01.09.08-14.09.08 *Anne Mette Hjortshøj og Ann-Charlotte Ohlsson*. Galleri 2'rn, Eskildsgade 2, 3720 Aakirkeby.

Aalborg

01.11.08-30.11.08 *Lars Calmar*. Galerie Wolfsen, Tiendeladen 6, 9000 Aalborg. Website: www.galeriewolfsen.dk.

Udlandet

Sverige

Båstad

→31.08.08 *Anna Kraitz - möbler, porslin, objekt*. Nivå 125 Båstad, 6227 Finnsbo, 269 96 Båstad. Website: www.nival25.se. Tel +46 431-70696.

Gustavsberg

Gustavsberg Porslinsmuseum, Odelbergs väg 5, S-134 40 Gustavsberg. Website: www.porslinsmuseum.varmdo.se.

→30.09.08 *Samlarlust*. Gustavsberg Porslinsmuseum. Medlemmar i Gustavsbergs Porslinsmuseums Vänner visar sina samlingar på Porslinsmuseet. Varför samlar man? En del människor samlar på saker ”som är bra att ha”, saker som man inte kan slänga för att de är vackra eller har ett affektionsvärde. Andra samlar systematiskt på föremål i ett visst material eller ämne. Att hitta det unika och ovanliga inom en föremålskategori är viktigt för de flesta samlare. Samlandet blir lätt en passion, med ett aktivt sökande som följd för att komplettera samlingen till fulländning.

De fem samlare som i utställningen visar upp en liten del ur sina samlingar ger exempel på den bredd som kan finnas enbart inom ämnesområdet ”Gustavsberg”: röda plastföremål, Lisa Larson-figurer, handmålad fajans, kaffekoppsdekorer och unikt stengods av Bengt Berglund.

→02.11.08 *Kungligt Porslin*. Gustavsberg Porslinsmuseum. Utställningen handlar om de många och ömsesidiga relationerna i skiftande sammanhang mellan Bernadotterna och Gustavsbergs Porslinsfabrik – från mitten av 1800-talet och fram till idag. Det första exemplet är förstas när Carl XV var på besök i Gustavsberg 1863. Andra exempel är prinsessan Eugenie's originalskulpturer till flera av de populära parianfigurer som tillverkades på fabriken, eller varför inte världsutställningen i Paris 1867, när dåvarande kronprins Oscar hjälpte till med marknadsföringen. Ett mer sentida exempel kunde vara Gustav VI Adolf som trogen besökare på Gustavsbergsstudions vernissager...

Göteborg

Lerwerk, Västra Hamngatan 24-26, S-411 17 Göteborg. Website: www.lerwerk.se.

Sintra, Landvägsgatan 5, S-413 04 Göteborg. Website: www.sintra.o.se.

30.08.08-20.09.08 *Anette Ericson & Susan Brännström*. Kungsbacka Textil & Keramik. Lerwerk.

20.09.08-14.10.08. *Maria Kristofersson*. Sintra.

27.09.08-19.10.08 *Johanna och Roy Friberg*. Lerwerk.

25.10.08-16.11.08 *Åsa Berndtsson*. Lerwerk.

Höganäs

→26.10.08 *Wilhelm Kåge*. Galleriet, Höganäs Museum, Polhemsgatan 1, S-263 37 Höganäs. Website: www.hoganamuseum.se.

Lidköping

→24.08.08 *Sitt vackert - Renata Francescon*. Rörstrand Museum Galleri, Rörstrand Museum, Fabriksgatan 4, S-531 30 Lidköping. Website: www.rorstrand-museum.se. Renata Francescon har under flera år arbetat med samverkan och spel mellan ljus och skugga, hur ljus påverkar form och rum. Hon arbetar ofta med moduler och repetitioner av former och använder sig mycket av motsatsförhållanden.

Stockholm

blås&knåda, Hornsgatan 26, S-118 20 Stockholm. Website: www.blasknada.com.

Kaolin, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website: www.kaolin.se. Tlf +46 8 644 46 00.

→28.09.08 *Signe Persson-Melin · Keramik och industridesign*. Bogudgivelse. Prins Eugens Waldemarsudde, Prins Eugens Wäg 6, Djurgården, S-103 24 Stockholm. Website: www.waldemarsudde.se. Tradition och förnyelse är temat för denna retrospektiva utställning som visar prov på industridesign av äldre datum samt unikat från de senaste tio åren. Bruksföremål i enkla, strama former där det glaserade står mot det oglaserade.

→19.10.08 *Tidens form*. Nationalmuseum, Södra Blasieholmshamnen, Stockholm. Website: www.nationalmuseum.se. Tid är något centralt i våra liv. Styr tiden över oss eller vi över tiden? Med fokus på formgivningen av ur de senaste 500 åren diskuterar utställningen även urens betydelse som symboler och Tiden som begrepp. Utställningen lyfter även den tekniska utvecklingen i relation till olika funktionella och estetiska behov.

23.08.08-10.09.08 *Maija Soumalainen*. Kaolin.

13.09.08-05.10.08 *Anneli Sainio*. Kaolin.

13.09.08-05.10.08 *Sara Isaksson From*. Kaolin.

17.09.08-01.10.08 *Anne-Beth Borselius*. blås&knåda.

04.10.08-22.10.08 *Gitte Jungersen och Marianne Nielsen*. blås&knåda.

11.10.08-02.11.08 *Kaolin 30 år!* Kaolin.

25.10.08-16.11.08 *Eva-Maria Kothe*. blås&knåda.

08.11.08-23.11.08 *Masayoshi Oya*. Kaolin.

08.11.08-26.11.08 *Malin Grumstedt*. Kaolin.

Storbritannien

Aberfeldy

→10.09.08. *Lotte Glob – 50 Years in Ceramics*. Bogudgivelse. Watermill Gallery, Mill Street, Aberfeldy, Perthshire PH15 2BG. Website: www.aberfeldywatermill.com. This major exhibition will celebrate Lotte Glob's lifetime of work in ceramics.

10.09.08-31.12.08 *Picasso ceramics*. Watermill Gallery.

Aylesbury

Buckinghamshire County Museum, Church Street, Aylesbury HP20 2QP.

Bowness-on-Windermere

→02.11.08 *Fantasies in Clay - Martin Brothers*. Martin Brothers Art Pottery (1873-1923). The Arts and Crafts House, Bowness-on-Windermere, Cumbria, UK, LA23 3JR.

From the outset of their unorthodox enterprise the Martin Brothers inspired a loyal following of collectors, entranced by the originality of their stoneware ceramics. It is an enduring appeal, and Martinware is as passionately collected today as it was a hundred years ago.

This year's summer exhibition provides a rare opportunity for visitors to see how Martinware's style evolved and progressed, keeping step with the prevailing style trends of the day from the Gothic Revival, through the Aesthetic movement's japonisme and the Renaissance Revival of the 1880s to the flowering of individualistic expression in Wallace Martin's iconographic Wally bird figures and the late 'abstract' pots of Edwin Martin.

Cirencester

The New Brewery Arts, Brewery Court, Cirencester, Gloucestershire GL7 1JH. Website: www.newbreweryarts.org.uk.

09.08.08-21.09.08 *Danish Developments. The rise of contemporary Danish Studio Ceramics*. The New Brewery Arts. This is a rare chance to see a broad range of the 'crème de la crème' of Danish ceramics curated by Birthe Nørgaard Fraser of Cultural Connections CC.

Udstilling med bl.a. Beate Andersen, Aase Haugaard, Bodil Manz, Jane Reumert, Inger Rokkjær, Hans Vangspø.

Edinburgh

The Scottish Gallery, 16, Dundas Street, Edinburgh EH3 6HZ. Website: www.scottish-gallery.co.uk.

08.08.08-06.09.08 *Gwynn Hanssen Pigott*. The Scottish Gallery.

08.10.08-01.11.08 *Nicholas Rena*. The Scottish Gallery.

05.11.08-29.11.08 *Jill Fanshawe Kato*. The Scottish Gallery.

03.12.08-24.12.08 *Craig Mitchell*. Ceramic Sculpture. The Scottish Gallery.

Farnham

→13.12.08 *Makers and Movers*. Craft Study Centre, Farnham Campus, Falkner Road, Farnham, Surrey, GU9 7DS.

This exhibition focuses on the remarkable creative achievements of those trustees of the Craft Study Centre since its foundation in 1970. Potters at this event include: Richard Batterham, Alison Britton, Michael Casson, Henry Hammond, John Leach and Edmund de Waal.

Henley-on-Thames

04.10.08-12.10.08 *Collect in the Country*. "The Best of Danish" featuring Denmark's leading ceramicists from Collect 2008. Barn Galleries, Henley-on-Thames, Oxfordshire RG9 3DX. Website: www.barn Galleries.com.

2008 sees Cultural Connections celebrate their tenth year promoting top notch work by Scandinavian ceramic artists. This will be the fourth year of *Collect in the Country*, a testament to the quality of the work on show and the interest of serious collectors.

With a special emphasis on the best of Danish potters and ceramic artists, this event is aimed at collectors who would appreciate the very fine work on show. And they do. Cultural Connections show at Collect at the V & A in London. Collect in the Country aims to show more, usually smaller, examples of work by artists who show at Collect in February. Works by Inger Rokkjær, Hans Vangso, Beate Andersen and other top names make this a treat indeed for collectors. For those of you who missed the show last year but would like to be invited in 2008, Birthe Fraser, curator of Collect in the Country is on fraserartconsult@talk21.com.

Langport

06.09.08 *Autumn Kiln Opening*. Muchelney Pottery. Langport, Somerset TA10 0DW. Website: www.johnleachpottery.co.uk.

New signed pots and kitchenware designs to choose as they 2008 are taken from the still-warm kiln.

Liverpool

Bluecoat Display Centre, College Lane, Liverpool L1 3BX. Website: www.bluecoatdisplaycentre.com.

01.08.08-31.08.08 *In the window, David Roberts*. Bluecoat Display Centre.

01.10.08-31.10.08 *In the window, Walter Keeler*. Bluecoat Display Centre.

01.11.08-30.11.08 *In the window, Rupert Spira*. Bluecoat Display Centre.

Llantrisant

05.09.08-19.10.08 *Pottering in the Kitchen*. Ceramics by Katrin Moye and Ruthanne Tudball. Model House Craft and Design, Bull Ring, Llantrisant CF72 8EB. Website: www.craftgallerywales.com.

London

Victoria & Albert Museum, Cromwell Road, South Kensington, London SW7 2RL. Website: www.vam.ac.uk. [Ceramics Department er midlertidigt lukket].

The Percival David Collection of Chinese Ceramics. Website: www.pdfmuseum.org.uk.

The ceramics galleries of the Percival David Foundation er lukket fra 21. december 2007 og vil først kunne ses igen i løbet af 2009 i et nyt galleri ved British Museum.

The Anthony Shaw Collection, 11 Billing Place, West Brompton, London SW10 9UW. Tlf. +44 20 7352 3964. Website: www.anthonysshawcollection.org.

Contemporary Ceramics, Potters Association Shop, William Blake House, 7 Marshall Street, Soho, London W1V 1LP. Website: www.cpaceramics.com.

Crafts Council Gallery, 44a Pentonville Road, Islington, London N1 9BY. Website: www.craftscouncil.org.uk.

Galerie Besson, 15 Royal Arcade, 28 Old Bond Street, London W1S 4SP. Website: www.galeriebesson.co.uk.

Cecilia Colman Gallery, 67 St Johns Wood High Street, London NW8 7NL. Website: www.ceciliacolmangallery.com.

Barrett Marsden Gallery, 17-18 Great Sutton Street, Clerkenwell, London EC1V 0DN. Website: www.bmgallery.co.uk.

Harlequin Gallery, 68 Greenwich High Road, London, SE10 8LF. Website: www.studio-pots.com.

→28.08.08 *Lucie Rie & Hans Coper*. Galerie Besson 20th Anniversary Exhibition. Galerie Besson.

→31.10.08 *The work of Bryan Illsley*. Selected by Stella Benjamin. The Anthony Shaw Collection. 22.10.08 *International Contemporary Ceramics Auction*. Bonhams, 101 New Bond Street, London, W1S 1SR. Website: www.bonhams.com.

07.08.09-16.08.08 *Paul Jackson*. Contemporary Ceramics.

21.08.08-30.08.08 *Rachel Wood*. Contemporary Ceramics.

09.09.02-02.10.08 *Twenty Pots – Twenty Years*.
Galerie Besson.

12.09.08-01.11.08 *Richard Slee*. Barrett Marsden
Gallery.

Richard Slee finds inspiration in the diversity of ornamental ceramic traditions, from 18th century Sèvres porcelain and 19th century curios to more recent pottery knick-knacks. Other aesthetic influences that he cites include early Disney animations and the 'Krazy Kat' cartoon strips of George Herriman - stylistic echoes of these are to be found in the softly rounded forms of so many of his pieces.

The works are frequently wry comments on social issues, either political or more broadly cultural. Dr Oliver Watson, Chief Curator of Ceramics and Glass at the Victoria & Albert Museum, London has written "If there is a single quality that draws together Slee's diverse body of work, it is the humanity and tenderness with which he treats his subjects. A humanity that is given all the more power by his penetrating, surreal, hyper-real, vision of the ordinary around him".

25.09.08-04.10.08 *Bernhard Irwin*. Contemporary
Ceramics.

08.10.08-30.10.08 *Claudi Casanovas*. Works from
Japan. Galerie Besson.

09.10.08-18.09.08 *Philip Wood*. Contemporary
Ceramics.

23.10.08-01.11.08 *Kaori Tatebayashi*.
Contemporary Ceramics.

06.11.08-15.11.08 *Ashley Howard*. Contemporary
Ceramics.

07.11.08-01.01.09 *Carol McNicoll, Jacqueline Poncelet & George Waud*. Barrett Marsden Gallery. *Carol McNicoll* has an international reputation as a ceramicist. Her works explore the relationship between two and three dimensional figurative imagery, always within the context of functional ceramics. She has always been concerned with pattern, and uses glazes, open stock transfers and her own transfers to create richly patterned surfaces. Born in 1943 in Birmingham, McNicoll studied Fine Art at Leeds Polytechnic and ceramics at the Royal College of Art, London. Her work is included in public collections in Australia, the Netherlands and the UK and private collections worldwide. In 2001 she was short-listed for the Jerwood Prize for Ceramics and a major retrospective of her work is currently touring the UK as part of the Craft Council's Show5 initiative.

Newark

The Sainsbury Centre for Visual Arts, University
of East Anglia, Norwich, Norfolk NR4 7TJ.
Website: www.scva.org.uk.

Thoresby Park, Perlethorpe, Newark, Nottingham-
shire NG22 9EH. www.oakwoodceramics.co.uk.

18.10.08-02.11.08 *David Frith*. Oakwoodceramics.

22.11.08-30.11.08 *Mike Dodd*. Oakwoodceramics.

Oldham

→30.08.08 *Life Forms · Ceramics and the Natural World*. Gallery Oldham, At Greaves Street, Oldham,
OL1 1AL. www.galleryoldham.org.uk.

Life Forms brings together work by a wide range of makers who have been influenced by the natural world, from sea creatures and plants to geology and landscape. The exhibition includes pots made by the pioneers of British studio pottery, such as the Martin brothers and Katharine Pleydell-Bouverie, through to contemporary potters such as Kate Malone, Catrin Mostyn Jones and Walter Keeler, whose pots are alive with colour and energy.

Preston

Harris Museum and Art Gallery, Market Square,
Preston, Lancashire PR1 2PP. Website:
www.harrismuseum.org.uk.

With over 1,000 objects on show, the elegant new displays include items never previously shown, alongside pieces from over 2,500 years old, to desirable contemporary works. The new gallery unravels the sometimes surprising stories about ceramics and glass through the ages.

Sherbourne

sept/nov 2008. *Jim Malone*. Recent pots. Alpha
House Gallery, South Street, Sherbourne, Dorset,
DT9 3LU. Tlf + 44 1 935 814944. Website:
www.alpha-house.co.uk.

St. Ives

St Ives Ceramics, 1 Fish Street, St. Ives, Cornwall,
TR26 1LT. Website: www.st-ives-ceramics.co.uk.

Leach Pottery, Studio & Museum, Higher Stennack,
St Ives, Cornwall, TR26 2HE. Website:
www.leachpottery.com.

→13.09.08 *An English Tea Ceremony – Contemporary Pots for the Tea Table*. Leach Pottery.

The Leach Pottery's powerful and enduring links with Japan and its traditions are being explored on a new tangent, by deconstructing perceptions of a thoroughly English tradition with a hint of the ceremonial reverence conventionally adopted by the Japanese.

The Japanese tea ceremony is a widely known cultural ritual. We feel that this re-opening of the Leach Pottery offers an opportunity to reassess the English obsession with tea. We plan to produce an exhibition which gives a sense of a contemporary tea-time, showing new work which may be used in formal or relaxed occasions. We have invited eight potters, all working in different ways using a wide variety of materials and techniques, to interpret the concept and produce a collection of work for the show. Jack Doherty.

All work is for sale and features Jennifer Hall, Rebecca Harvey, Chris Keenan, Sun Kim, Kaori Tatebayashi, Ruthanne Tudball and James and Tilla Waters.

→01.02.09 *The Bernard Leach Story · A continuing tradition*. Leach Pottery. Emmanuel Cooper traces the story of Bernard Leach's life through his pots and explores his major life events, relationships and influences.

Winchcombe

13.09.08-04.10.08 *Celebration of slipware 2008*. Harvest of Jugs. Long Room Gallery, High Street, Winchcombe, Cheltenham, Gloucestershire.

Winchcombe Pottery, Broadway Road, Winchcombe, Cheltenham, Glos GL54 5NU. Tlf +44 1242 602462. Website: www.winchcombepottery.co.uk.

Woodbury

26.09.08-19.10.08 Ceramics by Tim Andrews and other leading contemporary makers. Woodbury Studio/Gallery, Greenway, Woodbury, Exeter, Devon EX5 1LW. Website: www.timandrewsceramics.co.uk.

Worcester

06.09.08-28.09.08 *Master Potters*. Ceramics by Takeshi Yasuda and Walter Keeler. The Gallery at Bevere, Bevere Lane, Worcester WR3 7RQ. Website: www.beverevivis.com.

York

→07.09.08 *Crying with Laughter*. York Art Gallery, Exhibition Square, York YO1 7EW. Website: www.yorkmuseumtrust.org.uk. This exhibition brings together a range of pots and prints from the 18th century to the present day exploring humour and the human condition through a variety of means.

For centuries, artists have used comedy and satire as tools to expose human quirks and shortcomings. Potters often manipulate form and imagery for the same effect. Poking fun at human foibles can raise a laugh or reduce one to tears. Tales of morality educate and depictions of popular characters entertain.

Highlights include a new acquisition, Six Jugs, made in 2007 by Philip Eglin. On first sight the jugs look medieval in appearance, but a closer inspection reveals official and commercial symbols much more familiar to the modern eye. Nearby Paul Scott recalls the foot and mouth crisis of 2001 with his subtly altered printed mug.

Prints by the Victorian artist Phil May and illustrations from the magazine, Punch, illustrate the use of satire. James Gillray ridicules Napoleon and King George III by depicting them as characters from Gulliver's Travels in one print. In The Bottle, a Victorian melodrama warns of the consequences of drinking.

→31.12.08 *Chinese Reflections*. York Castle Museum, Eye of York, York YO1 9RY. Website: www.yorkmuseumtrust.org.uk.

Tyskland

Bad Homburg

→31.08.08 *Fragile - die Tafel der Zaren und das Porzellan der Revolutionäre*. Bogudgivelse. Schloss, D-61348 Bad Homburg. Eine Doppelausstellung zur russischen Tafelkultur vom 18. bis 20. Jahrhunderts im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt und Schloss Bad Homburg.

Die Ausstellung präsentiert weit mehr als 700 Einzelexponate aus den letzten drei Jahrhunderten zeitgleich im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt und im Schloss Bad Homburg. Sie zeigt ein umfangreiches Konvolut aus der Sammlung des Staatlichen Keramikmuseums Schloss Kuskowo in Moskau. Das Porzellan der russischen Moderne wird im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt inszeniert, die zerbrechlichen Schätze der Zarenzeit des 18. und 19. Jahrhunderts werden im historisch-feudalen Ambiente des Bad Homburger Schlosses ausgestellt.

Gemälde, Objekte, Fotografien und Plakate aus weiteren Moskauer Museen bilden den Kontext zu dem Porzellan mit Einblicken zu Ess- und Trinkgewohnheiten der damaligen russischen Gesellschaft. Dabei beantwortet die Ausstellung „fragile“ unter anderem die Fragen nach dem „Service à la russe“ und warum das Wort „Bistro“ aus dem Russischen stammt.

Mehr unter www.fragile-ausstellung.de. Se tillige Museum für Angewandte Kunst Frankfurt.

Bamberg

→12.10.08 *Exotik um den Nierentisch*. Keramik der 50er Jahre. Die Sammlung Alois Harasko. Sammlung Ludwig, Altes Rathaus, Obere Brücke 1, D-96047 Bamberg. Website: www.bamberg.de/museum. Leuchtend bunte Farbigekeit, oft in Kontrast zu schwarzen Flächen gesetzt, afrikanisch anmutende Erdfarben, grafisch-abstrakte Strukturen kennzeichnen die Wandplatten, Vasen, Krüge und Schälchen, die Alois Harasko in langjähriger Sammelleidenschaft zusammengetragen und nun das erste Mal in Bamberg öffentlich präsentiert. Nicht der kleinbürgerliche Mief, der die Jahre nach dem zweiten Weltkrieg geprägt hat, soll im Vordergrund stehen, sondern der spannungsreiche Bogen des aus skandinavischen und amerikanischen Quellen geschöpften internationalen Stils der Gefäße.

Berlin

Bröhan-Museum, Landesmuseum für Jugendstil, Art Deco und Funktionalismus (1889-1939), Schlossstrasse 1a, D-14059 Berlin-Charlottenburg. Website: www.broehan-museum.de. Tlf +49 30 326 90 600.

Keramik-Museum Berlin, Schustehrusstraße 13, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.keramik-museum-berlin.de.

→03.08.08 *Jugendstil aus Nürnberg*. Kunst - Handwerk - Industriekultur. Katalog. Bröhan-Museum.

→18.08.08 *Bauhaus-Umfeld*. Otto Lindig und die Nachfolge der Bauhaus-Töpferei. Keramik-Museum Berlin.

→21.10.08 *Bunzlauer Keramik - Schlesisches Kunsthandwerk*. Keramik-Museum Berlin.

30.08.08-26.01.09 *Steingutfabriken Velten-Vordamm (1901-1931)*. Keramik-Museum Berlin.

29.01.08→?? *Jugendstil-Porzellan aus Dänemark und Sweden*. Bestandsausstellung. Bröhan-Museum. Das Bröhan-Museum zeigt eine Neupräsentation seiner Bestände dänischer und schwedischer Porzellane des Jugendstils. Bis auf weiteres sind etwa 190 Vasen, Wandteller und Service der beiden dänischen Manufakturen Königlich Kopenhagen und Bing & Grøndahl sowie der schwedischen Manufaktur Rörstrand zu sehen.

Besonders reichhaltig ist die Sammlung an Porzellanen der Königlichen Porzellanmanufaktur in Kopenhagen. Dort wurde seit 1885 unter der künstlerischen Leitung von Arnold Krog ein neuer Porzellanstil entwickelt, der japonistische Tendenzen mit der technischen Weiterentwicklung der Scharffeuerbemalung verband. In einer völlig neuartigen Palette weicher Pastelltöne schufen Entwerfer wie Marianne Høst, Anna Smidth, Gerhard Heilmann oder Vilhelm Theodor Fischer malerische Dekore, die auf den internationalen Ausstellungen Aufsehen erregten und andere Manufakturen beeinflussten. Eine 1887 entstandene Vase mit japanischen Wildkarpfen bringt mit ihrer schlichten, von Arnold Krog und S. Bech Jacobsen entworfenen Form den an japanischen Farbholzschnitten orientierten Dekor von August F. Hallin besonders überzeugend zur Geltung.

Für die 1853 gegründete erste private Porzellanmanufaktur Dänemarks, Bing & Grøndahl, sind Reliefdekore besonders charakteristisch, wie sie beispielsweise eine von Effie Hegermann-Lindenchrone gefertigte Potpourri-Vase mit Blasentangdekor aufweist. Als frühe Arbeiten sind Teile des „Reiher-Service“ ausgestellt, das der künstlerische Leiter Bing & Grøndahls, Pietro Krohn, 1887 entworfen hat und mit dem die Manufaktur auf internationalen Ausstellungen erstmals auf sich aufmerksam machte.

Auch die Rörstrand-Kollektion des Bröhan-Museums ist mit prägnanten Beispielen vertreten und veranschaulicht den besonderen Beitrag der schwedischen Manufaktur zum europäischen Jugendstil-Porzellan. Die Entwürfe stammen unter anderem von Alf Wallander, Anna Boberg, Karl und Waldemar Lindström sowie Nils Emil Lundström.

Das Ziergefäß mit plastischer Seerose, 1897/98 von Per Algot Eriksson entworfen, zeigt, wie bei Rörstrand malerische Scharffeuerdekore mit plastisch modellierten Dekorelementen verbunden wurden. Bemerkenswert sind auch die verschiedenen schwarz glasierten Porzellane, die von der Manufaktur seit 1898 als technisch-künstlerische Neuheit herausgebracht wurden.

In einem weiteren Ausstellungsteil werden Motivgruppen gebildet, die bei allen drei Manufakturen eine wichtige

Rolle spielten: Japonismus, sockellose Tierfiguren, heimische Flora und Fauna, nordische Landschaften. Vasen mit Kristall- und Laufglasuren sowie laufglasierte Künstlerkeramiken der 1920er Jahre runden den Überblick über den umfangreichen Bestand skandinavischer Porzellane des Bröhan-Museums ab.

Brachttal-Spielberg

08.08.08, 05.10.08, 01.11.08, 07.12.08 og 14.12.08
Joseph Maria Olbrich und Wächtersbacher Steingut. Katalog. Brachttal-Museum, Schulwaldstrasse 10, D-63636 Brachttal-Spielberg.

Bürgel

Keramik-Museum Bürgel, Am Kirchplatz 2, D-07616 Bürgel. Website: www.stadt-buergel.de.

→16.09.08 *Personalausstellung von drei Preisträgern des Bürgeler Keramikpreises*. Keramik-Museum Bürgel.

→21.09.08 *Hedwig Bollhagen (1907-2001)*. Keramik aus sieben Jahrzehnten. Keramik-Museum Bürgel. Udstillingen har tidligere været vist i Keramik-Museum Berlin.

Darmstadt

31.08.08-16.11.08 *Frühstück bei Hofe*. 100 Jahre fürstliches Porzellan. Großherzoglich-Hessische Porzellan-sammlung Darmstadt 1908-2008. Bogudgivelse. Großherzoglich-Hessische Porzellansammlung im Prinz-Georg-Palais, Schlossgartenstrasse 10, D-64289 Darmstadt. Tlf. +49 6151 71 32 33. Website: www.porzellanmuseum-darmstadt.de.

Mit der Einführung der drei exotischen Heißgetränke Tee, Kaffee und Schokolade kündigte sich in Europa ein Wandel der allgemeinen Trinkgewohnheiten an. Seit dem 17. Jahrhundert fand man zunehmend Geschmack an den aus dem Orient, Asien und der Neuen Welt importierten neuen Genussmitteln, die die bis dahin üblichen Getränke – in der Hauptsache Alkoholisches wie Bier, Most und Wein – zu verdrängen begannen.

Anfang des 18. Jahrhunderts wurden Tee, Kaffee und Schokolade zu den bevorzugten Frühstücksgetränken des europäischen Hochadels, für deren Genuss Gefäße aus dem schwach wärmeleitenden Werkstoff Porzellan besonders gut geeignet waren. Mit der Beliebtheit der Heißgetränke stieg auch der Bedarf an kleineren Frühstücksembles, den so genannten Déjeuners, die nach der Nacherfindung des Porzellans im Jahre 1708 in den europäischen Porzellanmanufakturen hergestellt wurden und die bis dahin gebräuchlichen Silberservice verdrängten.

In der Ausstellung „Frühstück bei Hofe“ werden rund 50 Déjeuners gezeigt, darunter das seltene Beispiel eines ‚echten‘ Reiseservices aus dem Besitz des Großherzogs Ludwig I. von Hessen und bei Rhein sowie ein außergewöhnliches Solitaire mit ägyptischen Motiven aus der Produktion der Wiener Manufaktur. Zusammen mit den in großer Auswahl präsentierten Trembleusen (Frühstückstassen) geben sie einen hervorragenden Überblick über die Formen- und Dekorvielfalt im 18. und 19. Jahrhundert.

Deidesheim

06.09.08-28.09.08 Lotte Reimers · Archiv·Atelier

·Ausstellung, Stadtmauergasse 17, D-67146

Deidesheim. Website: www.lottreimers.de.

Ausstellung mit neuen Keramiken von Lotte Reimers wird gezeigt im Obergeschoss während gleichzeitig im grossen Gewölbekeller Keramiken internationaler Künstler aus der Lotte-Reimers-Stiftung zu sehend sind.

Dissen

→07.09.08 *Feuer und Erde*. Weißbierflaschen zwischen Art Deco-Werken. Die schönsten Sammlerstücke aus der umfangreichen Keramiksammlung des Cottbuser Sammlers Siegfried Kohlschmidt. Heimatmuseum Dissen, Hauptstraße 32, D-03096 Dissen.

Düsseldorf

Hetjens-Museum, Deutsches Keramikmuseum,

Palais Nesselrode, Schulstrasse 4, D-40213

Düsseldorf. Tlf +49 211 89 94 210. Website:

www.duesseldorf.de/hetjens.

→31.08.08 *Inszenierungen in der Dauerausstellung*. Studioausstellung. Hetjens-Museum.

→07.09.08 *Winkel und Linie*. Kyra Spiekers Weg die Welt zu ordnen. Studioausstellung. Hetjens-Museum. Kyra Spieker bevorzugt die klaren Formen. Ob sie mit Steinzeugton arbeitet oder mit Porzellanmasse, ihre Maßstäbe an die Qualität sind streng. Winkel und Linien fügen sich zu Flächen, Flächen werden zu Körpern. Ornamentik vermeidet sie, eine Spannung der Objekte führt sie herbei durch Linien, die auch bewegt sein können. Konstruktionen aus einer Anzahl von Elementen ergeben am Ende ein neues Ganzes. Ihre Farbpalette ist ebenfalls streng. Komplizierte Grundmodule baut sie zu klaren Skulpturen zusammen, die eine Entsprechung in der Architektur haben. Durch Variation einer Grundform lässt Kyra Spieker neue Formengruppen entstehen und schafft damit ständig neue Eindrücke des Körpers im Raum - eine Kontinuität im Wandel.

09.08.08-26.10.08 *Welcome London*. Meisterwerke aus dem Victoria & Albert Museum. Hetjens-Museum. Im Hetjens-Museum werden über 100 herausragende Exponate aus dem ältesten Kunstgewerbemuseum Europas gezeigt, dem Victoria & Albert Museum in London. Sie illustrieren 4.000 Jahre Keramikgeschichte. Das älteste Stück ist ein neolithisches Dreifuß-Gefäß aus China, ca. 2.500 v. Chr. entstanden. In seiner Größe von zwei Metern Höhe beeindruckt das 3.500 Jahre alte Uas-Szepter aus Ägypten. Ausgesprochen repräsentativ ist beispielsweise die "Alhambra-Vase" des französischen Künstlers J. Th. Deck, die 1862 auf der Weltausstellung in London präsentiert wurde. Eine eigene Abteilung bildet das Steingut aus England. Der Youngster unter den Exponaten ist ein Gefäß von 2001.

Das Victoria & Albert Museum in London ist kein Museum in den üblichen Abmessungen - es ist ein Haus der Superlative: Vier Millionen Objekte beherbergt es; 45.000 qm misst die Ausstellungsfläche. Das V&A - wie es kurz

genannt wird - wirbt zu Recht mit dem Slogan "The world's greatest museum of art and design". Es wurde 1852 als Vorbildersammlung für die Industrie gegründet. Von Beginn an galt der Keramik - vor allem der zeitgenössischen und den Werken der Renaissancezeit - ein großes Augenmerk. Gekauft wurde auf den großen Weltausstellungen, aber auch aus privaten Sammlungen. Später kamen als Schenkungen viele Stücke in den Bestand, wodurch die Zahl ständig wuchs und die kulturelle Vielfalt des Sammlungskomplexes zunahm. Heute gilt die Keramiksammlung des V&A als die umfangreichste im Hinblick auf den Bestand an Keramik aus Ostasien, des Nahen Ostens und der europäischen Keramik seit der Renaissance.

Derzeit wird die Keramik-Abteilung der Dauerausstellung einer umfassenden Neugestaltung unterzogen. Dieser Umstand ermöglicht es, einige der Highlights nach Düsseldorf auszuleihen. Es ist eine einmalige Gelegenheit, die wir nicht verstreichen lassen.

Unter den ausgewählten Leihgaben finden sich einige Objekte, die den Besuchern bekannt erscheinen mögen, die häufiger das Hetjens-Museum besuchen. Denn zu diesen Exponaten gibt es sehr ähnliche Objekte in der Düsseldorfer Sammlung. Beispiele sind die chinesische Kansu-Urne, ein griechischer Rhyton in Tierkopfform, das Nasca-Bügelgefäß aus Peru oder die Büste des Apollon aus Rouen. Es wird spannend sein, diese Stücke miteinander zu vergleichen. Zudem wird deutlich, dass wir im Hetjens-Museum durchaus auch sehr qualitätvolle Sammlungsstücke besitzen, die eine Reise lohnen.

02.10.08-11.01.09 *Antike Mythen im Wandel der Zeit*. Studioausstellung. Hetjens-Museum.

Edenkoben

Sammlung Hinder|Reimers, Schloss Villa Ludwigshöhe, Villastraße, D-67480 Edenkoben.

Website: www.keramik-sammlung.de. Besichtigung und Führung nach Vereinbarung.

Flensburg

03.08.08-05.10.08 *Das weiße Gold - Porzellan aus Meißen, Berlin und Kopenhagen*. Museumsberg Flensburg, Museumsberg 1, D-24937 Flensburg.

Website: www.museumsberg.flensburg.de.

Im Studio des Heinrich-Sauermann-Hauses präsentiert der Museumsberg Flensburg aus eigenen Beständen ausgewähltes Porzellan berühmter Manufakturen aus dem 18. und 19. Jahrhundert.

Frankfurt

→31.08.08 *Fragile - die Tafel der Zaren und das Porzellan der Revolutionäre*. Bogudgivelse. Museum für Angewandte Kunst Frankfurt, Schaumainkai 17, D-60594 Frankfurt am Main. Website:

www.museumfuerangewandtekunst.frankfurt.de.

Doppelausstellung zur russischen Tafelkultur vom 18. bis 20. Jahrhunderts im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt und Schloss Bad Homburg. Mehr unter www.fragile-ausstellung.de. Se tillige Bad Homburg.

Die herausragendste Porzellansammlung Russlands kommt erstmals nach Deutschland: über 300 Glanzstücke der weltberühmten Moskauer Sammlung des Staatlichen Porzellanmuseums Schloss Kuskovo präsentiert die Doppelausstellung *Fragile*. Das Porzellan aus Russland umspannt einen zeitlichen Bogen von drei Jahrhunderten und eröffnet sowohl eine ästhetische Sichtweise als auch einen zentralen Blick auf russische Tafelkultur, Identität und Selbstverständnis.

Ob zerbrechliche Service der Zarenzeit des 18.-19.Jh. oder avantgardistisches Porzellan der frühen russischen Moderne bis zum Ende der 1920er Jahre - Ausstellung und Begleitband präsentieren das russische Porzellan als Kunst und zeigen seine Bedeutung in Gesellschaft, Diplomatie, Wirtschaft und Politik auf.

Die Schätze der Zarenzeit werden im feudalen Ambiente des Bad Homburger Schlosses gezeigt: Einen Höhepunkt bildet das Ägyptische Service aus Sevres, das Napoleon Zar Alexander I. nach seinem Ägyptenfeldzug schenkte. Wie so oft war auch hier Porzellan Mittel der Diplomatie und der großen Politik. Weitere opulente Service, die Skulpturengruppe *Die Völker Russlands* oder verschiedene *Tete-a-tete*-Ensembles zeigen den Drang der Zaren und Fürsten nach Repräsentation und neuer nationaler Identität.

Das Museum für Angewandte Kunst Frankfurt präsentiert das avantgardistische und moderne Porzellan der frühen russischen Moderne. Suprematistische Exponate von Tatlin, Malewitsch und Suetin werden konfrontiert mit Tellern und Tassen von Kandinsky, Skulpturen und einem propagandistischen Schachspiel von Natalya Danko sowie Services, die die sowjetische Industrialisierung unter Lenin und Stalin glorifizieren. Gemälde, Fotografien und Plakate aus Moskauer Museen bieten zudem Einblicke zu Ess- und Trinkgewohnheiten der damaligen russischen Gesellschaft. Erstmalige Präsentation der bedeutendsten Porzellansammlung Russlands in Deutschland.

→14.09.08 *Waechtersbacher Keramik*. Spiel von Haut und Körper. Museum für Angewandte Kunst Frankfurt. Anlässlich des 175-jährigen Jubiläums der heute ältesten Steingutmanufaktur in Deutschland zeigt das Museum für Angewandte Kunst Frankfurt vom 3. Juli bis zum 14. September 2008 eine Auswahl besonderer Objekte aus der Geschichte der „Waechtersbacher Keramik Otto Friedrich Fürst zu Ysenburg und Büdingen GmbH“. Neben der Museumslandschaft Hessen-Kassel, dem Museum Mathildenhöhe Darmstadt, dem Vonderauseum Fulda, dem Universitätsmuseum Marburg und dem Lindenhof Keramikmuseum Brachtal stellten auch Sammler aus ganz Deutschland Leihgaben für die Schau zur Verfügung, die damit seltene Raritäten und teilweise erstmalig ausgestellte Stücke präsentieren kann – darunter Stücke von namhaften Entwerfern wie Joseph Maria Olbrich, Ursula Fesca, Karl Scheid, Hans Christiansen, Zaha Hadid oder Ettore Sottsass.

Kabinetttartig zeigt die Ausstellung schwerpunktmäßig herausragende Objekte der dekorativen Keramik aus der Steingutmanufaktur Waechtersbach – das älteste Ausstellungsstück entstand bereits 1881, das neuste wurde in diesem Jahr gefertigt. Der besondere Fokus der Präsentation liegt dabei immer auf dem Zusammenspiel von Form

und Farbe, von Körper und Oberfläche. Die Ausstellung untersucht anhand ihrer Exponate die gestalterischen Dimensionen, die aus den technischen Möglichkeiten des Materials Steingut entstehen können. Glasuren, Farben, Formen, Modellierungen und Applikationen treten damit in den Vordergrund. Für den Besucher speziell installierte Stücke lassen die Besonderheiten der Oberflächenstruktur tatsächlich „begreifbar“ werden. Entwurfszeichnungen und –aquarelle geben Einblick in den Entstehungsprozess der Objekte vom Entwurf bis zur Umsetzung.

→21.10.08 *Ein Platz für Tiere*. Die keramischen Tierdarstellungen im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt. Katalog.

Seit dem späten 16. Jahrhundert ist ein Bemühen festzustellen, Tiere möglichst naturgetreu in keramischen Werkstoffen zu modellieren. Bemerkenswert sind die Arbeiten des französischen Künstlers Bernard Palissy (1515-1590), der mit Lebadabgüssen arbeitete und ganze Tierschauspiele als aufwendige Tafelzier ausformte. Aber auch Trinkgefäße und Tintenfässer wurden in dieser Zeit als Tierfiguren gebildet. Schon in ihrer Frühzeit erhielt die Meißner Porzellanmanufaktur von August dem Starken den Auftrag, eine ganze Tiermenagerie in dem neuen Material herzustellen.

Anfang des 20. Jahrhunderts werden Tierfiguren als Teil einer Jugendstilkultur produziert, teilweise mit wissenschaftlicher Genauigkeit, teilweise mit karikierendem Anspruch.

Das Museum für Angewandte Kunst Frankfurt verfügt über eine bedeutende Zahl von keramischen Tierdarstellungen europäischer Werkstätten vom 16. bis ins 20. Jahrhundert, die nun anlässlich des 150. Geburtstags des Frankfurter Zoos in der Ausstellung „Ein Platz für Tiere“ zu sehen sind. Teile der Ausstellung sind in den Tierhäusern des Zoologischen Garten zu sehen.

Zur Ausstellung erscheint ein Katalog mit zahlreichen farbigen Abbildungen. Die Publikation setzt sich nicht nur mit den Fragen nach den naturwissenschaftlichen Interessen der jeweiligen Epochen auseinander, sondern spürt auch dem Verhältnis von Künstler, Betrachter und Tier nach.

→08.02.09 *Kurt Schröder*. Höchster Porzellan-Malerei. Höchster Porzellan-Museum im Kronberger Haus, Dépendance des Historischen Museums Frankfurt. Bolongarostraße 152, D-65929 Frankfurt am Main-Höchst. Website: www.historisches-museum.frankfurt.de.

Kurt Schröder zählt zu den wichtigsten Künstlern der Höchster Porzellan-Manufaktur. In Höchst war er von 1976 bis zu seinem altersbedingten Ausscheiden 1990 Betriebsleiter und künstlerischer Leiter der Malerei. In dieser Zeit erreichte die Höchster Porzellan-Manufaktur ein Spitzen-niveau, für das man ihr weit über Deutschland hinaus Anerkennung zollte.

Frechen

Stiftung Keramion - Zentrum für moderne + historische Keramik, Bonnstrasse 12, D-50226 Frechen. Website: www.keramion.de. Tlf +49 22 34 69 76 90.

→17.08.08 *Klaus Schultze*. Keramion.
Klaus Schultze (*1927), ehemaliger Professor der Münchner Akademie, arbeitete nach einer Töpferlehre in Konstanz viele Jahre in Paris. Dort fertigte er zunächst Gebrauchskeramik, später Keramikskulpturen. Seit 1969 entstehen großformatige Backsteinskulpturen, die Schultze international bekannt gemacht haben. In seine neueren Arbeiten fügt Schultze gefärbte Scherben, Draht, Moniereisen und bunte Kabel intarsienhaft ein.

→17.08.08 *Keramische Oberflächengestaltungen*. Keramion.

Knibis, Neriage, Sgraffito oder der Überzug mit Glasuren und Engoben - die keramischen Dekorationstechniken sind ausgesprochen vielfältig. Neben der Wahl der Masse und Formgebung sind sie wesentlich für die ästhetische Wirkung. Die Ausstellung gibt anhand von Exponaten aus dem Bestand der Stiftung Keramion einen Überblick über die gängigsten Techniken der Oberflächengestaltung.

31.08.08-23.11.08 *Moderner Salzbrand*. Keramion.
Die Stiftung Keramion besitzt eine Vielzahl an Salzbrandkeramiken, die in den letzten Jahren entstanden sind. Zu sehen ist nicht allein traditionell salzglasiertes Steinzeug. Auch niedriger gebrannte Arbeiten oder Porzellane, deren farblicher Reiz durch Metall-Salz-Dämpfe und -lösungen erzeugt wurde, ergänzen die Ausstellung.

31.08.08-08.02.09 *Aus „Holtz, Schantzen, Erden und Salt gebacken“*. Keramion.
Bereits im 15. Jahrhundert tauchen in Frechen salzglasierte Steinzeuggefäße auf. Zur Herstellung bedarf es besonderer Voraussetzungen: ein geeigneter Ton, das Erreichen einer hohen Brenntemperatur, eine große Menge an Holz und der richtige Moment, das Salz in den Ofen zu schaufeln. Die Ausstellung untersucht die Bedeutung der für den Salzbrand benötigten Materialien und verdeutlicht die kulturhistorischen Besonderheiten der Steinzeugproduktion.

07.12.08-08.02.09 *Beatrijs van Rheeden*. Keramion.

Fürstenberg

Das Museum im Schloss, [Porzellanmanufaktur Fürstenberg], Meimbrexener Straße 2, D-37699 Fürstenberg/Weser. Website: www.fuerstenberg-porzellan.com.

→14.09.08 *Vorsicht! – Porzellan auf Reisen*. Fürstenberg.

Auch Porzellan wird irgendwo hergestellt, aber anderswo benötigt; also muss es von A nach B transportiert werden. Doch wie geht das und wie ging das? Porzellan gilt als empfindlicher Werkstoff, wie muss es also verpackt werden, damit es nicht zerbricht? Denn: „Vorsicht ist die Mutter der Porzellankiste!“ Doch Porzellan wird selbst auch mobil eingesetzt: Auf Reisen im Picknickkorb, im Speisewagen der Eisenbahn oder im Flugzeug; man trifft es im Gasthaus oder Hotel oder bringt es als Andenken mit. Porzellan hat also viel mit „Mobilität“ und „Reisen“ zu tun. Da gibt es Geschirre in reich ausgestatteten Koffern aus dem 18. Jahrhundert, spezielle, leichte Tassen für die Luftfahrt, besonderes Geschirr für den Speisewagen oder robustes Stapelgeschirr für die Gastronomie.

26.09.08-08.03.09. *Kristall auf Porzellan*. Fürstenberg.
Wundervolle Wirkungen auf Porzellan und Steingut erzielen spezielle Kristallglasuren. Hierzu wird die Glasurmasse mit geeigneten Oxiden angereichert, die sich beim Einschmelzen der Glasur zu neuen Mineralien verändern und beim Abkühlen in mannigfacher Form, Größe und Farbe ausscheiden. Keramiker spielen gern mit diesen Glasurversätzen, die in Flamme, Temperatur und Chemismus ästhetisch faszinierende, nicht reproduzierbare und nur schwer vorherzubestimmende Ergebnisse hervorbringen. Die Ausstellung präsentiert herausragende Werke dieser Technik von internationalen Künstlern.

Gabsheim

20.09.08-21.09.08 23. *Werkstattausstellung*. Gerald und Gotlind Weigel Keramische Werkstatt, Hadergasse 7, D-55288 Gabsheim. Værkstedsudstilling med Gerald og Gotlind Weigel samt Beate Kuhn, Karl Scheid og Ursula Scheid.

Gera

→07.09.08 *An den Grenzen des Möglichen – Gerd Lucke*. Museum für Angewandte Kunst Gera, Ferbersches Haus, Greizer Strasse 37, D-07545 Gera. Website: www.gera.de.

Heidelberg

07.09.08-26.11.08 *Isezaki Jun (Bizen/Japan), Jeff Shapiro [USA] und Uwe Löllmann [D]*. Galerie Marianne Heller, Friedrich-Ebert-Anlage 2, Im Stadtgarten, D-69117 Heidelberg. Website: www.galerie-heller.de.

Hohenberg an der Eger

Porzellanikon Hohenberg, Deutsches Porzellanmuseum, Freundschaft 2, D-95691 Hohenberg/Eger. Website: www.porzellanikon.org. Tlf +49 9233 7722 01.

→05.10.08 *Pracht der Farbe · Zauber der Poesie*. Unbekannte Schätze der Sammlung Villeroy & Boch aus vier Jahrhunderten. Porzellanikon Hohenberg. 17 000 Stücke umfasst die Sammlung von Villeroy & Boch und sie umspannt 4 Jahrhunderte - vom Prunkteller des Barock über italienische Majoliken bis zu volkstümlichen Figuren. Eugen und René von Boch legten zu diesem Schatz mit dem Ankauf der Sammlung d'Huyvetter 1851 den Grundstein. Durch die ganze Sammlung zieht sich eine herausragende, prachtvolle Farbigkeit, die Leuchtkraft der Glasuren und der Malfarben, die meisterhaft, Detail versessen und oftmals mit großer Erzählfreude verwendet sind. Rund 80 dieser Meisterwerke aus Porzellan und Keramik zeigt die Ausstellung „Pracht der Farbe – Zauber der Poesie“.

→09.11.08 *Die Kunst der Kalligraphie*. Geheime Botschaften taiwanischer Künstler auf Porzellan. Porzellanikon Hohenberg. Su Kuo und ihr Kollege Pang-Chiu Liu üben diese Kunst nach ihrer Lehrzeit in Kalligraphie seit gut zehn Jahren auf Porzellangefäßen aus. Die Buchstaben werden dabei ohne Vorzeichnung mit scharfen Messern in die aufgetrocknete

Glasur geschnitten. Wichtig ist es dabei, dass der Duktus des Pinsels bewahrt wird. Besonders stolz ist man darauf, dass in Taiwan - wo man keine eigene Schriftsprache besitzt - das traditionelle Chinesisch geschrieben wird. Das sieht man an den ansonsten selten genutzten Langzeichen, die heute in China selbst nicht mehr gebräuchlich sind.

Wie alle guten Kalligraphen beherrschen die jetzt in Hohenberg ausgestellten Künstler mehrere Schreibstile, was erheblich zu deren Anerkennung beiträgt. Bei den Texten handelt es sich um chinesische Gedichte und Sinsprüche, die aus alten Schriften und Büchern übernommen wurden, gelegentlich auch um alte Grabinschriften, die ja in der chinesischen Kultur eine wichtige Rolle spielen. Die Gefäße sind dabei von eleganter, ruhiger Form, um das Schriftbild deutlich herauszustellen. Die Hell-Dunkel-Kontraste sind ähnlich klar wie bei dem Schriftbild von schwarzer Tusche auf weißem Papier, nur dass hier die Schrift oftmals hell, das Umfeld hingegen in bräunlichen oder schwarzen Tönen gehalten ist.

Höhr-Grenzhausen

Keramikmuseum Westerwald, Lindenstrasse 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikmuseum.de.

→24.08.08 *Exponate*. Examensausstellung 2008 der Fachschule für Keramikdesign und Keramiktechnik Höhr-Grenzhausen. Keramikmuseum Westerwald.

21.09.08-19.10.08 *Klassik in Form und Farbe*. Wilhelm und Elly Kuch. Keramikmuseum Westerwald.

26.10.08-01.01.09 *Titus Lerner*. Die Terracotten. Keramikmuseum Westerwald.

Kamenz

→30.12.08 *Töpfer, Ton und Scherbenhaufen*. Zur Geschichte der Keramik in Kamenz. Lessing-Museum, Malzhaus, Zwingerstr. 9, D-01917 Kamenz. Website: www.lessingmuseum.de.

Kassel

→07.09.08 *Weißes Gold für "König Lustik" – Jérôme Bonaparte und die Königliche Porzellanmanufaktur Fürstenberg*. Museum Schloss Wilhelmshöhe, Schlosspark 1, Kassel. Website: www.museum-kassel.de.
König Jérôme Bonaparte, von 1807 bis 1813 Regent des Königreichs Westphalen, bevorzugte zunächst französische Erzeugnisse, um den Kasseler Hof mit prunkvollem Porzellan auszustatten. Der regionalen, 1747 gegründeten Porzellanmanufaktur Fürstenberg drohte die Schließung. Ihr Überleben verdankte die Manufaktur dem damaligen Leiter Louis Victor Gerverot. Ihm gelang es, Jérôme für die edlen Erzeugnisse zu begeistern. Fürstenberg wurde daraufhin zur „Manufacture Royale“ (Königliche Manufaktur) erhoben und ihre Produktion in den Dienst des neuen Herrschers gestellt. Fortan bezog der König prunkvolles Porzellan aus der Region. Die Manufaktur Fürstenberg entwickelte sich zum Hauptlieferanten der Residenz in Kassel.

Die Ausstellung führt eindrucksvoll den Stil Empire als neue Staatskunst vor Augen. Dabei richtet sich der Blick vor allem auf die Übernahme und Verarbeitung französischer Stilelemente durch regionale Künstler. Insgesamt lässt sich das Fürstenberger Porzellan als Teil der Tischkultur und Raumkunst der Zeit erfahren.

Kellinghusen

09.08.08-10.08.08 kl 10.00-18.00 *Töpfermarkt*. D-25548 Kellinghusen. Website: www.kellinghusen.de. Ein bedeutendes Ereignis für die ganze Region ist der jährlich am zweiten Wochenende im August stattfindende Kellinghusener Töpfermarkt. Seit 1987 präsentieren jedes Jahr 60 Keramiker aus ganz Deutschland ihre Arbeiten auf dem Oberen Marktplatz und in der Fußgängerzone. Damit eine gleich bleibende Qualität gewährleistet ist, sichtet eine Fachjury die Bewerbungen der Keramiker und lädt nur die Besten nach Kellinghusen ein. Mit dabei sind auch immer Keramiker eines Gastlandes.

Für zahlreiche Sammler ist der Kellinghusener Töpfermarkt ein absolutes Muss, denn hier finden sie dekorative Plastiken, Gebrauchsgeschirr, Pflanzgefäße und originelle irdene Mitbringsel. Gleichzeitig ist stets im Museum eine Sonderausstellung zu sehen, die Keramikunst zum Inhalt hat.

→24.08.08 *north meets east*. Museum Kellinghusen, Hauptstrasse 18, D-25548 Kellinghusen.

In der Galerie des Museums Kellinghusen schlagen die Künstler Hanako C. Hahne, Jan Kollwitz, Sebastian Scheid und Claudia Spielmann mit ihrer Malerei, Kalligraphie und Keramiken Brücken von Schleswig-Holstein nach Japan. Alle ausstellenden Künstler haben bei japanischen Lehrmeistern studiert und in ihren jeweiligen spezifischen Arbeiten vereinen sich Schlichtheit und Qualität mit der japanischen Ästhetik.

Köln

18.10.08-26.04.09 *Feuer und Erde*. Chinesische Keramik von 3000 v. Chr. bis 1400 n. Chr. Museum für Ostasiatische Kunst, Universitätsstraße 100, D-50674 Köln. Website: www.museenkoeln.de.

24.01.10-25.04.10 *Meissen 2010 - zum 300. Gründungsjubiläum der Meissener Porzellanmanufaktur*. Museum für Angewandte Kunst. An der Rechtschule, D-50667 Köln. Website: www.museenkoeln.de.

Leipzig

Oktober 2008 *Gefäß und Skulptur*. Deutsche und internationale Keramik seit 1946. Bogudgivelse. Museum für Angewandte Kunst, Johannisplatz 5-11, D-04103 Leipzig. Website: www.grassimuseum.de.

Meissen

→02.11.08 *Gold für Meissener Porzellan*. Ein Edelmetall in der Porzellanmalerei. Porzellan-Museum, Staatliche Porzellan-Manufaktur Meissen, D-01651 Meissen. Website: www.meissen.de.
„Schaff Gold, Böttger“ so lautete der ursprüngliche Auftrag, den August der Starke erteilte. Es waren glückliche Umstände, die Johann Friedrich Böttger veranlassten, sich

mehr für die Erfindung des ersten europäischen Hartporzellans zu interessieren, anstatt erfolglos nach einer Rezeptur zur Herstellung von Gold zu suchen. Im Jahr 2008 jährt sich die Erfindung des europäischen Porzellans zum 300. Mal.

Das Edelmetall und das Porzellan haben schließlich auf dem Gebiet der Malerei zueinander gefunden. Reines Gold glänzt in vielfältiger Art auf Meissener Porzellan. Vom Barock über den Jugendstil bis in unsere Gegenwart – alle Künstlergenerationen setzen die kostbare Goldmalerei effektiv ein.

Wie wird aus einem Bröckchen Gold eine Porzellanfarbe? Wussten Sie, dass Gold für die Rezeptur der Porzellanfarbe Purpur benötigt wird? Die Porzellan-Manufaktur Meissen stellt ihre Farben bis heute im eigenen Labor her. Die Rezepturen für die leuchtenden Farben sind Teil der Einzigartigkeit von Meissener Porzellan. Die Ausstellung zeigt den aufwändigen Weg des Goldes, bis es auf Meissener Porzellan erstrahlt.

München

→30.10.08 *Meißen – Frankenthal – Sèvres.*

Porzellanschätze des 18. Jahrhunderts aus der Residenz München. Residenz München, Residenzstraße 1, D-80333 München. Website: www.residenz-muenchen.de.

60 Exponate aus der berühmten Porzellansammlung der Wittelsbacher. Diese Sammlung gehört mit insgesamt etwa 1.500 Stücken zu den bedeutendsten fürstlichen Sammlungen der Welt.

Neuenbürg

→09.09.08 *Neue Künstlerkeramik aus der Karlsruher Majolika Manufaktur.* Katalog. Schloss Neuenbürg, D-75305 Neuenbürg. Website: www.schloss-neuenbuerg.de.

Oldenburg

02.08.08-03.08.08 kl 10.00/11.00-18.00 26. *Oldenburger Töpfermarkt.* Schlossplatz, Oldenburg. Website: www.oldenburger-toepfermarkt.de.

01.08.08-07.09.08 *Yuk Kan Yeung.* Poetry in Porcelain. Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte, Schloss, Augusteum und Prinzenpalais, Schlossplatz, D-26135 Oldenburg. In Kooperation mit „Die Werkschule – Werkstatt für Kunst und Kulturarbeit e.V.“ zeigt das Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte fragile Porzellanarbeiten der chinesischen Künstlerin Yuk Kan Yeung (Jg. 1959).

Osnabrück

Kulturgeschichtlichen Museum Osnabrück, Lotter Strasse 2, D-9078 Osnabrück.

→10.08.08 *Nur was sich wandelt, bleibt bestehen.* Arbeiten von Künstlern aus den Porzellan- und Keramikstädten Kütahya und Selb. Kulturgeschichtlichen Museum Osnabrück.

14.09.08-09.11.08 „*Arabesque*“ – ein fürstliches Tafelservice. Kulturgeschichtlichen Museum Osnabrück.

Das Tafel- und Dessertservice „Arabesque“ wurde 1786/87 für den letzten Osnabrücker Fürstbischof Herzog Friedrich von York (1763-1827) als Erstaussführung hergestellt. Es handelt sich vermutlich um ein Geschenk Friedrich II. von Preußen. Das Modell ist äußerst selten. Als Speiseservice ist es wohl nur einmal produziert worden. Neben den 36 Teilen des Services im Kulturgeschichtlichen Museum sind nur wenige weitere Einzelstücke bekannt. Das äußerst fein gearbeitete Service ist durch klassizistische Formen gekennzeichnet. Die arabeske Bordüre geht auf einen antiken Marmorfries vom römischen Trajansforum aus dem 2. Jahrhundert zurück. Die in Sepiatinte ausgeführten mythologischen Figuren wurden unter der Regie von Isaac Jacob Clauce (1728-1803) ausgeführt.

In der Ausstellung wird das vornehme Service in seinem historischen Kontext sichtbar. Elemente der höfischen Tafelkultur werden veranschaulicht. Über den Vergleich mit Stücken aus der umfangreichen Porzellansammlung des Museum wird es kunsthistorisch eingeordnet.

Selb-Plössberg

→21.09.08 *Abenteuer Kristallglasur.* Porzellanikon Selb [Europäisches Industriemuseum für Porzellan, Europäisches Museum für Technische Keramik og Rosenthal Museum], Werner-Schürer-Platz 1, D-91800 Selb. Tlf +49 9287 91800 0. Website: www.porzellanikon.org.

„Die Glasur soll wie ein Festgewand wirken“, eine „Anleitung zum Träumen sein“, und wer sie einmal sah, wird diese Aussagen verstehen: Kristallglasuren. Und doch rufen die edlen, hochglänzenden und zumeist stark farbigen Glasuren poetische Assoziationen ebenso hervor wie Erinnerungen an naturwissenschaftliche Präparate und Makroaufnahmen von biologischen Kulturen und Mikroorganismen.

Das Porzellanikon Selb zeigt nun mit der Ausstellung „Abenteuer Kristallglasur“ die Arbeiten von 17 Künstlerinnen und Künstlern aus drei Kontinenten. Mit den etwa 80 ausgewählten Prachtstücken dieser spektakulären Spielart der Keramik stehen ausschließlich künstlerische Unikate im Mittelpunkt, die in den einzelnen Ateliers handwerklich angefertigt wurden.

In der Tat „wachsen“ die kristallinen Formen während der extrem langen Abkühlphase der Gefäße, zumeist radialstrahlig, von einem Punkt aus. Und diese lebendige und nicht wirklich steuerbare Eigendynamik des chemischen Prozesses ist es, dieses bizarre, eigenwillige Wachstum auf den eleganten, klassischen Formen, was die anhaltende Faszination der Kristallglasuren ausmacht.

Obwohl auch auf Steinzeugtonen möglich, wird Porzellan als Untergrund für die so genannten kristallinen Glasuren wegen seiner Reinheit bevorzugt. Auf der Pariser Weltausstellung 1889 waren sie eine Sensation. Obwohl der Glasurtyp aus Ostasien bekannt war, hat dessen Weiterentwicklung im Europa des 19. Jahrhundert erheblich zu dem phänomenalen Erfolg beigetragen. Denn nun gelang die gezielte Züchtung und der freie künstlerische Einsatz

der keramischen Kristallformen. Seit die Kristallglasur dann im Jugendstil ihren absoluten Höhepunkt in Europa erreichte, ja als Inkarnation des Luxus verstanden wurde, ist ihre Erfolgsgeschichte nicht mehr abgerissen.

Selten, dass sich in einer Kunstform das menschliche Handeln und die Eigenwilligkeit der Natur, der dem Menschen eigene Hang zum wissenschaftlichen Analysieren und gleichermaßen zum kindlichen Staunen, dass sich Gesetz und Chaos derart spannend die Balance halten.

Das Porzellanikon knüpft an die Erfolgsgeschichte einer keramischen Gattung an und zeigt in Kooperation mit dem Keramikmuseum Mettlach und dem Museum im Schloss – Porzellanmanufaktur Fürstenberg eine repräsentative und internationale Auswahl zeitgenössischer Porzellane mit Kristallglasuren.

Teilnehmende Künstlerinnen und Künstler: Bill Boyd/CAN, Denis Caraty/F, Diane Creber/USA, Edmund Deinböck/CH, Alain Fichot/CH, Peter Fröhlich/A, Werner Gnegel/D, Jesse Wiseman Hull/USA, Peter Ilsley/GB, Peter Klube/D, Yves Lambeau/F, William Melstrom/USA, Angelika Panten und Gerd Panten/B, Ayca Riedinger/D, Hein Severijns/NL, John Stroome/AUS, John Tilton/USA.

Staufen

Keramikmuseum Staufen, Zweigmuseum des Badischen Landesmuseum Karlsruhe, Wettelbrunner Strasse 3, D-79219 Staufen. Website: www.landesmuseum.de.

→24.08.08 *Christine Atmer de Reig*. Keramikmuseum Staufen.

Von Otto Lindig und Jan Bontjes van Beek unterrichtet und mehrfach mit Staatspreisen ausgezeichnet, gehört sie zu den Klassikern der deutschen Keramikszene. Eine geringe Abweichung vom Regelmässigen, der Anflug einer leichten Tönung, die Lebendigkeit einer intuitiven Zeichnung machen den Charme ihrer vom Fernöstlichen geprägten Keramik aus.

→30.11.08 *Emil Wachter · Keramiken*. Keramikmuseum Staufen.

Der vielseitige Künstler Emil Wachter hat seit Anbeginn seiner künstlerischen Laufbahn häufig mit Ton gearbeitet, und bis heute entstand – wenn auch unterbrochen von größeren Produktionspausen – ein umfangreiches keramisches Œuvre. Neben der frühen Schaffensphase, die durch die Jahre 1951 bis 1981 repräsentiert ist, bilden die Werke aus den Jahren 2002/03 und 2007/08, welche in den Gastateliers der Majolika Manufaktur Karlsruhe entstanden sind, den Schwerpunkt der Ausstellung.

Stuttgart

→21.09.08 *Luxus und Lustbarkeiten des Rokoko*. Herzog Carl Eugens Venezianische Messe. Landesmuseum Württemberg, Altes Schloss, Schillerplatz 6, D-70173 Stuttgart. Website: www.landesmuseum-stuttgart.de.

Im Sommer 2008 nimmt das Landesmuseum Württemberg die Besucherinnen und Besucher mit auf

eine Reise in die Zeit des Rokoko. Die Sonderausstellung entführt auf einen Markt der Eitelkeiten: Edles Porzellan, schöne Stoffe und venezianische Masken haben bereits von 1768 bis 1793 den württembergischen Hof und die Bevölkerung in ihren Bann gezogen. Herzog Carl Eugen verwirklichte sich mit der Venezianischen Messe einen Traum, der in der Sonderausstellung lebendig werden soll und das Lebensgefühl und die Genussfreude der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts repräsentiert.

Das Landesmuseum Württemberg nimmt das 250. Gründungsjubiläum der Porzellanmanufaktur Ludwigsburg im Jahr 2008 zum Anlass für die Präsentation, in deren Zentrum die Venezianische Messe aus Porzellan steht. Davon ausgehend wird einerseits das Warenangebot auf dem realen Jahrmarkt gezeigt, andererseits die extravagante Kurzweil der Hofgesellschaft vor Augen geführt.

→28.09.08 *Mit erhabenen Zierathen*. Entwurfszeichnungen der Ludwigsburger Porzellanmanufaktur. Staatsgalerie Stuttgart, Konrad-Adenauer-Strasse 30-32, D-70173 Stuttgart. Website: www.staatsgalerie.de. Anlässlich des 250jährigen Gründungsjubiläums der Ludwigsburger Porzellanmanufaktur zeigt die Staatsgalerie Stuttgart etwa 50 ausgewählte Entwurfszeichnungen für Figurengruppen, Gefäße und deren Bemalungen.

Sögel

24.08.08-31.10.08 *Enno Jäkel – Im Spannungsfeld von Form und Oberfläche*. Emslandmuseum Schloß Clemenswerth, D-49751 Sögel. Website: www.clemenswerth.de.

Enno Jäkels unverkennbare Arbeiten entstehen mit Hilfe von Porzellangießmasse und textilen Geweben, so dass eine spezifische Oberflächenstruktur entsteht. Nicht zuletzt aufgrund dieser innovativen Technik ist Enno Jäkel mittlerweile ein vielfach ausgezeichneter Keramiker, der u.a. 2001 den Staatspreis für das Kunsthandwerk in Nordrhein-Westfalen im Werkbereich Keramik sowie 2007 den Preis des Diessener Töpfermarktes erhielt. Neben verschiedenen Gefäßformen wird die Ausstellung auch eine Auswahl von Wandobjekten zeigen, mit denen sich der Keramikünstler zunehmend beschäftigt.

Weiden

→31.12.08 Porzellan aus China. Die Sammlung Seltmann. Neuaufstellung. Internationales Keramik-Museum Weiden, Zweigmuseum der Neuen Sammlung München, Waldsassener Kasten, Luitpoldstrasse 25, D-92637 Weiden/Oberfalz. Website: www.keramikmuseum.die-neue-sammlung.de.

Wolfsburg

Städtische Galerie Wolfsburg, Schlossstraße 8, D-38448 Wolfsburg. Website: www.staedtische-galerie-wolfsburg.de.

→17.08.08 „*Gebrannte Kunst*“ - Malerei und Keramik. Städtische Galerie Wolfsburg.

Das Gestalten mit Ton übt bis heute auf viele bildende Künstlerinnen und Künstler eine besondere Faszination aus. Das Modellieren des Grundstoffs Ton, das Antragen und Einritzen, das Gestalten auf der gewölbten Oberfläche eines Gefäßes, die Veränderung der Farben durch das Brennen, all das macht die Eigengesetzlichkeit und den Reiz der keramischen Arbeit aus.

Die Ausstellung zeigt Keramik von bekannten Künstlern der Moderne wie Eduardo Chillida oder Emil Schumacher in einem spannenden Dialog mit deren Werken der Malerei und der Grafik. Die Keramiken der Ausstellung wurden freundlicherweise vom Badischen Landesmuseum Karlsruhe zur Verfügung gestellt, während die Gemälde und Grafiken aus der Sammlung der Städtischen Galerie Wolfsburg stammen.

→17.08.08 „*Objects Born Not Made*“ - Porzellan und Steinzeug von Dorothea Chabert. Städtische Galerie Wolfsburg.

Gefäße sind es, die Dorothea Chabert in immer neuen Varianten herstellt, wobei zunächst die Funktion wesentlich ist: „Ein Henkel muss da sitzen, wo er gebraucht wird.“ – „Amüsierkeramik“ ist für Chabert dagegen alles, was der Selbstverständlichkeit der Form entbehrt.

Die Ästhetik aus Form und Farbe, die Harmonie aus dem haptischen Erleben des Gefäßes und dem visuellen Reiz der Glasur ergibt sich aus dem Beherrschen der Technik durch den Handwerker und dem individuellen Empfinden bei der Arbeit aus der Seele des Künstlers.

Doch was am Ende aus dem Feuer kommt, bleibt ein Geschenk, die Natur entscheidet über Gedeih und Verderb: „Man will nichts, man läßt es entstehen“, objects born not made.

→17.08.08 „*Gebrannte Kinder*“ - Zeichnungen und Porzellan von Caro Suerkemper. Städtische Galerie Wolfsburg.

Das Porzellan als Malgrund hat Caro Suerkemper erst kürzlich für sich entdeckt. Doch schon seit langem dehnt sie ihre künstlerische Auseinandersetzung mit normierten Lebenswelten aus - etwa auf die Präsentation ihrer Aquarelle und Gouachen: Suerkemper integriert sie liebevoll in altmodisch ausgestattete Puppenhäuser oder arrangiert sie auf gedrechselten Regalen, wie man sie aus Bauerstuben kennt. In farbenfroher Glasur reizt es den Appetit des Betrachters - und lässt ihn lustvoll im Zweifel, was hier wohl serviert wird.

Zons

24.09.08-21.12.08 *Keramik-Design der 50er Jahre*. Formen, Farben und Dekore. Kreismuseum Zons, Schloßstraße 1, D-41541 Dormagen-Stadt Zons. Website: www.kreismuseumzons.de.

Ende der vierziger Jahre gelang es, vergessene Techniken der Antike – Terra sigillata und Terra nigra – wieder zu entdecken. Herausragende Beispiele stammen aus der hand des heute fast vergessenen Anton van Eyk.

Mit der Gemmo-Technik wurde 1949 ein neues Verfahren entwickelt. Es ermöglichte, glasiertes Porzellan mit

eingeschliffenen Dekoren zu versehen. Und schon ein Jahr später tauchte die erste für die Serienfertigung bestimmte asymmetrische Form auf: die legendäre „Schwangere Luise“ von Fritz Heidenreich, produziert durch Rosenthal.

Die neuartigen Formen, die abstrakten Dekore und die eigenwilligen Glasuren (wie Craquelé- oder Schrumpfglasuren) bestimmten zunehmend das Bild der keramischen Objekte und waren um 1955 bei allen führenden Herstellern zu finden. Selen- und Cadmiumglasuren ermöglichten eine intensive Leuchtkraft. Kontrastreiche Farbkombinationen wie schwarz-weiß, schwarz-rot oder schwarz-gelb fanden großen Anklang. Mitte der fünfziger Jahre wurde mit der Sgraffo-Technik des Mehrschichten-Porzellans eine weitere Neuerung eingeführt.

Formen, Farben, Dekore: Das technisch und material-ästhetisch innovative Keramik-Design der 50er Jahre bietet ein beeindruckend großes Spektrum an gestalterischer Vielfalt auf einem überraschend hohen Niveau.

Schweiz

Genève

→28.09.08 *Fragiles beautés*. Les coups de cœur d'un collectionneur. Musée Ariana, 10 avenue de la Paix, CH-1202 Genève. Website: www.afma.ch. Tlf +41 79 297 52 60. Les céramiques européennes et chinoises du XVIIIe ne constituent qu'un aspect de la collection éclectique rassemblée par cet amateur d'art genevois, à côté des objets archéologiques - chinois, grecs, romains, égyptiens ou mexicains – du mobilier français ou de la peinture moderne.

C'est avec la porcelaine que notre collectionneur fera ses premières armes, plus précisément avec de modestes pots à crème, dont il acquerra plusieurs centaines de spécimens: un véritable panorama de l'histoire de la porcelaine du XVIIIe siècle. Avec le temps, il s'éloignera de cette approche systématique pour jeter son dévolu sur des céramiques plus ambitieuses: figurines, récipients sophistiqués, subtils trompe-l'œil. Des objets choisis avec un regard toujours plus exigeant, et parmi lesquels figurent des exemples rarissimes – en faïence de Strasbourg, en porcelaine de Meissen ou de Saint-Cloud – voire des chefs-d'œuvre uniques à ce jour, comme ces deux magots de Chantilly qui constituent de véritables “monuments” de l'histoire de la porcelaine française.

Zürich

ZunftHaus zur Meisen, Münsterhof 20, CH-8001 Zürich. Lucket frem til april 2009.

Østrig

Bad Ischl

→30.10.08 *Augenschmaus und Gaumenfreuden – Sisi und ihre Gäste*. Museum der Stadt Bad Ischl, Esplanade 10, A-4820 Bad Ischl. Website: www.stadtmuseum.at.

Die für ihre schlanke Linie und ihre extremen Essgewohnheiten bekannte Kaiserin Elisabeth, war gleichzeitig eine große Genießerin. Fastenkuren und Appetit auf Süßes gehörten zu ihrem Leben. Die Sonderausstellung dokumentiert die Tischkultur rund um Kaiserin Elisabeth.

Tafelgeschirr, Reiseservice, Servietten, Sonderanfertigungen für die Kaiserin beweisen ihren erlesenen Geschmack für eine elegante und aufwändige Tafel. Rechnungen, Belege für Bestellungen, Korrespondenzen illustrieren den erlesenen Geschmack und die Vorlieben der Kaiserin.

Bier, Champagner und vor allem Süßes bevorzugte sie besonders. Ob von Demel, Gersterer, aus Nizza oder Zürich - nur die besten Fournisseure wurden beauftragt. Eine interessante Welt und ein neuer Blick auf die Kaiserin tut sich auf.

Dem innigen Verhältnis der Kaiserin zu Ihrer Tochter Marie-Valerie ist ein eigener Bereich der Ausstellung gewidmet, genau so wie der Verlobung vor 155 Jahren und dem tragischen Tod vor 110 Jahren.

Neben Leihgaben aus der Hof- und Silberkammer in Wien stammt ein Großteil der Objekte aus Privatbesitz und wird zum ersten Mal in einer Ausstellung gezeigt.

Sankt Pölten

→03.08.08 *Tanzende Figuren aus der Sammlung Alain Bernard*. Meisterwerke aus drei Jahrhunderten. Katalog. Stadtmuseum Sankt Pölten, Prandtauerstrasse 2, A-3100 Sankt Pölten. Website: www.stadtmuseum-stpoelten.at.

In der neuen Sonderausstellung werden meisterliche Tanzfiguren aus drei Jahrhunderten präsentiert. Im Mittelpunkt stehen außerordentliche kunstgewerbliche Arbeiten aus der Sammlung Alain Bernard.

Alain Bernard hat im Laufe mehrerer Jahrzehnte eine der größten tanzhistorischen Sammlungen weltweit zusammen getragen. Neben tausenden Büchern und Zeitschriften finden sich in dieser Kollektion auch Kostüme und Plakate, Bilder, Grafiken und Postkarten zum Thema Tanz. Eine zentrale Stellung innerhalb der Sammlung nehmen die „Tanzenden Figuren“ ein, die in Auswahl nunmehr im Stadtmuseum präsentiert werden. Aus den rund 200 Figuren der Sammlung Bernard wurden knapp 115 für die St. Pöltner Schau ausgewählt.

Beginnend mit Tanzfiguren aus Meissner Porzellan aus dem 18. Jahrhundert, wird über eine wunderbare, biedermeierliche „Fanny Elßler“-Figur der Bogen bis zu den großen Tanzkünstlern des 20. Jahrhunderts, wie etwa Anna Pawlowa oder Harald Kreutzberg, geführt. Alle ausgestellten Figuren stellen herausragende Tanzkünstler in einer ihrer berühmtesten Rollen dar – „anonyme Tanzpüppchen“ sind in dieser Schau nicht zu finden! So bietet diese Ausstellung neben dem großen künstlerischen Genuss ganz nebenbei auch noch eine kleine Geschichte des Tanzes und seiner herausragendsten Vertreter.

Nederlandene

Amsterdam

Galerie Carla Koch, Veemkade 500 (6th floor), NL-1019 HE Amsterdam. Website: www.carlakoch.nl.

Deventer

Loes and Reinier Gallery, Korte Assenstraat 15, NL-7411 JP Deventer. Website: www.loes-reinier.com.

Leeuwarden

Princessehof Leeuwarden, Nationaal Keramikmuseum, Grote Kerkstraat 11, NL-8911 DZ Leeuwarden. Website: www.princessehof.nl.

25.10.08-24.12.08 *Skulptural Influences in Ceramics*. Udstilling med bl.a. Karen Bennicke. St. Joseph Galerie, Boerhaavestraat 3, NL-8921 Leeuwarden TN. Website: www.sjgalerie.nl.

Otterlo

Nederlands Tegelmuseum, Eikenzoom 12, NL-6731 BH Otterlo. Website: www.nederlandstegelmuseum.nl.

02.08.08-30.09.08 *Het Nederlandse boerenlandschap*. Nederlands Tegelmuseum.

Tegelen

Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum, Kastelaan 8, NL-5932 AG Tegelen. Website: www.tiendschuur.net.

→07.09.08 *Sea · maritime ceramics*. Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen.

14.09.08-23.11.08 *Guestcurators Marc and Andrea Kohlen*. Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen. Marc and Andrea Kohlen manage the European Workcentre in 's Hertogenbosch. Exhibition about progress and traditions in ceramics.

Belgien

Bruxelles

06.09.08-04.10.08 *Anne Mercedes & Henk Wolvers*. Puls Contemporary Ceramics, v/Annette Sloth, Place du Châtelain 4, B-1050 Bruxelles. Website: www.puls ceramics.com.

Raeren

→05.10.08 *Der Ton Macht die Musik*. Töpfereimuseum/Pottenbakkerijmuseum/Musée de la Poterie, Haus Zahlepohl, Burgstrasse 103, B-4730 Raeren. Website: www.toepfereimuseum.org. Die Ausstellung *Der Ton Macht die Musik* wird hier historische und zeitgenössische keramische Klangobjekte aus ganz Europa gezeigt.

Frankrig

Paris

Musée National de Céramique Sèvres, Place de la Manufacture, F-92310 Sèvres. Website: www.musee-ceramique-sevres.fr.

Musée des Arts Décoratifs, Palais du Louvre, 107 Rue de Rivoli, F-75001 Paris. Website: www.lesartsdecoratifs.fr.

Musée national des Arts asiatiques-Guimet, Place d'Iéna 6, F-75116 Paris. Tlf +33 1 56 52 53 00. Website: www.museeguimet.fr. [bl.a. tidlig kinesisk keramik].

06.11.08-???.08 *Morten Løbner Espersen*. Galerie Clara Scremini, 99 rue Quincampoix, F-75003 Paris 3e. Tlf +33 1 48 04 32 42.

Ultimo 2008. *La faïence fine*. Musée National de Céramique Sèvres.

USA

Concord

04.10.08-27.10.08 *Danish Ceramics*. Udstilling med bl.a. Nina Hole, Kim Holm, Morten Løbner Espersen, Bodil Manz, Malene Müllertz, Jane Reumert og Alev Siesbye. Lacoste Gallery, 25 Main Street, Concord, Massachusetts 01742. Website: www.lacostegallery.com.

Houston

→01.09.08 *Contemporary Ceramics from the Garth Clark's and Mark Del Vecchio Collection*. Museum of Fine Arts Houston, 1001 Bissonnet St, Houston, Texas, TX 77005.

New York

The Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art, Alfred University, New York. Website: www.ceramicsmuseum.alfred.edu.

The Everson Museum of Art, 401 Harrison Street, Syracuse, New York 13202. Website: www.everson.org.

Smithsonian Cooper-Hewitt, National Design Museum, 2 East 91st Street, New York NY 10128. Website: www.cooperhewitt.org.

Garth Clark Gallery, 24 West 57th Street # 305, New York NY New York, NY 10019. Website: www.garthclark.com. Tlf +1 212 246 2205. ... BUT... by appointment only, dealing exclusively in masterworks of 20th Century ceramic art. We offer a discrete, private environment for acquiring and selling ceramic works.

Nancy Margolis Gallery, 523 West 25th Street, New York NY 1001. Website: www.nancymargolisgallery.com.

Bard Graduate Center for Studies in the Decorative Arts, Design, and Culture, 18 West 86th Street, New York, NY 10024.

09.09.08-19.04.09 *Elegance & Refinement*. Early 19th-century royal porcelain from an American private collection. Katalog. The Metropolitan Museum of Art, 1000 Fifth Avenue at 82nd Street, New York. Website: www.metmuseum.org.

15.10.08-05.12.08 *Georg Ohr Rising*. The Emergence of an American Master The Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art. A travelling exhibition of ceramics by potter George E. Ohr (1857-1918).

Pomona

22.11.08-14.02.09 *River Through the Valley of Fire*. Works by Frank Boyden and Tom Coleman. American Museum of Ceramic Art, AMOCA, 340 S. Garey Avenue, Pomona CA 91766. Website: www.ceramicmuseum.org.

Canada

Toronto

Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca.

→07.09.08 *The Object Factory · Ceramic Art, Design & Industry*. Gardiner Museum. This landmark exhibition will provide access to the most innovative ceramic objects from around the world. Featuring over 150 contemporary ceramic objects from international designers, artists and industry, the exhibition documents the interplay between ceramic artists and industry. New technology, new materials and innovative use of existing technology and materials have expanded the already diverse use of ceramics as a medium for both the functional object and the object d'art.

Visitors will come away with a greater appreciation of the ceramic medium, discover how technology shapes production and how artists and industry work together to produce both unique objects and objects created for mass production.

→09.11.08 *Postmodern Porcelain*. Gardiner Museum.

The term "postmodern" refers to art made mostly in the 1980s and 90s that is not governed by a dominating ideology, but instead appropriates elements from different artistic traditions and recombines them in often playful and ironic ways. Although some postmodern art can be facile

and pretentious, the best examples draw attention to aspects of or connections between artistic traditions that may not have been carefully scrutinized before.

Because of its long and varied history, porcelain provides particularly rich material for artists interested in the postmodern strategies of appropriation, manipulation and reinterpretation. The association of porcelain with elite culture and with the rituals of food and drink offer ample opportunity for unexpected juxtapositions and humorous inversions. At the same time, the production of porcelain requires considerable technical skill and carries a higher than average chance of failure. Therefore, far from being an easy postmodernist target, porcelain is a challenging medium that seems to encourage more creative work from the artists.

This exhibition will feature a selection of postmodern porcelains that embody the best characteristics of the genre. By displaying the postmodern pieces in a space surrounded by historical porcelains, the exhibition will amplify the allusions to tradition and, it is hoped, inspire visitors to look more closely at and think more carefully about both the historical and the contemporary objects.

24.09.08-11.01.09 *Food for Thought*. Gardiner Museum.

17.11.08-15.03.09 *Science and Ceramics in 18th-19th Century Europe*. Gardiner Museum.

The development of ceramics, particularly porcelains, intersected with the development of science in Europe in a number of ways during the 18th and 19th centuries. Evidence of a growing interest in the scientific process, in understanding the natures of different materials, and in the classification and taxonomization of things all manifested themselves in and influenced the evolution of ceramics at that time. Ceramics directly overlapped with the emerging scientific fields of geology, mineralogy, mechanical engineering, chemistry, botany, anthropology and medicine, among others. Although ceramists rarely led the way in new areas of scientific research, they often tested the practical applications of that research and helped to demonstrate the benefits of science to the general population.

Sök – och finn på Nationalmuseums hemsida!

Hela 17.000 föremål ur Gustavsbergssamlingen har nu blivit rengjorda, fotograferade och publicerade på Nationalmuseums hemsida. Under rubriken ”Sök i samlingarna” kan du själv utföra ett avancerat detektivarbeta för att hitta mer information om dina Gustavsbergs föremål. I Museets samlingar finns lika mycket kvar att dokumentera men projektpengarna är slut och Solfrid Söderlind, chef för Nationalmuseum, hoppas nu på ytterligare resurser för att kunna slutföra arbetat med att publicera den stora samlingen. Men som sagt, här finns mycket att hitta redan nu! Gå in på www.nationalmuseum.se.

Sakset fra det svenske Antik & Auktion nr. 4 april 2008.

Hjorths Fabrik er blevet større!

Hjorths Fabrik er et ganske fantastisk sted! Når man som ansat på Bornholms Museum har sin daglige gang på fabrikken, sniger stedets kvaliteter sig ind på kroppen – og i sjælen – på en næsten udefinerlig måde. Det er en fabrik, der er skabt af en dygtig keramikker i 1850erne, og siden er fortsat af samme familie. De meget høje krav til den produktion, der var på stedet, gennemsyner fabrikken. Samtidig har familien Hjorth med stor veneration passet på stedet, udvidet når det var nødvendigt, formet og skabt det med samme store krav til æstetik og kvalitet.

Det er en lykke for Bornholm, at det har været muligt at bevare dette unikke sted. Det er den eneste så gamle keramikfabrik i hele Nordeuropa, som endnu er i funktion og har været det uafbrudt siden starten i 1859. Heldigvis er fabrikken fredet, hvilket indebærer både en kvalitetsstempling og en sikkerhed for, at fabriksanlægget fremover bliver bevaret så godt det overhovedet lader sig gøre.

Bornholms Museum har ejet fabrikken siden 1994. Den store renovering foregik i 1994 og 1995 – og sankthans 1995 åbnede ”Hjorths Fabrik – Bornholms Keramikmuseum” for offentligheden.

Et års tid rakte ikke til at få istandsat hele det store fabriksanlæg – og det gjorde de bevillinger og fondsmidler, vi fik dengang, heller ikke. I de forløbne år har vi koncentreret os om at få fabrikken til at fungere, få udstillingerne optimeret, arbejdet med den bornholmske, keramiske ”arv” – og få udgivet nogle, efter vor mening, meget fine bøger om Hjorths Fabrik og den bornholmske keramik.

Nu er tiden så kommet til at få restaureret resten af fabrikken, de tre etaper som mangler. Takket været en generøs donation fra Sparekassen Bornholms Fond og med arkitektfirmaet Blå Streg ved Bjarne Bech samt dygtige folk fra Henning Johansens Byggeforretning, er det lykkedes at få åbnet et væsentligt hjørne af den gamle fabrik, få skabt fornemme udstillingsfaciliteter og en naturlig sammenhæng med og forbindelse til udstillinger og værksteder. En nænsom restaurering af et gammelt lagerlokale med en enkelt og fint løst forbindelsesgang i to etager mellem to bygninger. Det skal opleves!

Udstillingslokalet har vi, således som den allerførste plan var, brugt til at fortælle keramikkerens historie. At det skulle være netop det emne har historiske årsager: Med udgangen af 1987 lukkede Keramisk Fagforbund og de tilbageværende omtrent 70 medlemmer overgik til SID. Kort tid efter sammenlægningen overdrog den lokale afdeling fane, protokoller og andet materiale til Bornholms Museum - med håbet om, at det ville

lykkes at skabe et keramisk museum på Bornholm – hvilket jo altså lykkedes! Nu kommer den historie frem i lyset, sammen med andre kapitler af den bornholmske keramikers historie. Otte kapitler er det blevet til, fra indsatsen med at skabe et pottemagerlav i 1760erne, over uddannelse og dygtiggørelse i 1800-årene, sygeforening og legater, fabrikantforening og fagforening – og der er også et enkelt kapitel om Danmarks eneste arbejdsledede keramikfabrik, Søholm.

Der er endnu to etaper af fabrikken, som venter på en restaurering. Den ene etape er et stort lokale ovenpå ovenrummene, den anden den gamle fabrikantbolig. ”Ovenpåovnene” skal indrettes med værksteder og flere udstillingsfaciliteter, ”fabrikantboligen” også med udstillinger. I 2009 fejrer Hjorths Fabrik sit 150-års jubilæum. Vi drømmer om, at det kan ske med åbning af det fantastiske rum, der er over ovnene – og hvortil der med den udvidelse vi nu åbner, er skabt gennemgang fra forretnings- og udstillingsbygningen.

Ann Vibeke Knudsen

Minnenas vind - Hertha Hillfon på Waldemarsudde

Hertha Hillfon är en föregångare inom den fria keramiska konsten i Sverige och har även ställt ut sina verk runt om i världen. Hon är idag 86 år och fortfarande engagerad i sitt arbete. Hon arbetar främst i terakotta och var bland de första att utveckla brukskeramik till skulptur, med allt från monumentala masker, kända personligheter och vardagliga ting som möbler och klädesplagg. Hennes skulpturer finns litet här och var i det offentliga rummet, främst kanske i Stockholm. Utställningen visar verk från olika skeden i hennes liv.

Hertha Hillfon föddes 1921 i Ångermanland i norra Sverige. 1933 flyttar familjen till Stockholm efter att ha bott i Trollhättan och Kalmar. 1939 börjar hon vid Edvin Ollers målarskola. Det är dock ganska sent som hon hittar sitt rätta område, först på 1950-talet då hon började på Konstfacks avdelning för keramik. Hon har även låtit sig inspireras under långa resor till Indien, Italien och Japan. Sedan debuten 1958 har Hertha Hillfon haft sin bostad och ateljé i Hägersten i Stockholm. Ateljén och trädgården är idag fylld av både pågående och färdiga verk.

I anslutning till utställningen på Waldemarsudde i Stockholm har Atlantis Bokförlag givit ut den rikt illustrerade boken Hertha Hillfon Minnenas vind, författad av kulturskribenten Mailis Stensman. Det är en rik presentation av hennes livsverk i vackra färgfotografier. Mailis Stensmans eftertext bygger på

ett nära och inträngande samtal med Hertha Hillfon om hennes arbete genom åren.

Bengt Nyström

Claudi Casanovas - keramik i verdensklasse

Det er efterhånden ingen hemmelighed, at der de senere år har været stor interesse for keramik, hvilket bl.a. kan ses af de mange keramiske udstillinger, som bliver vist. Men den keramik, vi oftest præsenteres for, er hovedsaglig udført af danske keramikere, og det er jo på ingen måde dårligt, eftersom dansk keramik i høj grad står for en meget fremragende keramisk kvalitet. Ulempen kan være, at vi stifter bekendtskab med de samme 10-15 af tidens interessante keramikere, og derved risikerer en stor ensartethed i opfattelsen af, hvad god keramik er. Det er derfor umådeligt spændende, at Galleri Jytte Møller i Fredericia udstiller værker af den verdensberømte keramikker Claudi Casanovas i perioden 27.09.08-01.11.08.

At det lige netop er lykkedes Jytte Møller at få denne berømte keramikker til at udstille i det lille galleri i Fredericia skal ses i sammenhæng med at Jytte Møller, som tidligere direktør for Keramikmuseet Grimmerhus, i 1997 fik arrangeret en stor og særdeles fin udstilling med hans værker. Udstillingen hed ”Pedra Foguera”, og de, der så udstillingen har uden tvivl billeder på nethinden af kæmpekar i en fascinerende monumental vekselvirkning mellem det sarte og rustikke. Udstillingen må betegnes som en af Grimmerhus’ mest interessante udstillinger.

Det er med denne fantastiske keramiske bagage, at Galleri Jytte Møller i samarbejde med Galerie Besson i London har kunnet realisere, at der kommer en mindre keramisk udstilling med Claudi Casanovas til Fredericia, og det selv om Claudi Casanovas for tiden udelukkende arbejder med store keramiske udsmykningsopgave, og det er derfor yderligere en sjældenhed, at det nu igen bliver muligt at vise værker i Danmark af denne fremragende keramikker. Udstillingen med Claudi Casanovas vil helt sikkert være et besøg værd.

Brian Erhardtsen

Alev Siesbye – skål sælges

Skålen er fra 1976, Højde 11,5 cm, Diameter 15,5 cm lyst stentøj pris 6.000 kr.

Henvendelse Hannah Koppel, Strandvejen 638, 2930 Klampenborg. Tlf. 39 90 22 12 eller mail@hm-keramik.dk.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik udkommet 2007 og 2008

ved Gunnar Jakobsen

2007

Per Ahlmann. Keramische Plastiken. Von Torben Sangild. neue keramik. 5/2007, s 16-17. ill.

Tove Anderberg. collect [2007]. Victoria and Albert Museum London]. [Aalborg 2007]. [20 s]. ill.

Tove Anderberg og den keramiske skulptur. Af Erik Meistrup. [Artikel]. I: Form, farve og fællesskab. Dronninglund Kunstcenter, Dronninglund 2007, s 23-30 samt s 4 og 42. ill. litt.

Karen Bennicke's Landscapes of Duality by Rikke Rosenberg. Ceramics: Art and Perception 67. 2007, s 9-14. ill.

Eli Benveniste. Det Evige Nu · The Eternal Present. Tekst af Peter Poulsen. Sophienholm og KunstCentret Silkeborg Bad, Lyngby og Silkeborg 2007. 80 s. ill. dansk og engelsk tekst. (s 6 og 7 Det Evige Nu. Udstilling med fotografen Kirsten Klein og billedhuggeren Eli Benveniste/The Eternal Present. Exhibition featuring the photographer Kirsten Klein and the sculptor Eli Benveniste. Af/by Benedicte Bojesen & Iben From).

Birck. Danmarks Keramikmuseum, Middelfart 2007. [12 s.] samt tekst på indersiden af omslag. ill. [Særskilt hefte i kassette udgivet til udstillingen "Fordybelse 2007" med Aage Birck, Kim Holm og Per Weiss].

Du skal ikke lade dig kue - en livserfaring fortalt af Agnete Brittasius til Kirsten Balling. Dafolo, Frederikshavn 2007. 100 s. ill. 225 kr.

Skudt i ler. Tine Broksø + Karen Kjældgaard-Larsen. Parløb. [Claydies]. Living Design. 2/2007, s 62-65. ill.

Claydies or clay dies. Tine Broksø & Karen Kjældgaard-Larsen, ceramicists. By Stine Worm Sørensen. Danish Shapes. New visual design breaking up old traditions. 38/2007, s 22-25. ill.

Ildens magt. Af Torben Worsøe. Husflid. 3/2007, s 3-5. ill. [Sten Børsting].

Louise Campbell. Af Mads Nygaard Folkmann. Danske designere. Aschehoug og Louisiana, København og Humlebæk. ill. litt. noter. register. 229 kr.

Michael Geertsen. Points of No Return. By Birgitte Drud. Ceramics: Art and Perception 70. 2007, s 11-13. ill.

Ib Georg Jensen. Retrospektivt. Red. af Liv Carøe. Tekst af Hannah Georg Jensen. [Udgivet i anledning af udstilling på Kunstindustrimuseet i København]. 2007. 40 s. ill. litt. (s 5-7 og 35-38 [Introduktion til pottemager og formgiver Ib Georg Jensen] / Introduction to Ib Georg Jensen. Af/by Hannah Georg Jensen).

Den gradvise vækst i samlingen af Teresa Nielsen. Kunst omkring Trolden. 16. årg. 1/2007, s 21-26. ill. [Niels Hansen Jacobsen og Elise Konstantin-Hansen].

Karl Hansen Reistrup-udstilling af Christina Rauh. Kunst omkring Trolden. 16. årg. 1/2007, s 3-6. ill.

Jørgen Haugen Sørensen. En biografi. Ved Allis Helleland. Statens Museum for Kunst, København 2007. 240 s. ill. litt. ib. 240 kr.

Før og lidt efter. Jørgen Haugen Sørensen - Dagbøger. Red. af Merete Pryds Helle. Statens Museum for Kunst, København 2007. 160 s. ill. (s 7 Introduktion. Af Merete Pryds Helle og s 158 Epilogue. Af Birgitta Trotzig). ib. 179 kr.

Jeg mener – jeg ser. Film om Jørgen Haugen Sørensen af Malene Ravn. Magic Hour Film. 2007. DVD. 55 min + 35 min ekstra materiale. 199 kr. *

Tine Hecht-Pedersen. Legatudstilling 2007. Red. af Teresa Nielsen. Vejen Kunstmuseum, Vejen 2007. 72 s. ill. (s 5 Forord. Valdemar Petersen og Esther Moesmann Petersens legat. Af Teresa Nielsen, s 7-8 Tine Hecht-Pedersen – en slægtnings vinkel. Af Mads Møller, s 9-12 Tine Hecht-Pedersen – en kollegas vinkel. Af Kerstin Bergendal, s 13-14 Tine Hecht-Pedersen – en kritikers vinkel. Af Lisbeth Bonde, s 15-19 Tine Hecht-Pedersen – en museumsinspektørs vinkel. Af Teresa Nielsen og s 23-34 Tine Hecht-Pedersen – en biografi. Af Teresa Nielsen og Tine Hecht-Pedersen).

Billedhugger Tine Hecht-Pedersen fylder salene på Vejen Kunstmuseum – et lille kronologisk rids. Af Teresa Nielsen. Kunst omkring Trolden. 16. årg. 1/2007, s 9-13. ill.

Marie Torbensdatter Hermann. Ceramic Review. 225/2007, s 34-37. ill. *

All Great Things Start With Blasphemy by Tom Jørgensen. Ceramics: Art and Perception 68. 2007, s 30-32. ill. [Louise Hindsgavl].

I porcelæn til anklerne. Af Andreas Nielsen. Kulturo. Tidsskrift for moderne kultur. 13. årg. 24/2007, s 66-73. ill. litt. [Louise Hindsgavl].

Modern conversation pieces. Interview with Louise Hindsgavl. By Sigrid Bennike. 1:25. 38/2007, s 14-17. ill.

Gerd Hiort Petersen-Hans Munck Andersen. Red. af Lars Kærulf Møller. Bornholms Kunstmuseum, Gudhjem 2007. 45 s. ill. litt. (s 5-17 Gerd Hiort Petersen og Hans Munck Andersen. Af Lars Kærulf Møller og s 19-27 Ud af stilheden. Andersen-Petersens værksted på Bornholm. Af Gabi Dewald).

Gerd Hiort Petersen og Hans Munck Andersen · Bornholms Kunstmuseum af Jørgen Schou-Christensen. keramiske noter. 12. årg. 26/2007, s 20.

Nina Hole. Reisende in Sachen Ton. Von Pernille Bøggild. neue keramik. 1/2007, s 20-23. ill.

Nina Hole. Travelling in Clay. By Pernille Bøggild. new ceramics. 1/2007, s 20-23. ill.*

Kim Holm. Danmarks Keramikmuseum, Middelfart 2007. [12 s.] ill. [Særskilt hefte i kassette udgivet til udstillingen "Fordybelse 2007" med Aage Birck, Kim Holm og Per Weiss].

Christin Johansson: Keramisk sygepleje/Ceramic Care. Talent Stuff. Af/by Charlotte Jul. Kunststoff. 13/2007, s 38-39. ill.

Asger Jorn i Italien. Værker i keramik, bronze og marmor 1954-1972. Af Ursula Lehmann-Brockhaus. Silkeborg Kunstmuseum [Website: www.silkeborgkunstmuseum.dk], Silkeborg 2007. 288 s. ill. litt. noter. index. ib. 515 kr.

Asger Jorn in Italien. Werke in Keramik, Bronze und Marmor 1954-1972. Von Ursula Lehmann-Brockhaus. Silkeborg Kunstmuseum, Silkeborg 2007. 288 s. ill. litt. noter. index. ib. 515 kr. *

Asger Jorn in Italien. Von Karen Friis Hansen. neue keramik. 29. Jahrg. 2/2007, s 55. ill. *

Medium des Suchers. Die keramischen Arbeiten von Asger Jorn. Von Ina Knekties. neue keramik. 29. Jahrg. 6/2007, s 28-31. ill.

Asger Jorn en Italie 1954-1972. Par Sylvie Girard. La Revue de la Céramique et du Verre. 153/2007, s 70. ill. *

Keramisk kunst fra Asger Jorns Italien/Ceramic Art from Asger Jorn's Italy/Arte Ceramica dell'Italia di Asger Jorn. Tilrettelagt af Rosa

Engelbrecht og Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum, Grimmerhus, Middelfart 2007. 133 s. ill. noter. dansk, engelsk og italiensk tekst. (s 11-16 Forord/Preface/Prefazione. Af/by/di Lise Seisbøll, s 17-31 Ceramiche San Giorgio i Albisola/Ceramiche San Giorgio in Albisola/Le Ceramiche San Giorgio ad Albissola. Af/by/di Lise Seisbøll og s 33-39 Asger Jorn og værkstedet San Giorgio: en perfekt alliance/Asger Jorn and the San Giorgio Studio: a perfect alliance/Asger Jorn e le Ceramiche San Giorgio: un connubio perfetto. Af/by/di Simona Poggi). [Asger Jorn samt Nes Lerpa og Eva Sørensen].

gitte jungersen. København. 28 s. ill. litt. (s 2-9 gitte jungersen. Something warped and more demanding. By Love Jönsson).

Great Expectations. By Love Jönsson. Ceramic review. 227/2007, s 50-53 samt forside af omslag. [Gitte Jungersen].

Keramikkens fremtidsformer/Ceramic Futures. Interview med/with Martin Bodilsen Kaldahl ved/by Charlotte Jul. Kunststoff. 16/2007, s 13-19. ill.

Céramique contemporaine · Contemporary pottery. Collection Maurice Lambiotte. Par Maurice Lambiotte et Carole Andréani. Préface. Par Robert Deblander. Norma Éditions, Paris 2007. 176 s. ill. litt. fransk og engelsk tekst. (s 10-75 L'œuvre d'argile/Works in clay. Par/by Maurice Lambiotte, se specielt s 58-59 og s 130-133 Anna Kjaersgaard. Par Carole Andréani).

Jomfru i Fugleham. Elise Konstantin-Hansen 1858-1946. Af Lars Aabo. Poul Kristensens Forlag, Herning 2007. 555 s., se specielt s 98-112 (Pottemageri-indfald) og s 526-529. ill. litt. noter. 588 kr. [Utterslev Pottemageri og Kjøbenhavns Lervarefabrik].

Keramikkens ABZ. Bo Kristiansen og sine bogstaver. Uddrag af interview med Bo Kristiansen ved Jonna Dwinger. [Politiken. Dagens navne. 18.09.73]. keramiske noter. 12. årg. 26/2007, s 21.

Keramiske arbejder af Birgit Krogh. 2007. [48 s.] ill. dansk og engelsk tekst. (s 1-2 og 5 Hyldest til en kulturdynamo/ Tribute to a cultural dynamo. Af/by Lise Seisbøll, s 3-4 og 6 Universelle fortællinger i ler/Universal tales in clay. Af/by Eva Ormstrup Bentsen).

Tina Langhoff. [Tekst]. Af Tina Langhoff. Århus 2007. [16 s incl omslag]. ill.

Nes Lerpa. I guerriglieri dell'Aurora. dipinti e ceramiche. Bludiprussia "Centro Artistico e Culturale". Albissola 2007. [16 s.] ill. (s 4-5 The

Dawn Warriors/I guerriglieri dell'Aurora. By/di Luciano Caprile).

Fabulerende keramik/Ceramic Stories/Fabulierende Keramik. Ringkøbing. uå. 3-fløjet folder. ill. dansk, engelsk og tysk tekst. [Hanne Marie Leth Andersen].

Bjarne Leth Nielsen. Allerød [2007]. 3-fløjet folder. ill.

shortcuts. Erik Magnussen Design. Af/by Henrik Sten Møller. Rhodos, Humlebæk 2007. 159 s. ill.

Bodil Manz. Ceramic Review. 225/2007, s 18. ill. [Prisvinder i gruppen "The Architectural Volume in the Ceramics as Expression-kategori"]. *

Malene Müllertz. Nye keramiske arbejder/New Ceramic Works. Tekst af Malene Müllertz og Frederik Dessau. København 2007. [36 s]. ill. (s 3 Hånd og sjæl. Af Frederik Dessau).

Gør terrassen personlig af Gitte Glibstrup. Husflid. 3/2007, s 14-16. ill. [Helle Nørby].

1-2-3 belægningssten af Gitte Glibstrup. Husflid. 3/2007, s 17. ill. [Helle Nørby]. [Teknik].

Keramik nedgravet i Råbjerg Mile. Petit Stuff. Af Ulla Bergen Jensen. Kunststoff.15/2007, s 39. ill. [Esther Elisabeth Pedersen].

Arne Ranslet. Af Brian Erhardtson. keramiske noter. 25/2007, s 20.

Kunsthåndværker Birthe Sahl. Af Bente Kristensen. Han Herred Bogen 2007, s 176-181. ill.

Karin Sauer. metamorphosis. By Karin Sauer. Nykøbing. 3-fløjet folder. ill.

Wohin? Wohinaus? Äquilibristische Untersuchungen in Ton. Von Kerstin Wickman. neue keramik. 29. Jahrg. 5/2007, s 42-46. ill. [Signe Schjøth].

Kontraster – om keramik og skulptør Lise Seier Petersen. af Pier Maria Andersen. Kunstmagasinet Janus. 4/2007, s 8-11. ill.

Marianne Starck, keramik og grafiker. Af Lars Serena. Jul på Bornholm. 2007, s 21-28. ill.

Tegl til tiden/Timely Tiles. Af/by Helle Grangaard. Kunststoff. 13/2007, s 28-31. ill. [Snorre Stephensen].

Masser af Stougaard. Danmarks Keramikmuseum, Middelfart 2007. 31 s incl omslag. ill. litt. (s 5-6 Forord. Af Lise Seisbøll, s 7-18 Masser af Stougaard. Af Lise Seisbøll og s 19-29 Biografier. Af Ane Maria

og Anni Holst Schmidt samt 30-31 Kilder). [Nis Stougaard, Anne og Peter Stougaard samt Pernille Stougaard].

Gittan Sundén Thommesen. [Gjandrup 2007]. 3-fløjet folder. ill.

Inger Tribler. Allerød [2007]. 3-fløjet folder. ill.

Navnestuff. Af Ulla Bergen Jensen. Kunststoff.15/2007, s 38. ill. [Sverre Tveito Holmen tildelt livsvarig ydelse fra Norsk Kulturråd].

Lin Utzon. Retrospectiva. Ses Voltes. Ajuntament de Palma. 2007. 231 s. ill. litt. (s-13-17 Lin Utzon: el llenguatge de la naturalesa. Per Juan Luis Calbarro, s 19-20 L'Herència d'Ishtar. Per Frederic Climent Guimerà, s 23-25 Text Per Lourdes Durán, s 27-30 Natura i Illum: L'art de Lin Utzon. Per Adrian Carter, s 35-131 Obres, s 132-144 Antologia de textos, s 133-134 Lin Utzon. Per Henrik Sten Møller, s 137 Tanne – un ballet sobre Karen Blixen. Per Marianne Wirenfeldt Asmussen, s 139 Per Torben Thuesen, s 141 Art. A la recerca de la imatge primigènia. Per Eva Pohl, s 145-167 Traduccions al castellà, s 168-179 Antología de textos, s 169-170 Lin Utzon. Per Henrik Sten Møller, s 173 Tanne – un ballet sobre Karen Blixen. Per Marianne Wirenfeldt Asmussen, s 175 Per Torben Thuesen, s 177 En busca de la imatge primigenia. Per Eva Pohl, s 181-201 Texts in English, s 183-186 Lin Utzon: the language of nature. By Juan Luis Calbarro, s 189-190 Ishtar's Heritage. By Frederic Climent Guimerà, s 195-197 Text by Lourdes Durán, s 199-201 Nature and light: The art of Lin Utzon. By Adrian Carter, s 204 Anthology of texts, s 205-206 Lin Utzon. By Henrik Sten Møller, s 209 Tanne – a ballet about Karen Blixen. By Marianne Wirenfeldt Asmussen, s 211 By Torben Thuesen og s 213 In search of the primordial image. By Eva Pohl).

Gertrud Vasegaard (1913-2007). [Nekrolog]. Af/by Bodil Busk Laursen. Kunststoff.16/2007, s 9-12. ill.

Stor donation af Myre Vasegaard-værker af Teresa Nielsen. Kunst omkring Trolden. 16. årg. 2/2007, s 10-13. ill.

Den udanske danske keramik Iben Vedel af Brian Erhardtson. keramiske noter. 12. årg. 26/2007, s 21.

Søren Dyck-Madsen Billedtæpper · Helle Duius Weiss Keramik. kunst & borger. 23. årg. 162/2007, s 3-4. ill.

Keramik og Kalligrafi. [Ivan Weiss og Fujiko Weiss]. Af Henriette Westh. kunst & borger. 23. årg. 166 / 2007, s 1-3 samt omslag. ill.

Per Weiss. Danmarks Keramikmuseum, Middelfart 2007. [12 s] samt tekst på indersiden af omslag. ill. [Særskilt hefte i kassette udgivet til udstillingen "Fordybelse 2007" med Aage Birck, Kim Holm og Per Weiss].

Mythen, Märchen und Musik · Myths, Fairytales and Music. Hommage Bjørn Wiinblad. Red. von Beate Reichel. Udstillingskatalog. Rosenthal/Deutsches Porzellanmuseum, Selb 2007. 64 s. ill. tysk tekst. hf. 12,90 €. (s 3-5 50 Jahre Bjørn Wiinblad. Von Ottmar C. Küsel, s 5 mythen, märchen und musik. Von Wilhelm Siemen, s 45-47 Sag' mal Bjørn, wie ist es so gekommen?/Tell me your story – Bjørn. Von Bjørn Wiinblad og s 57-61 Andere über Bjørn Wiinblad / Coments from others about Bjørn Wiinblad. Von Ambrogio Pozzi, Otmar Alt, Gilbert Portanier, Florian Hufnagl, Marcello Morandini und Rüdiger Joppien).

Puls Gallery, Barbro Åberg & Jonathan Keep by Gertjan Van der Stelt. *Ceramics: Art and Perception* 67. 2007, s 91-94. ill.

Anna Ancher & Co. – de malende damer. Elever fra Vilhelm Kyhns tegne- og maleskole for kvinder 1863-1895. Af Anne Lie Stokbro. Ribe Kunstmuseum · Sophienholm · Johannes Larsen Museet, Ribe, Lyngby og Kerteminde 2007. 150 s. ill. litt. noter. 248 kr. [Julie Hamann, Elise Konstantin-Hansen, Augusta Læssøe, Johanne Oppermann og Cathrine Zernichow].

Allerød - rødde i ler. Nordsjællandske keramikeres historie. Nordsjællandske Keramikere. [2007]. 48 s. ill. litt. sign. 30 kr. (s 2-6 På jagt efter historien. Nordsjællandske Keramikeres historie 35+1. Af Lise Øvlisen og s 7-8 Den Permanente Udstilling for dansk Kunsthåndværk og Kunstindustri. Kaldet "Den Permanente"). [Helle Allpass, Ellen Willer Donatien, Margrethe Dybdahl, Palle Dybdahl, Leif Max Hansen, Mette Harning, Eigil Hinrichsen, Christian Ulrik Hoffmann Bertelsen, Helge Jacobsen, Rie Jacobsen, Lise Løwe, Svend Løwe, Bo Melander, Jørgen Mogensen, Ejner Petersen, Ursula Printz Mogensen, Elsa Riise, Hanne Salamon, Jørgen Østergaard og Nanna Østergaard].

Bornholmsk værkstedskeramik gennem 100 år. Red. af Lars Abrahamsen. Kunstforeningen Det Ny Kastet, Thisted 2007. 128 s. ill. sign. (s 7 Forord. Af Bernt Petersen, s 9-12 En keramisk feinschmecker [Hans-Henrik Dyhr]. Af Lise Seisbøll og s 13-18 Fra oldtidspotter til kulturkanon. Af Peter Tiemroth). [Knud Basse, Eva Brandt, Jens Doller, Mette Doller, Peter Duzaine Hansen, Ulla Gahrn, Hanne Hansen, Gert Valentin Haugbøl, Gerd Hiort Petersen, Peter Hiort Petersen, Erik Hjorth, Hans. A. Hjorth, Marie Hjorth, Ulla Hjorth, Anne Mette Hjorthshøj, Helle

Hutchinson, Julie Høm, Tonna-Elisabeth Kjærsgaard, Jørgen Lai Knudsen, Peter Kofod, Bo Kristiansen, Signe Lassen, Grethe Lindblad, Lisbeth Munch-Petersen, Hans Munck Andersen, Ann-Charlotte Ohlsson, Arne Ranslet, Jane Reumert, Hanne Stange, Marianne Starck, Anne Stougaard, Nis Stougaard, Pernille Stougaard, Peter Stougaard, Charlotte Thorup og Gertrud Vasegaard].

Firing Philosophies within Contemporary Ceramic Practice. By David Jones. Crowood Press [Website: www.crowoodpress.co.uk], Ramsbury 2007. 205 s. ill. index. ib. 25 £. [Jørgen Hansen og Nina Hole].

Breaking the Mould. New Approaches to Ceramics. Ed. by Cigalle Hanaor. Black Dog Publishing [Website: www.blackdogonline.com], London 2007. 207 s. ill. hf. 24,95 £. [Nina Hole, Stine Jespersen, Christin Johansson, Anders Ruhwald og Alev Siesbye].

Slipcasting. By Sasha Wardell. 2nd rev. ed. *Ceramics Handbooks.* A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2007. 144 s. ill. litt. index. hf. 14,99 £. [Stine Jespersen].

Dahl-Jensen – en dansk porcelænsfabrik 1925-1985. Af Bolette Bramsen. Aschehoug [Website: www.aschehoug.dk], København 2007. 144 s. ill. sign. 299 kr. [J.P. Dahl-Jensen samt Herman Andersen, Vilhelm Andersen, Arthur Boesen, Carl J. Bonnesen, J.J. Bregnø, Georg Christensen, Else Dahl-Jensen, Martha Dahl-Jensen, Helge Dorlit, Alice Evander, Johan Galster, Tage Hemmingsen, Lauritz Jensen, Børge Jørgensen, Poul Lemser, Aug. Svejstrup Madsen, Charles Svestrup Madsen, Emma Mathiesen, Patrick Nordström, Linda Roerup, Erling Vangedal Nielsen, Viola Wahlstedt-Borsi og Inger Østerbye].

Dahl-Jensen under eksotiske himmelstrøg. Af Bolette Bramsen. Antik & Auktion. 5/2007, s 40-42. ill.

P. Ipsens Enke. Kgl. Hof Terracottafabrik. Af Kathrine Jørgensen. Forord og Indledning af Jørgen Hegner Christiansen. Borgens Forlag, Valby 2007. 263 s. ill. kilder. Oversigt over fabrikkens salgskataloger. Kunstnerindex. Stikordsregister. ib. 349 kr.

Stentøj. Den kongelige Porcelainsfabrik. Af Leif Lautrup-Larsen. Nyt Nordisk Forlag · Arnold Busck, København 2007. 480 s. ill. noter. sign. personregister. ib. 499 kr. [Mogens Andersen, Kresten Bloch, Gerd Bøgelund, Helge Christoffersen, Adolphe Clément, Valdemar Engelhardt, Arje Griegst, Jeanne Grut, Carl Halier, Bente Hansen, Johannes Hedegaard, Henry Heerup, Gerhard Henning, Gerd Hiort Petersen, Frederik Holm, Jais Nielsen, Helge Jensen, Christian Joachim, Inge-Lise

Koefoed, Bo Kristiansen, Arnold Krog, Knud Kyhn, Karl Larsen, Leif Lautrup-Larsen, C.F. Ludvigsen, H.A.L. Madslund, Ellen Malmer, Grethe Meyer, Jørgen Mogensen, Hans Munck Andersen, Malene Müllertz, Patrick Nordström, Erik Reiff, Axel Salto, Allan Schmidt, Alev Siesbye, Snorre Stephensen, Eva Stæhr-Nielsen, Nils Thorsson, Gertrud Vasegaard, Ivan Weiss og Bode Willumsen m.fl.].

The Tradition and Craftsmanship of Flora Danica and Blue Fluted. The Royal Copenhagen Collection. DVD. Royal Copenhagen, København [2007].

In 303 Flusspferden um die Welt. Das Hippopotamus-Service für Richard Baron Cohen. By Sarah Louise Galbraith and Samuel Wittwer. [Artikel]. I: Raffinesse & Eleganz. Königliche Porzellane des frühen 19. Jahrhunderts aus der Twinight Collection New York. Red. Samuel Wittwer und Eva Wollschläger. Herausgegeben von Ricard Baron Cohen und der Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg. Hirmer Verlag, München. 2007, s 437-443. ill. noter. [Jørgen Steensen].

Kähler kommer. Petit Stuff. Af Ulla Bergen Jensen. Kunststoff. 15/2007, s 39. ill. [Kählers Værksted overtaget af Holmegaard A/S]. [Louise Campbell og Cecilie Manz samt Helena Schou Nordentoft og Ditte Reckweg].

Rörstrand. 280 år med fajans, flintgods, porslin & stengods. Av Bengt Nyström & Jan Brunius. ICA bokförlag [website: www.formapg.se/bok], Västerås 2007. 240 s. ill. litt. noter. fabriksmærker og sign. 437 SEK. [Vilhelm Bjerke-Petersen, Gunnar Nylund og Harald Salomon].

Kaffe kage te og chokolade. Red. af Anders Fihl, Birgit Jenvold og Hanne Posche. Museet på Koldinghus, Kolding 2007. 109 s. ill. litt. 148 kr. (s 9 Forord. Af Poul Dendenroth-Schou, s 64-73 En god kop ... kaffe, te og chokolade. Nye drikke – nyt service. Af Ulla Houkjær og s 76-77 Nissekop med grisegalop. Af Vivi Jensen). [Claydies, Ursula Munch-Petersen og Peter Nikolaj Møller m.fl.].

A remarkable project and a deplorable conclusion. European Ceramic Context 2006 on Bornholm. By Heinz Spielmann. new ceramics. 1/2007, s 41-43. ill. *

Raku. En udstilling arrangeret af keramikeren Birgit Krogh. [Afsnit]. I: Huset i Asnæs 2007, s 10-15. ill. [Sten Børsting, Sandra Davolio, Bente Forman, Steen Kepp, Birgit Krogh, Inger Rokkjær, Anne Rolsted, Karin Sauer og Lone Teglskov].

Fordybelse 2007. Birck · Holm · Weiss. Kasette med 4 hefter á 12 s, hvoraf de tre omhandler henholdsvis Aage Birck, Kim Holm og Per Weiss, mens det fjerde

hefte er fælles og bærer titlen ”Fordybelse 2007. Aage Birck · Kim Holm · Per Weiss & Arts and Crafts Bevægelsen” af Lise Seisbøll. ill. noter.

Sofastykker. KunstCentret Silkeborg Bad og Sophienholm, Silkeborg og Lyngby 2007. 44 s. ill. (s 3-4 Forord/Foreword. Sofastykker. Af Iben From og John Wichmann, s 5-8 Kunst, hverdag og virkelighed/Art, everyday life and reality. Af/by Louise Mazanti og s 9-12 Stuerene sofastykker/Housebroken pictures over the sofa. Af/by Ida Wentzel Winther). [Anne Fløche, Michael Geertsen, Jørgen Hansen og Lone Skov Madsen].

END. Ed. by Martin Bodilsen Kaldahl, Jeanne Betak Cleemann and Martin Christiansen. Kunstindustrimuseet, København 2007. 24 s. ill. (s 3 Foreword. By Bodil Busk Laursen and Harald Solberg, s 4-5 END – the backstory. By Alison Britton, s 6-7 Karen Bennicke, s 8-9 Martin Bodilsen Kaldahl, s 14-15 Peder Rasmussen og s 22-24 Do we know ceramics? By Love Jönsson). [Udstilling med Alison Britton, Richard Slee og Martin Smith fra England, Marit Tingleff fra Norge samt Karen Bennicke, Martin Bodilsen Kaldahl og Peder Rasmussen fra Danmark].

[Contemporary Ceramics]. Galerie Wolfsen, Aalborg 2007. 4-fløjet folder. ill. [Lars Calmer, Morten Cramer, Jesper Dalgaard, Kasper Holten, Gitte Jungersen, Better Lübber, Lene Regius, Gunhild Rudjord, Morten Tillitz og Mette Vangsgaard].

Biennalen for kunsthåndværk og design 2007 - Zoom. Red. af Mette Strømgaard Dalby. Koldinghus og Trapholt, Kolding 2007. 124 s. ill. dansk og engelsk tekst. (s 3 Forord. Af Poul Dendenroth-Schou og Jane Sandberg, s 5-10 og 93-95 Randbemærkninger. Fra kuratorernes arbejdsituation/Marginal Notes. From the Curators' Workstation. Af/by Lars Dybdahl og Ole Jensen, s 13-15 og 95-96 Arbejdstemaer – pejlings-punkter/Work Topics – Sounding Points. Af/by Lars Dybdahl og Ole Jensen, s 17-20 og 96-97 Hjemlighed & Husholdning. Hjemmet som identitetsprojekt/Homeliness & Housekeeping. The home as an identity project. Af/by Mette Strømgaard Dalby, s 25-27 og 98-100 Visualitet, Ornament, mønster og billede. Når dekoration lades med betydning/Visuality. Ornament, Pattern & Image. When decoration is laden with meaning. Af/by Anne Stelzner, s 33-35 og 38-39 samt 100-102 Materialitet, naturlighed, kunstighed & mutation. Materiale mutation/Materiality. Naturalness, Artificiality & Mutation. Material mutation. Af/by Pernille Stockmarr, s 43-45 og 102-104 Konceptuelt kunsthåndværk & statement design. Æstetik, kritik og samfunds-engagement/Conceptual Crafts & Statement Design. Aesthetics, critique and social commitment. Af/by Louise Mazanti, s 49-51 og 104-105 Kommuni-

kationsdesign & branding. Symboler til salg/Communication Design & Branding. Symbols for Sale. Af/by Judy Hermansen, s 55-57 og 105-107 Prototyper til fremtiden. Fremsynede formgivere/Prototypes for the Future. Forward-looking designers. Af/by Helene Øllgaard, s 59-60 og 107-108 Funktionalitet. Komponenter & Redskaber. Den lille Store forskel/Functionality. Components & Tools. The little Big difference. Af Charlotte Jul, s 63-68 og 108-109 Offentligt design – offentligt rum. Fra skraldespand til city-branding – perspektiver på visuel identitet i offentligt design/Public Design – Public Space. From litter bin to city-branding – perspectives on visual identity in public design. Af/by Pia Wirmfeldt, s 66-68 og 109-110 Offentligt design – for den moderne verden/Public design – Public Space. Public design – for the modern world. Af/by Mads Nygaard Folkmann, s 69-72 og 110-112 Arbejdssfærer. Gør det du er bedst til – og gør det i et kreativt og inovativt miljø!/Do what you're best at – and do it in a creative, innovative environment! Af/by Lara Juhl Jakobsen, s 73, 76-77 og 80 og 112-114 Kroppen & kønnet. Modens facader. Modens high og low/Body and Gender. The Facades of Fashion. The high and low of fashion. Af/by Nikolina Olsen-Rule, s 114 Presentation of the curators, s 114 Presentation of the Biennale Committee, s 115 Presentations of the Writers og s 116-123 Værkfortegnelse). [Per Ahlmann, Christian Buur Bangsgaard, Karen Bennicke, Louise Birch, Tine Broksø (Claydies), Ane Katrine von Bü-low, Morten Cramer, Ane Davidsen, Lea-Mi Engholm, Ane Fabricius Christiansen, Vinni Frederiksen, Lene Friislund, Alikka Garder Petersen, Michael Geertsen, Louise Gaarmann, Jørgen Hansen, Turi Heisselberg Petersen, Louise Hindsgavl, Kristina Høier, Steen Ipsen, Marguerite Johnsen, Gitte Jungersen (blandt de nominerede til Biennaleprisen 2007), Martin Bodilsen Kaldahl, Karen Kjældgård-Larsen (Claydies), Anna Olivia Kristiansen, Kirstine Tillge Lund, Morten Løbner Espersen, Bodil Manz (blandt de nominerede til Biennaleprisen 2007), Ursula Munch-Petersen, Malene Müllertz, Jytte Møller, Marianne Nielsen, Tommy Bo Petersen, Jesper Ranum, Peder Rasmussen, Jane Reumert, Signe Schjøth, Vibeke Fonnesberg Schmidt, Bente Skjøttgaard, Lone Skov Madsen, Snorre Stephensen, Anne Tophøj, Jette Vogt og Mette Marie Ørsted].

Biennalen for kunsthåndværk og design 2007. Udvalg af Ulla Bergen og Charlotte Jul. Begrundelser ved kuratorer Ole Jensen og Lars Dybdahl. Kunststoff. 14/2007, s 26-33. ill. [Stine Bidstrup, Claydies (Tine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen), Alikka Garder Petersen, Louise Gaarmann, Bodil Manz, Anne Tophøj].

Limited Edition Vol 1 07. drud & køppe, København 2007. [24 s]. ill. (s 1 af Birgitte Drud & Bettina Køppe). [Michael Geertsen, Steen Ipsen, Christin

Johansson, Morten Løbner Espersen og Anders Ruhwald].

Verdens keramik i Korea af Bettina Køppe. Kunststoff. 15/2007, s 28-31. ill. [Michael Geertsen og Bodil Manz].

1968 · 2007 Keramik Kolding. Kolding 2007. 36 s. ill. (s 3 Historik, s 6 Keramik i Kolding. Keramisk Afdeling 1968-2007. Af Lisbeth Voigt Durand, s 10-11 Keramik i stort format. Gunhild Rudjord og Esben Lyngsaa Madsen. Interview ved Anne Lindskov Larsen, s 20-21 Med hænderne i leret. Kaj Berg. Interview ved Anne Lindskov Larsen, s 24-25 Tilbageblik. Af Turi Heisselberg Pedersen, s 28 Keramiker. Af Louise Hindsgavl og s 32 Fra kunsthåndværk til design. Af Marguerite Johnsen).

Afgangs Udstilling Keramik. [2007]. Designskolen Kolding. 2007. [49 upag s]. ill. (s 1 Keramikken – et føjeligt materiale med uendelige muligheder. Af Teresa Nielsen). [Signe Bailey, Elna Bjerregaard Jensen, Jette Löwén Dall, Jakob Fiedler, Janni Godtlielsen, Anette Kaas, Mabel Laugesen, Merethe Lorenzen, Liselotte Møller, Mette Ravn Jensen og Louise Sidelmann].

Symfoni uden strøm. Designskolen Kolding/Symphony unplugged Design School Kolding. Af/by Trine Vendelboe Juul. Kunststoff. 15/2007, s 21-23. ill. [Elna Bjerregaard Jensen og Jette Löwén Dall].

Exam·07. Glas og Keramikskolen på Bornholm, Nexø 2007. 70 s. ill. (s 7 Preface/Forord. By/af Brian Mikkelsen). [Kumiko Kimbara Asti, Cecilie Nynne Rømer Colberg, Sofie Ejby [Sørensen], Louise Heisel, Óluva Johannessen, Helene Raunbjerg Keis, Kathrine Kjeldsen Hansen, Julie Margrethe Larsen, Sussi Marcussen, Marie Thilde Pedersen og Pamela Sonia Viteri].

Exam·07. Glas og Keramikskolen, Bornholm/The Glass and Ceramic School on Bornholm. Af/by Tyge Axel Holm. Kunststoff. 15/2007, s 13-15. ill. [Sofie Ejby [Sørensen] og Julie Margrethe Larsen].

Godt design pakket ind i styling og coolness, Danmarks Designskole Good design wrapped in styling and coolness – Danmarks Designskole. Af/by Christian Holmsted Olesen. Kunststoff. 15/2007, s 16-20. ill. [Susanne Hangaard].

Kunsthåndværk skal bevæge. Interview med Karen Kjærgaard ved Edith Rasmussen. Morgenavisen Jyllands-Posten. Living. 29.07.07, s 16-19. ill. [Unnur S. Gröndal og Jørgen Hansen].

Keramik Leben. Collection Peter Siemssen Stiftung. Vorwort von Peter Siemssen. Peter Siemssen Stiftung og Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Ratzbek/Wesenberg og Stuttgart 2007. 312 s. ill. ib. 49,80 €. [Gutte Eriksen, Bente Hansen, Bo Kristiansen, Hans Munck Andersen, Alev Ebüzziya Siesbye og Bjørn Wiinblad]. Tillige engelsk og fransk udgave 2008.

Det ligger i glasuren. Af Bolette Bramsen. Antik & Auktion. 6/2007, s 18-23. ill. [Bing & Grøndahl (Valdemar Petersen) og Den kongelige Porcelainsfabrik (Carl Halier, Hans Henrik Hansen, Jais Nielsen, Arno Malinowski, Thorkild Olsen og Axel Salto)].

Ingen skår i glæden. Af Lone Agersted. Antik & Auktion. 2/2007, s 28-31. ill. [Om samleren Torben Bjerg og hans samling af lertøj].

Jeg køber det jeg kan lide. Glad for glasurer. Af Bolette Bramsen. Antik & Auktion. 4/2007, s 54-57. ill. [Om samleren Poul Erik Madsen og hans samling af fortrinsvis Skønvirke-keramik].

44 års lidenskab for Delft-fajancer af Hanna Nielsen. Antik & Auktion. 1/2007, s 76-77. ill. [Om samleren Lars Topgaard og hans samling af Delft-fajance].

Stærke samlerobjekter/Tantalizing Collectibles. Af/by Henrik Lund-Larsen. Kunststoff. 16/2007, s 36. ill.

Dansk kunstindustri. En guide. Af Lauritz.com. Politikens Forlag, København 2007. 184 s. ill. Register. ib. [Stel af Harriet Bing, Fanny Garde, F.A. Hallin, G.F. Hetsch, Henning Koppel, Arnold Krog, Erik Magnussen, Grethe Meyer, J.H. Quistgaard, Ebbe Sadolin, Nils Thorsson og Gertrud Vasegaard samt keramik i øvrigt af Arne Bang, Thorvald Bindesbøll, Carl Halier, Svend Hammershøi, Karl Hansen-Reistrup, Hans Hjorth, Nathalie Krebs, Per Linnemann-Schmidt, Lisbeth Munch-Petersen, Jais Nielsen, Patrick Nordström, Axel Salto, Eva Stæhr-Nielsen, Nils Thorsson, Bjørn Wiinblad og Bode Willumsen samt Alumina, Michael Andersen & Søn, Bing & Grøndahl, Eslau, L. Hjorth, P. Ipsens Enke, Den kongelige Porcelainsfabrik, Kronjyden, Herm. A. Kähler, Palshus, Saxbo og Søholm].

Kampen Med Leret. [Afsnit]. I: Indtryk - Udtryk - 24 billedkunstnere i Nordjylland. Af Evanthore Vestergaard. Lindtofte Forlag, Aalborg 2008, s 12-19. ill. litt. [Tove Anderberg].

Lars Calmar · Jacob Rantzau. Frederikshavn Kunstmuseum, Frederikshavn 2008. [8 s] incl omslag. ill. (s 2-4 Mageløse mennesker · refleksioner over menneskefremstillinger af Jacob Rantzau og Lars Calmar). [Lars Calmar].

Konen med kaklerne. Interview med Ulla Dybeck ved Erik Bork. Ud & Se. Marts 2008, s 36-41. ill.

Floating Stones. [By] Lotte Glob. Watermill Books, Aberfeldy 2008. 137 s. ill. ib. 25 £. (s 4-5 Introduction. By Jayne Ramage). [Lotte Glob].

Svend Hammershøi - en kunstner og hans tid. Red. af Anne-Mette Villumsen, Iben Overgaard og Sidsel Marie Søndergaard. Med bidrag af Tove Jørgensen, Ole Nørlyng, Peder Rasmussen, Anne-Louise Sommer, Carsten Thau, Anne-Mette Willumsen og Henrik Wivel. Skovgaard Museet, Øregaard Museum og Næstved Museum, Viborg, Hellerup og Næstved 2008. 160 s. ill. litt. noter. ib. 165 kr. (s 9 Forord. Af Iben Overgaard, Sidsel Marie Søndergaard og Palle Birk Hansen, s 62-85 Drømmen om det gotiske spir. Af Peder Rasmussen og s 88-103 Et skønt virke. Keramikens prøvelaboratorium. Af Anne-Louise Sommer).

Jørgen Hansen. Lebendige Keramik. Von Rigmor Lovring. neue keramik. 2/2008, s 26-29. ill.

Lille portræt af Nina Hole. Af Lise Horsfeld. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s 12-13. ill.

Nina Hole. Retrospektiv. Af Lise Seisbøll m.fl. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus, Middelfart 2008. 47 s. ill. (s 4-5 Forord/Preface. Af/by Lise Seisbøll, s 6-37 Nina Hole. Af/by Charlotte Melin, 38-41 Strøtanker om en kunstner/Thoughts about an artist. Af/by János Probstner og s 42-45 Monumental brænding/Monumental Firing. Af/by Nina Hole).

Svend Aage Jessen. Keramisk virke. Af Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus, Middelfart 2008. 24 s incl omslag. ill.

Kroghs fortællinger på Grimmerhus af Claus Domine Hansen. Kunststoff. 17/2008, s 22-23. ill. [Birgit Krogh].

Hvem er vi? Hvem tror vi vi er?. Af Henriette Bacher Lind. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s 15-16. [Birgit Krogh].

Signe Lassen. [Afsnit]. I: *Smoke Firing. Contemporary Artists and Approaches.* By Jane Perryman. A&C Black, London 2008, s 81-84. ill.

Keramikeren/The Ceramist Bodil Manz. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk, København 2008. 230 s. ill. litt. noter. parallel dansk og engelsk tekst. ib. 299 kr. (s 9-73 Værkhistorie/The story of her works. Af/by Bodil Busk Laursen, s 76-92/115 Transparent Zen/Translucent Zen. Af/by Garth Clark, s 119-193 Jeg vil dø med en klump ler i min hånd.../I will die with a lump of clay in my hand... [Interview med Bodil Manz]. Ved/by Anne Wolden-Ræthinge/Ninka, s 195-201/215 Stedet/The Place. Af/by Svend Axelsson, s 216-223 Curriculum Vitae og s s 225-228 Litteratur i udvalg).

Bodils bedste. På Kunstindustrimuseet kan man indtil 3. august opleve keramikker Bodil Manz' værker i en retrospektiv udstilling. Keramikker Michael Geertsen anmeldte udstillingen i gående dialog med Kunststuffs udsendte [Charlotte Jul]. Kunststuff. 18/2008, s 28-29 og 42. ill.

Bjørn Nørgaard i Kina af Lars Morell. flyaway. 7. årg. 4/2008, s 34-37. ill.

Bjørn Nørgaard i vinterhi af Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s 18-19. ill. [”En kantet krukke uden kanter – i sandhed en besynderlig krukke”].

Kunstneren Allan Schmidt 1923-1989. [Skulptur·Maleri·Grafik·Collage·Keramik]. Af Hanne Pedersen. KunstCentret Silkeborg Bad, Silkeborg 2008. 82 s. ill. litt. hf. [Med citater af Corneille, Jytte Due, Runa J. Kähler, Jean-Jacques Leveque, Allan Schmidt, Ib Sinding og Jean Tessier].

Bente Skjøttgaard. Elements in white. Galerie Maria Lund, Paris 2008. 24 s. ill. fransk og engelsk tekst. (s 4-8 og 13-17 Bente Skjøttgaard. Elements in white. Par/by Erik Steffensen).

Lone Skov Madsen · Le Plat – The Platter. By Jorunn Veiteberg. Ceramics: Art and Perception 71. 2008, s 93-97. ill.

Colour Groove. Anna Sørensen · Holstebro Kunstmuseum. red. af/Ed. by Folke Kjems. Holstebro Kunstmuseum, Holstebro 2008. 72 s. ill. litt. (s 5-8 Colour Groove. Af/by Folke Kjems

og s 49-67 Orkanens øje/The Eye of the Storm. Af/by Trine Ross). [Anna Sørensen].

Gertrud Vasegaard * 1913 † 2007. Af Jørgen Schou-Christensen. keramiske noter. 14. årg. 27/2008, s [1].

Et langt liv i ler. Nøglehullet. 25. årg. 2/2008, s 6-11. ill. . [Keramikker Ellen Willer Donatien fortæller om sin tid på Lillerød Lervarefabrik, bl.a. en hel del om mester Ejner Petersen]. *

Kunsten at starte et værksted af Kirsten Sørrig. Kunststuff. 17/2008, s 11-13. ill. [Gurli Elbækgaard Kristensen og Alikka Garder Petersen].

Cultural Connections CC. First Ten Years 1998-2008. Danish Contemporary Classic Ceramics. Cultural Connections, Gt. Missenden 2008. [29 s]. ill. (s 2-4 By Birthe Nørgaard Fraser). [Tove Anderberg, Beate Andersen, Lis Ehrenreich, Gutte Eriksen, Bente Hansen, Aase Haugaard, Bodil Manz, Malene Müllertz, Peder Rasmussen, Jane Reumert, Inger Rokkjær, Alev Siesbye, Gittan Sunden Thommesen, Hans Vangso, Dorte Visby og Ivan Weiss]. #

Statistics > < Ceramics. New Danish Ceramics. NDC, København 2008. [25 s]. ill. [Michael Geertsen, Turi Heisselberg Pedersen, Steen Ipsen, Gitte Jungersen, Morten Løbner Espersen, Bente Skjøttgaard, Lone Skov Madsen, Anne Tophøj og Flemming Tvede Hansen].

At skabe liv. Nordsjællandske keramikere. [Særnummer af] SkovhusNyt. 26. årg. 4/2008. ill. (s 2 Nordsjællandske keramikere – netværk og faglig dialog, s 2 At skabe liv. Af Dorthe Abildgaard, s 8 Hvor kommer vi fra? Af Geert P. Kisum, s 7 Ordspil og formens dynamik. Af Hannah Koppel, s 12 Hemmeligheder. Af Niels Huang, s 13 At skabe liv. Af Bodil Malte, s 10 Portene. Af Anette Nørregaard Christiansen, s 6 Og der blev liv – Inuitliv. Af Saini Sinivuori, s 4-5 At skabe liv- mønsterkeramik. Af Inger Tribler, s 11 Levende hændelser. Af Annette Valstrøm, s 3 Anne Vejtorp og s 9 Formering. Af Dorrit Worm].

At skabe liv. Nordsjællandske keramikere. [10 keramikere udstiller i Skovhuset]. [Katalog]. 2008. 15 s. ill. (s 2 [Forord]. Af Geert P. Kisum). [Geert P. Kisum, Hannah Koppel, Niels Huang, Bodil Malte, Anette Nørregaard Christiansen, Saini Sinivuori, Inger Tribler, Annette Valstrøm, Anne Vejtorp og Dorrit Worm].

Ligger fremtiden på Frue Plads? Af Lise Lotte Nielsen. Kunststuff. 18/2008, s 30-35. ill. [Kunsthåndværkermarked på Frue Plads 1984-2008].

Going Places. Keramik/Glas. [Vendebog]. [Afgangskatalog 2008]. Glas & Keramikskolen på Bornholm, Nexø 2008. [48 s]. ill. (s 1 Et øjeblik. Forord. Af Louise Mazanti). [Louise Birch Sørensen, Dan Busted, Sigrd Espelien, Jakob Isaksen, Marie Langaa Pedersen, Margit Mald, Majken Rasmussen og Maria Rubinke].

Dahl-Jensen · Sällsamma danska figurer. Av Lillemor Olsson. Antik & Auktion. [Sverige]. 3/2008, s 28-32. ill. litt.

Paris ~ København. Det danske Kunstindustrimuseums erhvervelser på verdensudstillingen i Paris 1900. København ~ Paris. Det danske Kunstindustrimuseums samling af dansk kunsthåndværk udstillet på Verdensudstillingen i Paris 1900. [Omslagstitel: Paris ~ København. København ~ Paris. Verdensudstillingen i Paris 1900]. Af Charlotte Christensen. Bestandskatalog. Det danske Kunstindustrimuseum, København 2008. 368 s. ill. litt. (s 3-4 Forord. Af Bodil Busk Laursen). [Th. Bindsbøll, H.A. Brendekilde, F.A. Hallin, Svend Hammershøi, Niels Hansen Jacobsen, Effie Hegermann-Lindencrone, Jacob Aal Heuch, Suzette Skovgaard Holten, Carl Jacobsen, Georg Jensen, Elise Konstantin-Hansen, Arnold Krog, Herm. A. Kähler, Herman H.C. Kähler, C.F. Liisberg, Erik Nielsen, Andrea Pedersen, Th. Philipsen, L.A. Ring, Joakim Skovgaard, Niels Skovgaard, Siegfried Wagner, J.F. Willumsen og Juliette Willumsen]. #

1900 ~ The Year of Art Nouveau. The Danish Museum of Art & Design and the Paris World Exhibition. [Omslagstitel: 1900 ~ The Year of Art Nouveau. Paris ~ København. København ~ Paris]. By Charlotte Christensen. Catalogue of the Collection. Det danske Kunstindustrimuseum, København 2008. 368 s. ill. litt. (s 3-4 Preface. By Bodil Busk Laursen). [Th. Bindsbøll, H.A. Brendekilde, F.A. Hallin, Svend Hammershøi, Niels Hansen Jacobsen, Effie Hegermann-Lindencrone, Jacob Aal Heuch, Suzette Skovgaard Holten, Carl Jacobsen, Georg Jensen, Elise Konstantin-Hansen, Arnold Krog, Herm. A. Kähler, Herman H.C. Kähler, C.F. Liisberg, Erik Nielsen, Andrea Pedersen, Th. Philipsen, L.A. Ring, Joakim Skovgaard, Niels Skovgaard, Siegfried Wagner, J.F. Willumsen og Juliette Willumsen].

PEM Samlingen. Danmarks Keramikmuseums erhvervelse 2008. Af Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum, Middelfart 2008. 96 s. ill. litt. [Arne Bang, Th. Bindsbøll, Knud Jans, Richard Kjærgaard, Søren Kongstrand, Martin Mortensen, Felix Møhl, Patrick Nordström, Th. Philipsen, Erik Reiff, Karl Schrøder og Bode Willumsen m.fl. samt

Aluminia (Chr. Joachim og Harald Slott-Møller), Michael Andersen & Søn, Bing & Grøndahl (Tut Fog, Richard Kjærgaard og Ebbe Sadolin), Brack og Sønner, P. Hansen Lillerød, Hegnetslund Lervarefabrik, L. Hjorth (Erik Hjorth, Hans A. Hjorth, Marie Hjorth, Ulla Hjorth, Gertrud Kudielka, Jean Bertrand Tessier og Gertrud Vasegaard), Holbæk Lervarefabrik, Holmegaards Glasværk (Arne Bang), P. Ipsens Enke (P. Bentsen-Petersen, Th. Bindsbøll, Charles Bøgh, Axel Jensen, Georg Jensen, Chr. Joachim, Valdemar Koch, Hans Lund, Aage E. Nielsen og Axel Sørensen), Jydsk Pottemageri, Kolding Lervarefabrik, Den kongelige Porcelainsfabrik (Eva Stæhr-Nielsen), Herm. A. Kähler (Carl Cunningham-Cole, Svend Hammershøi, Karl Hansen Reistrup, Herm. H.C. Kähler, Herm. J. Kähler, Nils Kähler og Signe Steffensen), Møller & Bøgely, N.P. Nielsen, Søholm og H. Wolffsen og Søn]. [Poul Erik Madsens samling af keramik].

PEM Samlingen af Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s 2-4. ill.

Portræt af samleren Poul Erik Madsen. Af Lise Seisbøll. Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s 5-6. ill.

Nyhedsbrev Venneforeningen Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 6. årg. 1/2008, s

Moderne Keramik des 20. Jahrhunderts. Bestandskatalog der Sammlung Hinder[Reimers des Landes Rheinland-Pfalz. Von Ingrid Vetter. Arnoldsche, Stuttgart 2008. 304 s. ill. litt. sign. personregister. engelsk oversættelse. [Karen Bennicke, Aage Birck, Heidi Guthmann Birck, Anna Kjærsgaard, Peder Rasmussen, Per Rehfeldt og Alev Siesbye].

Ceramics – A lifelong Passion. Collection Peter Siemssen Foundation. Preface by Peter Siemssen. Peter Siemssen Stiftung og Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Ratzbek/Wesenberg og Stuttgart 2008. 312 s. ill. ib. 49,80 €. [Gutte Eriksen, Bente Hansen, Bo Kristiansen, Hans Munck Andersen, Alev Ebüzziya Siesbye og Bjørn Wiinblad]. Tysk udgave 2007. *

La céramique, passionnément. Collection de la fondation Peter Siemssen. Peter Siemssen Stiftung og Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Ratzbek/Wesenberg og Stuttgart 2008. 312 s. ill. ib. 49,80 €. [Gutte Eriksen, Bente Hansen, Bo Kristiansen, Hans Munck Andersen, Alev Ebüzziya Siesbye og Bjørn Wiinblad]. Tysk udgave 2007. *

Ein Platz für Tiere. Die keramischen Tierdarstellungen im Museum für Angewandte Kunst Frankfurt. Red. von Julia Bialucha. Museum für Angewandte Kunst Frankfurt, Frankfurt 2008, s 102-103, 106-107, 130-133. ill. [Bing & Grøndahl (J.P. Dahl-Jensen m.fl.).]

Preisgekrönte neuzeitliche Tee-Keramiken aus Dänemark im Tee-Museum Norden – Sammlung Oswald von Diepholz. Von Roswitha Wand. neue keramik. 4/2008, s 50-51. ill. [Udstillingen „Tid til te – blade til dansk kulturhistori” fra 2005 på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg i Helsingør med bl.a. Karen Bennicke, Ole Jensen, Nicole Kruckenberg, Ursula Munch-Petersen, Ulla Sonne og Ingeborg Westenholz].

Fragiles. Porcelain, Glass & Ceramics. Ed. by Robert Klanten, Sven Ehman and B. Meyer. Die Gestalten Verlag [Website: www.die-gestalten.de], Berlin 2008. 280 s. ill. litt. indeks. ib. 44 €. [Tina Maria Bentsen og Louise Hindsgavl samt Royal Copenhagen].

Masters: Porcelain · Major works by leading ceramists. Lark Ceramics Books [Website: www.larkbooks.com], Asheville 2008. 336 s. ill. hf. 14,99 £. [Bodil Manz og Ann Linnemann].

Slab-built Ceramics. By Coll Minogue. Crowood Press [Website: www.crowoodpress.co.uk], Ramsbury 2008. 112 s. ill. litt. hf. 14,99 £. [Hans & Birgitte Börjeson og Nina Hole].

Speakers Corner af/by Ursula Munch-Petersen. Kunststoff. 17/2008, s 14-17. ill. [Kommentar til ”Keramikens fremtidsformer” (Interview med Martin Bodilsen Kaldahl ved Charlotte Jul) i Kunststoff. 16/2007, s 13-19].

Speakers Corner: ‘Giv os et sprog!’/Give us a language! Af/by Louise Mazanti. Kunststoff. 18/2008, s 20-21. ill. [Kommentar til artiklen ”Speakers Corner” af Ursula Munch-Petersen i Kunststoff. 17/2008, s 14-17].

Brydningstid/A transition period. Interview med/with Jens Lau (Glas & keramikskolen på Bornholm) Elsebeth Gerner Nielsen (Designskolen Kolding) og/and Peter Bysted (Danmarks Designskole) ved/by Kirsten Sørrig. Kunststoff. 18/2008, s 15-19. ill.

Kunst eller kunsthåndværk? Flere og flere kunsthåndværkere skaber konceptuelle værker, der rækker ud efter de abstrakte lag, der normalt kendetegner billedkunsten. Er det en nødvendig udvikling eller opfattes kunsthåndværk stadig som kunstens mindreværdige lillebror? Og vil en kunsthåndværk

for kunsthåndværk for alvor kunne etablere feltets status? Kunststoff satte museumsinspektør Christian Holmsted Olesen, kunsthåndværksforsker- og kritiker Louise Mazanti, guldsmed Jytte Kløve og keramikker og landskabsarkitekt Ann Lilja stævne i Kunstindustrimuseets skolestue til kaffe og en diskussion om kunsthåndværk anno 2008. Ved Charlotte Jul. Kunststoff. 17/2008, s 4-9. ill.

---

bøger på vej – Danmark

Historien om Knabstrup. Red. af Lene Floris og Peter Korsgaard. Jernløse Lokalhistoriske Arkiv og Holbæk Museum. 2008.

Dansk værkstedskeramik 1930 til i dag. Bestandskatalog ved Bodil Busk Laursen. Det danske Kunstindustrimuseum, København. Dansk og engelsk udgave. 2009.

Spor i Keramikken & Keramiske Profiler. Af Ane Maria og Annimi Holst Schmidt. Rhodos [www.rhodos.dk], Humlebæk. 2009.

---

nye udenlandske bøger 2008 og 2009

Hertha Hillfon. Minnenas vind. Av Mailis Stensman Atlantis Bokförlag [Website: www.atlantisbok.se], Stockholm 2008. 112 s. ill. litt. 260 SEK.

Svensk 1900-tals keramik. En uppslagsbok om keramik, företag och signeringar. Red. av Bengt Nyström. Forum Bokförlag [website: www.forum.se], Stockholm. 28.10.08.

The Collector's Logbook. By Linda Lambert and Michael Lambert. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2008. 112 s. spiralbind. 9,99 £.

Collecting Contemporary Ceramics. By Alistair Hawtin. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 11.09.08. 128 s. ill. litt. hf. 16,99 £.

Masterpieces of World Ceramics. Ed. by Reino Liefkes and Hilary Young. V & A Publications [Website: www.vam.ac.uk], London 2008. 144 s. ill. litt. ib. 30 £.

The rise of Bizen ceramics in the Momoyama period 1573-1615. From household wares to tea utensils. By María Román Navarro. Dietrich Reimer Verlag [Website: www.reimer-verlag.de], Berlin. August 2008. 280 s. ill. litt. noter. ib. 49 €.

The Story of Imari. The Symbols and Mysteries of Antique Japanese Porcelain. By Goro Shimura.

Ten Speed Press [Website: www.tenspeed.com].
Berkeley 2008. 208 s. ill. litt. ib. 40 \$.

The Elephant and the Lotus. Vietnamese Potters. By
Philippe Truong. Museum of Fine Arts [Website:
www.mfa.org], Boston 2008. 272 s. ill. litt. ib. 85 \$.

Emily Cheng · Chasing Clouds. By Johnson Chang
and Kevin Power. Timezone 8. 2008. 120 s. ill. 45 \$.

Persian Ceramics. From the Collections of the Asian
Art Museum. By Aimee Froom, Forrest McGill and
Kaz Tsuruta. Asian Art Museum of San Francisco
[Website: www.asianart.org]. 01.12.08. 104 s. ill. litt.

*Islamische Importkeramik des hohen Mittelalters auf
der Iberischen Halbinsel*. Von Anja Heidenreich.
Iberia Archaeologica. Band 10. Verlag Philipp von
Zabern [Website: www.zabern.de], Mainz 2008. 470
s. ill. litt. noter. ib. 57 €.

The History of Greek Vases. Potters, Painters and
Pictures. By John Boardman. Thames & Hudson
[Website: www.thameshudson.co.uk], London 2008.
320 s. ill. litt. hf. 19,95 £.

Greek Geometric Pottery. A Survey of Ten Local
Styles and Their Chronology. J.N. Coldstream. 2.
rev. ed. Bristol Phoenix Press & University of Exeter
2008 624 s. ill. litt. ib. 150 £.

The Colors of Clay. Special Techniques in
Athenian Vases. By Beth Cohen. J Paul Getty
Museum. November 2008. 384 s. ill. litt. noter. hf.
26,99 £.

London's Delftware Industry. The Tin-glazed Pottery
Industries of Southwark and Lambeth. By Ian Betts,
Roy Stephenson and Kieron Taylor. Museum of
London Archaeology Service, London 2008. 140 s.
ill. litt. ib. 26,95 £.

English China. Patterns & Pieces. Identification &
Values. By Mary Frank Gaston. Collector Books
[Website: www.collectorbooks.com], Paducah 2008.
192 s. ill. ib. 29,95 \$.

*The Ewers-Tyne Collection of Worcester Porcelain at
Cheekwood*. By John Sandon. Antique Collectors'
Club [Website: www.antique-acc.com], Woodbridge
2008. 224 s. ill. litt. ib. 35 £.

The Wedgwood/Darwin Dynasty. By Imelda Clift.
Melrose Books [Website: www.melrosebooks.com],
Ely 2008. 369 s. ill. litt. ib. 19,99 £.

*Josiah Wedgwood und die Künstler Flaxman, Stubbs
und Wright of Derby*. Von Renate Schuster. Verlag
Dr. Müller. 2008. 84 s. ib. ill. 49 €.

The Best of Clarice Cliff. By Sevi Guatelli and
Richard Green. Best 50 Limited [Website:
<http://best50.cc>], Edinburgh 2008. 288 s. ill. litt. ib.
55 £.

*The Fishleys of Fremington · A Devon Slipware
Tradition*. By John Edgeler. Cotswolds Living
Publications, Winchcombe. udk 2008. ill. litt. hf.

Michael Cardew · A Life. By Tanya Harrod. Yale
University Press [Website: www.yalebooks.co.uk],
London. udk 2008. 240 s. ill. litt. noter. ib.

Michael Cardew · Stoneware and Successors. By
John Edgeler. Cotswolds Living Publications,
Winchcombe udk 2008. ill. litt. hf.

Lucie Rie par Tony Birks. [Oversættelse af tidligere
engelsk udgave]. La Revue de la céramique et du
verre. 2008. 221 s. ill. litt. 49,50 €.

German Stoneware. The Catalogue of Frank
Thomas. By Margaret Thomas. 25.10.08. 600 s. ill.
litt. hf. 165 \$.

Fürstliche Majolika. Das Majolika-Service für
Herzog Albrecht V. von Bayern. Von Gudrun
Szczebanek. Schriftenreihe der Gesellschaft der
Keramikfreunde, Band III. Hirmer Verlag [Website:
www.hirmerverlag.de], München. Oktober 2008.
320 s. ill. litt. noter. index. ib. 95 €.

Frühstück bei Hofe · 100 Jahre fürstliches Porzellan.
Großherzoglich-Hessische Porzellansammlung
Darmstadt 1908-2008. Von Alexa B. Christ &
Bettina John-Willeke. Arnoldsche [Website:
www.arnoldsche.com], Stuttgart. September 2008.
96 s. ill. litt. noter. Taschenbuch. 29,80 €.

*Porzellan-Museum der Porzellan-Manufaktur
Meissen*. Von Bettina Schuster. Edition Leipzig
[Website: www.seemann-verlag.de], Leipzig 2008.
128 s. ill. ib. 9,90 €.

The Arnhold Collection of Meissen Porcelain. 1710-
50. By Sebastian Kuhn & Maureen Cassidy-Geiger.
D Giles Ltd [Website: www.gilesltd.com], London
2008. 800 s. ill. litt. noter. ib. 275 \$/140 £.
[Distribution: Antique Collectors' Club - Website:
www.antique-acc.com].

Cabinet Pieces. Ed by Gerhard Röbbig. [Først pub-
liceret på tysk i 2006 under titlen "Kabinettstücke ·
Die Meissener Porzellanvögel von Johann Joachim
Kändler 1706-1775 · Meisterwerke des 18. Jahrhun-
derts aus privaten Sammlungen - anmeldt i *keramiske
noter* 25/2007]. [Udstillingskatalog]. Hirmer Verlag
[Website: www.hirmerverlag.de], München 2008. ill.
litt. noter. 264 s. ib. 49,90 €.

Die Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin. Eine Kulturgeschichte. Von Volker Koop. be.bra verlag, [Website: www.bebra-verlag.de], Berlin. September 2008. 400 s. ill. ib. 78 €.

Frankenthaler Porzellan. Von Barbara Beaucamp-Markowsky. Schriftenreihe der Gesellschaft der Keramikfreunde e.V. Düsseldorf. Hirmer Verlag [Website: www.hirmerverlag.de], Hirmer Verlag, München 2008-2009. ill. litt. noter. index. ib. Bd. 1: *Die Plastik.* September 2008. 624 s. 98 €. Bd. 2: *Das Geschirr.* [03.09.09]. 640 s. 98 €. Bd. 3: *Beiband Archivalien* (zu Bd. 1 und 2). 240 s. [December 2008]. 49 €.

Porzellan aus Schönwald. Von Andrea Hanold. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. September 2008. 208 s. ill. litt. noter. ib. 49,80 €. [Website: www.schoenwald.com].

Wächtersbacher Keramik. Spiel von Haut und Körper. Museum für Angewandte Kunst Frankfurt, Frankfurt 2008. 15 €.

Die Porzellan-Manufakturen des Thüringer Waldviertels. Eine Privatsammlung von Thüringer Porzellanfiguren des 18. Jahrhunderts im Fuldaer Stadtschloss. Von Gregor K. Stasch. Imhof [Website: www.imhof-verlag.de], Petersberg. September 2008. 300 s. ill. ib. 29,95 €.

Dreiklang- Porzellan, Textil, Stahl. Das Fenster. Die besondere Reihe aus der Bahnhofstraße. Stadtmuseum und Stadtarchiv Cottbus. Regia Verlag [Website: www.regia-verlag.de], Cottbus 2008. 132 s. ill. hf. 16,95 €.

Keramik in Deutschland. Wettbewerbe · Preise · Auszeichnungen. 1900 – heute. Von Horst O. Genenger. Verlag Neue Keramik, Höhr-Grenzhausen 2008. 80 s. 11,50 €.

Gefäß und Skulptur. Deutsche und internationale Keramik seit 1946. Von Olaf Thormann. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. Oktober 2008. 400 s. ill. litt. noter. sign. ib. 49,80 €.

Vasenbilder. Keramiken von Max Laeuger im Spiegel zeitgenössischer Fotografie. Von Peter Suter. Schwabe [Website: www.schwabe.ch], Basel 2008. 126 s. ill. tysk og japansk tekst. 33,50 €.

Joseph Maria Olbrich und Wächtersbacher Steingut. Katalog. Brachtal-Museum, Brachtal-Spielberg 2008.

Henry van de Velde, Raumkunst und Kunsthandwerk. Ein Werkverzeichnis in sechs Bänden. Bd. 3: *Keramik.* Von Thomas Föhl und Antje Neumann. Triton Verlag

[Website: www.triton.spiderdesign.de], Laubach og Berlin. Marts 2011. 650-750 s. ill. litt. noter. ib. 240 €.

Porzellan und Politik · Der Tafelaufsatz „Geburt der Schönheit“ von Paul Scheurich. Von Christian Lechelt. VDM Verlag Dr. Müller [Website: www.vdm-verlag.de] Saarbrücken, 2008. 96 s. ill. hf. 49 €.

Keramik. Karl Scheid·Ursula Scheid·Sebastian Scheid. Galerie Rosemarie Jäger, Hochheim am Main, 2008. [28 s.]. ill.

Norbert Prangenberg. Venustas et fortuna. Mit einem Textbeitrag von Annegret Laabs. Kerber Verlag [Website: www.kerber-verlag.de], Bielefeld 2008. 134 s. ill. ib. 38 €.

Lotte Reimers · Keramik aus vier Jahrzehnten. Von Marlene Jochem. [Katalog til udstilling i Theodor-Zink-Museum, Kaiserslautern]. Lotte Reimers·Archiv, Deidesheim 2008. 72 s. ill. 20 €.

Die Keramik: Kunst im Salzkammergut III. Von Hedwig Schraml et.al. Bibliothek der Provinz Verlag für Literatur, Kunst. 2008. 84 s. ill. ib. 18 €.

Fragile - die Tafel der Zaren und das Porzellan der Revolutionäre. Porzellan als Kunst und Instrument in Diplomatie, Wirtschaft und Gesellschaft. Die russische Tafelkultur des 18. bis 20. Jahrhunderts. Red. von Klaus Klemp und Karl Weber. Museum für Angewandte Kunst Frankfurt und die Staatliche Verwaltung von Schlösser und Gärten Hessen, Schloss Bad Homburg. Verlag Schnell & Steiner [Website: www.schnell-und-steiner.de], Regensburg 2008. 415 s. ill. litt. noter. ib. 34,90/39,90 €.

Album du Musée national de porcelaine Adrien Dubouché - Limoges. Par Chantal Meslin-Perrier & Céline Paul. Réunion des musées nationaux [Website: www.rmnm.fr], Paris 2008. 125 s. ill. 19,50 €.

French Eighteenth-Century Porcelain at the Wadsworth. By Clare le Corbeiller. Wadsworth Atheneum [Website: www.wadsworthatheneum.org], Hartford. 25.10.08. 416 s. ill. litt. noter. ib. 150 \$.

Dînettes françaises en faïence. XIXe-XXe siècles collection Yseult Bouriez. Par Antoinette Fay-Hallé, Annabelle Héry et Olivier Boré. Cercle D'art [Website: www.cercledart.fr], Paris 2008. 2 bd. 576 s. ill. litt. ib. 75 €.

Edmond Lachenal and His Legacy. By Martin Eidelberg and Claire Cass. Jason Jacques Gallery Press [Website: www.ceramic1900.com], New York 2008. 204 s. ill. litt. ib. 47,50 £.

Bernard Palissy. Le Secret des émaux. Par Jean-Pierre Poirier. Pygmalion. 2008. 340 s. ill. lit. noter. ib. 21,50 €.

Gilbert Portanier · Oeuvre 2000-2008. Von Peter Nickl & Susan Jefferies. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. November 2008. 160 s. ill. ib. 49,80 €.

Italian Renaissance Ceramics. A Catalogue of the British Museum Collection. By Dora Thornton and Timothy Wilson. British Museum Press [Website: www.britishmuseum.org], London. 15.09.08. 1-2 [Box set]. 840 s. ill. litt. noter. ib. 175 £.

American Presidential China. The Robert L. McNeil, Jr., Collection at the Philadelphia Museum of Art. By Susan Gray Detweiler. Yale University Press [Website: www.yalebooks.co.uk], London 2008. 91 s. ill. ib. 18 £.

Brothers in Clay · The Story of Georgia Folk Pottery. By John A. Burrison. University of Georgia Press. 15.09.08. 375 s. ill. litt. hf. 22,95 £.

Following the Rhythms of Life · The Ceramic Art of Kurt Weiser. Ed. by Peter Held. Arizona State University Art Museum. 25.09.08. 120 s. ill. ib. 18,99 £.

Confrontational Ceramics. By Judith S. Schwartz. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2008. 256 s. ill. litt. ib. 30 £.

500 Plates & Chargers. Innovative Expressions of Function & Style. Lark Ceramics Books [Website: www.larkbooks.com], Asheville. 01.09.08. 420 s. ill.

Industrielle Keramikberufe. Umsetzungshilfen und Praxistipps. Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB)/Bertelsmann [Website: www.wbv.de], Bielefeld 2008. 280 s. ill. hf. 22,50 €.

Surface Decoration. Finishing Techniques. By Anderson Turner. Ceramic Arts Handbook. American Ceramic Society [www.ceramics.org]. 2008. 144 s. ill. hf. 29,95 \$.

Surface Design for Ceramics by Maureen Elizabeth Mills. Lark Ceramics Books [Website: www.larkbooks.com], Asheville. 01.09.08. 144 s. ill. hf. 29,95 \$.

Töpferhandbuch. Formen und Gefäße. Von Neal French. 2. Aufl. Hanusch Verlag [Website: www.hanusch-verlag.de], Koblenz 2008. 80 s. ill. 20 €.

Animal Ceramics. By Ian Gregory. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. August 2008. 128 s. ill. litt. hf. 25 £.

Extruder, Mold & Tile. Forming Techniques. By Anderson Turner. Ceramic Arts Handbook. American Ceramic Society [www.ceramics.org]. 2008. 144 s. ill. hf. 29,95 \$.

Handbuilding Ceramic Forms. By Elsbeth S. Woody. Allworth Press [Website: www.allworth.com] New York 2008. 248 s. ill. hf. 19,99 £.

Kopf und Gesicht. Modellieren mit Ton. Von Berit Hildre. Hanusch Verlag [Website: www.hanusch-verlag.de], Koblenz 2008. 80 s. ill. ib. 14,80 €.

Körperdetails modellieren. Hände, Füße, Kopf. Von Philippe Chazot. Hanusch Verlag [Website: www.hanusch-verlag.de], Koblenz 2008. 80 s. ill. 14,80 €.

Modelling Heads and Faces in Clay. By Berit Hildre. Ceramics Handbooks. A&C Black [Website: www.acblack.com], London. 19.09.08. 80 s. ill. litt. hf. 14,99 £.

The Basics of Throwing by Dave Cohen. Ceramics Handbooks. A&C Black [Website: www.acblack.com], London 2008. 144 s. ill. litt. hf. 16,99 £.

Pottery on the Wheel. By Elsbeth S. Woody. Allworth Press [Website: www.allworth.com] New York 2008. 216 s. ill. hf. 29,95 \$.

The Wheel · Thrown and Altered. By Jack Doherty. Ceramics Handbooks. A&C Black [Website: www.acblack.com], London. 15.09.09. 160 s. ill. litt. hf. 25 £.

Additions to Clay Bodies. By David Binns. Ceramics Handbooks. A&C Black [Website: www.acblack.com], London. 15.03.09. 128 s. ill. litt. hf. 15,99 £.

Ton und Krüge · Texte und Bilder. Auswahl und Nachwort von Monika Steinkopf. Insel-Bücherei Nr. 1303. Insel, Frankfurt 2008. 125 s. ib. 12,80 €. [Skønlitteratur].

Medlemstilbud

Dansk Keramisk Bibliografi 1880-1997 (Høst & Søn 1998) kostede ved udgivelsen 375 kr, men Keramikens Venner kan frem til udgangen af 2008 tilbyde den til sine medlemmer for 140 kr + forsendelsesudgifter. Bibliografien bestilles på tlf 38 86 11 51. Skulle du søge anden keramisk litteratur, så er du også velkommen til at ringe.

Paris ~ København. København ~ Paris. Verdensudstillingen i Paris 1900. Af Charlotte Christensen. Bestandskatalog. Det danske Kunstindustrimuseum, København 2008. 368 s. ill. litt. fortegnelse over udenlandske og dansk kunstnere. 225 kr.

Sedan några år tillbaka ger Dansk Kunstindustrimuseum i Köpenhamn ut beståndskataloger på olika teman med syftet att presentera samlingarna till en vidare krets intresserade. Alla katalogerna har en inledande konsthistorisk översikt författad av museets egna vetenskapliga medarbetare och experter inom samlingsområdet. De fem beståndskataloger som utkommit sedan 2002 har bl.a. presenterat museets samlingar av modernt glas 1890-2000, danskt silver 1600-2000 och dansk vävnadskonst. Det är ett utmärkt sätt att bearbeta det rika och även numerärt omfattande föremålsbestånd som finns i nordens kanske främsta museum på området, likaväl som att förmedla information till intresserade forskare och allmänhet.

Den våren 2008 utkomna beståndskatalogen *Paris – København, København – Paris. Verdensudstillingen i Paris 1900* är den senast utkomna. Den är i två avdelningar, *Det danske Kunstindustrimuseums erhvervelser på Verdensudstillingen i Paris 1900* respektive *Det danske Kunstindustrimuseums samling af dansk kunsthåndværk udstillet på Verdensudstillingen i Paris 1900*.

I den första avdelningen redogör Charlotte Christensen för Kunstindustrimuseets tillkomst 1890 och verksamheten och arbetet med att bygga upp samlingarna under dess första decennium under Pietro Krohns och Emil Hannovers ledning. Världsutställningen blev även betydelsefull för det unga museet på flera sätt. Museet fick officiellt ansvar för den danska avdelningen för konsthantverket och att bl.a. presentera den nya danska keramik. Men museet fick också särskilda medel för att förvärva ett representativt urval av det moderna, på utställningen visade konsthantverket. Det blev det största enskilda förvärvet i museets historia och har resulterat att museet idag har en särdeles fin samling av förra sekelskiftets internationella konsthantverk.

Den nya keramik hade presenterats på flera internationella utställningar under 1890-talet. Men det var ändå på världsutställningen i Paris 1900 som den nya Art Nouveau framträdde på bred front och också slog an hos allmänheten. Den enorma utställningen under sommarhalvåret 1900 var ett världsevenemang av rang och lockade över 51 millioner besökare varav många från nord. 47 nationer med över ett tusen utställare medverkade.

Här fick också det nya konsthantverket sitt genombrott. Störst uppmärksamhet väckte nog Siegfried Bings utställning i den berömda ”Pavillion d’Art Nouveau”. Den moderna konstkeramik blev mycket uppmärksammad och omskriven och det var många konstnärer och keramiker som hämtade inspiration från mötet med olika länders moderna keramik, det nya franska starkeldsgodset och östasiatisk keramik. En uppföljning med enbart konsthantverk skedde två år senare i Turin.

Charlotte Christensen redogör också för hur man på dansk sida upplevde mötet med den nya konsthantverket och Bings paviljong och vad man köpte där, liksom för övriga franska förvärv och inköp från andra europeiska nationer. Dessa förvärv av möbler, textilier och keramik av idag välkända namn presenteras sedan i själva beståndskatalogen med bild, utförliga beskrivningar och konstnärsbiografier. Inköpen har idag visat sig värdefulla och har visats på en rad utställningar runt om i världen. På motsvarande sätt presenteras det danska konsthantverk som visades upp i Paris. Till detta finns även en utförlig bibliografi och konstnärsregister. Det har på så sätt blivit både en värdefull dokumentation och ett tidsdokument av intresse.

Bland förvärven saknar man material från de nordiska grannländerna, bortsett från några textilier (Frieda Hansen, Carl Larsson). Det förklaras med att museet redan ägde vissa samlingar av t.ex. Rörstrandsporslin (och annat) och istället användes pengarna till inköp av dansk keramik och porslin från Kähler, Den kongelige Porcelainsfabrik och Bing & Gøndahl. Även om fokus för skriften är just inköpen på världsutställningen och i Paris år 1900 faller en del viktigt material på så sätt bort. För att ta ett exempel vet jag från mina egna forskningar att det finns ett fint urval av Rörstrands konstkeramik, skänkt till Kunstindustrimuseet efter en utställning på museet i december 1897. När inte detta och annat material är med i presentationen av museets samlingar från Art Nouveau-tiden blir ändå den fina redovisningen trots sina många kvaliteter litet haltande.

Bengt Nyström

Dansk kunstindustri. En guide. Af Mai-Britt Mikolajewicz med indledning af Mette Margrethe Rode. Politikens Forlag i samarbejde med Lauritz.com, København 2007. 184 s. ill. register. ib.

Af bogens indledning fremgår, at Ambitionen har været at skabe et handy og overskueligt opslagsværk over formgivere og designobjekter, der har markeret sig og været med til at præge udviklingen af dansk kunstindustri. De udvalgte designnavne og objekter har på hver deres måde opnået en ikonstatus og er solide eksempler på områdets mange talentfulde udtryk. Bogen er enkel og hurtig at navigere rundt i og kan støtte læseren i at opbygge, uddybe eller bekræfte sin viden, hvad enten man er nybegynder eller velbevandret inden for dansk kunstindustri. Det er nemt at tjekke bogen for relevante oplysninger, når man dyrker sin interesse for kunstindustriens objekter, herunder designere, producenter, funktion, formgivning, materialer og priser, og håbet er derfor, at den vil tjene som en nyttig guide andre besøg på auktioner, udstillinger, luksusloppemarkeder eller i butikker.

Så er spørgsmålet, om ”guiden” til dansk kunstindustri lever op til egne målsætninger samt om den er pengene værd? Umiddelbart er jeg meget skeptisk over for denne type bøger, men jeg blev nu meget positivt overrasket, da jeg fandt meget velskrevne introduktioner med gode karakteristikker. Bogen er nok mest for den med en beskedent viden inden for det enkelte felt og den interesserede læser lades i stikken, idet der ikke findes litteraturhenvisninger under de enkelte temaer [belysning, elektronik, stel, bestik, køkkentøj, glas, korpussølv og keramik].

Jeg finder nok bogen interessant, men ikke et must, for vil man have en introduktion til dansk design, så vil jeg foreslå, at man anskaffer Lars Dybdahls ”Dansk Design 1945 | 1975 - Produktdesign·Grafisk design·Møbeldesign” (Borgen 2006), som dog ikke har karakter af opslagsværk, men ellers findes der inden for flere områder gode opslagsværker, men desværre ikke inden for keramikens område, hvor såvel en samlet fremstilling som et egentlig opslagsværk mangler, og man derfor må ty til bøger om enkelte keramikere, designere og kunstnere samt enkelte keramiske værksteder og fabrikker.

Guiden introducerer os til stel (20 s) af Harriet Bing, Fanny Garde, F.A. Hallin, G.F. Hetsch, Henning Koppel, Arnold Krog, Erik Magnussen, Grethe Meyer, J.H. Quistgaard, Ebbe Sadolin, Nils Thorsson og Gertrud Vasegaard samt anden keramik i øvrigt (26 s) af Arne Bang, Thorvald Bindsbøll, Carl Halier, Svend Hammershøi, Karl Hansen-Reistrup, Hans Hjorth, Nathalie Krebs, Per Linnemann-Schmidt, Lisbeth Munch-Petersen, Jais Nielsen, Patrick Nordström, Axel Salto, Eva Stæhr-Nielsen, Nils Thorsson, Bjørn Wiinblad og Bode Willumsen fortrinsvist fremstillet på de keramiske virksomheder Alumina, Michael Andersen & Søn, Bing & Grøndahl, Eslau, L. Hjorth, P. Ipsens Enke, Den

kongelige Porcelainsfabrik, Kronjyden, Herm. A. Kähler, Palshus, Saxbo og Søholm.

Er man samler på det ene eller det andet område, er bogen absolut ikke tilstrækkelig og vil ej heller være særlig anvendelig i forbindelse med eftersyn eller på loppemarkeder og besøg hos antikvitetshandlere for det er kun nedslag inden for de forskellige temaer.

Bogen er i øvrigt velillustreret med gode fotos samt overskueligt opbygget med et godt layout.

Gunnar Jakobsen

Svend Hammershøi - en kunstner og hans tid.

Red. af Anne-Mette Villumsen, Iben Overgaard og Sidsel Marie Søndergaard. Skovgaard Museet, Øregaard Museum og Næstved Museum, Viborg, Hellerup og Næstved 2008. 160 s. ill. litt. noter. ib. 165 kr.

Publikation i anledning af Svend Hammershøi udstillingen, der er etableret på initiativ af Skovgaard Museet i Viborg (11.1.-24.3.) med museumsinspektør Anne-Mette Villumsen som projektleder. Efterfølgende vises den på Øregaard Museum, 3. april – 29. juni, og slutteligt på Kähler dynastiets hjemegn, på Næstved Museum den 16. august til og med den 26. oktober 2008.

Hvor er det herligt og stor ære værd, at disse tre museer er gået sammen om endnu en gang at trække Svend Hammershøis værker frem i offentlighedens bevidsthed. Det samme blev gjort for små 20 år siden i en udstilling, som Tove Jørgensen sammensatte til Museet på Koldinghus, og som efterfølgende blev vist i Nikolaj udstillingsbygning i København. Selv havde jeg dengang fornøjelsen af at gennemføre flere omvisninger i udstillingen i det gamle kirkerum. Det gjorde stærke indtryk at få lov til at fordybe sig i en stort set ukendt kunstner, hvis værker ellers ikke var offentligt tilgængelige. Og godt var det at mærke, hvor betaget gæsterne blev af kunstnerpersonlighed og hans spændvidde.

Problematikken om at skulle stå i skyggen af storebror Vilhelm kommer Svend Hammershøi aldrig ud af, men godt er det, at hans store, dygtige værk med jævne mellemrum mønstres i udstillinger på tværs af hans mange arbejdsområder. Afholdt og værdsat vil han dog heldigvis altid være af en kreds af kendere og entusiaster – ikke mindst kunstnerne, som det fremgår af maleren Martin Bigums livfulde artikel i Weekendavisen nr. 5, 1. februar 2008. Netop karakteren af Svend Hammershøis værk, der kræver sansningen af de fine nuancer, gør ham til en ”kunstneres kunstner” som eksempelvis malerne Albert Gottschalk og Elof Risebye. At der er noget at

komme efter gør udstillingen og publikationen klart. Skulle man fortsat være i tvivl, kan udenlandsk hæder - som en guldmedalje på Verdensudstillingen i Paris 1925 – være med til at vise, at der her er tale om et talent, om hvilket der i hans egen samtid var enighed om, at han fra et europæisk perspektiv hørte til blandt de ypperste.

Udstillingens publikation er en rigtig flot indsats for gennem dygtige folks indlæg at få kastet spændende perspektiver ind på kunstnerens virke og samtid – et uddybende supplement til Tove Jørgensens paperback fra 1990. Tilmed er den aktuelle indbundne bog udført i coffee table format og med en rigdom af godt billedmateriale.

Set i forhold til *keramiske noter* vil opmærksomheden her samle sig om Peder Rasmussens indlæg i bogen, artiklen ”Drømmen om det gotiske spir – Svend Hammershøis keramik”. For overskuelighedens skyld er bogens andet bidrag, der berører keramikken, Anne Louise Sommers artikel om de dekorative opgaver, ikke inddraget her, da den har karakter af en generel introduktion og perspektivering af denne del af Hammershøis virke.

For de fleste af bladets læsere vil Peder Rasmussens to keramik milepæle - bøgerne om henholdsvis Kähler værkstedets mangefacetterede historie, og det efterfølgende værk, hvor han fordybede sig i en enkelt af Kähler-værkstedets markante kunstnerpersonligheder, Karl Hansen Reistrup - være velkendte. Som de to publikationer er også Svend Hammershøi artiklen skrevet ganske ligetil og med et levende engagement. Sammen med resultaterne i Leif Lautrup-Larsens yderst rosværdige publikation om dansk stentøj er vi nu så heldige at have to kyndige skribenter, der fra deres insiderposition (henholdsvis erfaringer fra primært arbejdet på eget værksted samt som kemisk ingeniør på Den kongelige Porcelainsfabrik) gennem deres velskrevne og lettilgængelige bøger og artikler får føjet kapitler af dansk keramikhistorie ind i den danske kunsthistorie – mange tak for det!

I forlængelse af sit engagement i Kähler værkstedets historieskrivning var der en del andre kunstnere, som Peder Rasmussen kunne have taget fat i (og vi har heldigvis fortsat Herman H.C. Kähler til gode!), men på side 84 slår han med nogle konkrete oplysninger fast, hvor stærkt netop Hammershøi kom til at præge stedet: ”ingen anden fik sine værker reproduceret i sådanne antal – eller spredt så vidt ud over kloden som Hammershøi. Han må have sat flere end 500 modeller i verden, og de mest populære af dem udgik først så sent som i midten af 1960’erne.”

Når man bladrer igennem den nye publikation om Svend Hammershøi, står billederne af hans keramik

som gengivelser af et stilsikkert afrundet værk. I keramikken er han helt sin egen, samtidig med at han er en markant del af et tidsbillede. Tilbage i 1990 ved den forrige udstilling var Poul Erik Tøjner i *Weekendavisen* den 16. november 1990 optaget af de dekorative værker, og skrev, at Svend Hammershøi var en ”formgiver, der flirtede med maleriet. Det ville også forklare den flair for det dekorative i koloritten, som præger Hammershøis maleri.” I den aktuelle publikation følger Peder Rasmussen side 84 op med en klar konstatering, der nok er farvet af hans eget keramiske engagement, men samtidig netop derfor også kan forklare keramikens særlige attraktion for kunstneren: ”I grunden er Hammershøi også mest personlig som keramisk kunstner. Det er her, han opnår det sublime, og det virker, som om det er her, hans kunstneriske personlighed udfolder sig mest intenst. Måske er det, fordi keramikken – i modsætning til maleriet – bygger på en tradition for kollektivt arbejde om det enkelte værk.”

I artiklen gennemgår Peder Rasmussen kronologisk Svend Hammershøis livslange keramiske engagement fra det legendariske første møde i 1888 med Dekorationsforeningens stand på Den nordiske Udstilling over mødet med Thorvald Bindsbøll til det meget lange samspil med Kählers værksted. Historien om ”åbenbaringen” i 1888 er stærk. Efter at have set resultaterne af kunstnerkeramikken, der blevet produceret i værkstederne i Utterslev, måtte Svend Hammershøi i gang. Indledningsvis skete det helt primitivt derhjemme, men allerede i 15-års alderen fik han i Valby mulighed for i de stille weekender at arbejde hos H. Tauber Jensen på Kjøbenhavns Leervarefabrik. Skub i det hele kom der først for alvor, da han fik taget rigtig kontakt til storebroderens ven, Thorvald Bindsbøll. Denne kunne se, at der var noget at arbejde videre med, og foreslog, at den unge kunstnerspire søgte ind på Akademiet hos billedhugger Bissen, så han kunne lære fagets grundregler.

Keramikken trak dog fortsat stærkt, og i 1891 kom Svend Hammershøi til Den kgl. Porcelainsfabrik som maler. Det gav penge, men ikke den ønskede kunstneriske udfoldelse. Den kom dog samme år i stand, da Bindsbøll inviteret ham med ud til værkstedet i Valby (sin ”gæld” til Bindsbøll fik Hammershøi i 1918 afviklet og bearbejdet i forbindelse med sin bog om den store kunstner). Denne gang blev det på lidt andre præmisser. Arbejdet foregik i det levende hverdagsmiljø med mødet mellem mange forskellige unge kunstnere. De var søgt ud til værkstedet, hvor de kom i samspil med G.A. Eifrig (1849-1920), ”Dekorationsforeningens” yndede medspiller, der i 1880’erne havde været ansat hos Wallmann i Utterslev. Det nærmeste vi i dag kan parallelisere med må vel være, da fx rektor Else Marie Bukdahl i samspil med Karen Harsbo fra Kunstakade-

miets afdeling for keramik sørgede for, at de unge kunstnerspirer kom på arbejdsophold på Tommerup. Der fik de samspillet med Esben Lyngsø Madsen, men samtidig også mødet med de kunstnere, der på netop det tidspunkt har gået på det store værksted og prøvet noget nyt af – ligesom det værkstedsliv, der i glasset har udspillet sig hos Per Steen Hebsgaard.

1893 er året for Svend Hammershøis første møde med Kähler værkstedet i Næstved. Besøget skete sammen med Bindesbøll. Men først for alvor fra 1904 blev samspillet helt cementeret med en enkelt undtagelse i 1905, da en lille samling Hammershøi vaser kom i produktion hos keramikvirksomheden P. Ipsens Enke.

I 1895 var Hammershøi igen i Næstved, men med en helt anden indgang. Han kom hos Kähler sammen med bl.a. kunstneren Aage Bertelsen, der var vokset op i byen. De gik på værkstedet sammen med kolleger som Ludvig Find og Sigurd Wandel, hvad der bl.a. kan ses af en opsats i Vejen Kunstmuseums samling. Den er indridset ”Valby / september 1891”, og erhvervet i 2004). For Svend Hammershøi var målet med opholdet at få fremstillet ”Hellenerstel”. Det skulle bruges af en gruppe mandlige kolleger, primært Zahrtmann elever, der fra 1895 i nogle somre i forlængelse af den Ling’ske gymnastik og inspireret af ideer om det gamle Grækenland praktiserede udelivet i en koloni på Refsnæs. Læs mere om det projekt i Ole Nørlyngs artikel i den aktuelle publikation, samt på nettet og i Hanne Honnens de Lichtenbergs bog om Zahrtmanns Skole samt i hendes bidrag til ”Festskrift til Else Kai Sass”. (PS: I 11. time dukkede Tetens store maleri af badende unge mænd op til udstillingen ”Livslyst” på Fuglsang og Fyns Kunstmuseum – lur mig om ikke en af de taknemmelige unge mænd med fødderne i vandet netop er Svend Hammershøi!).

På J.F. Willumsens foranledning var Svend Hammershøi i 1890’ernes slutning, som optakt til Verdensudstillingen i Paris 1900, atter på en forholdsvis kort visit i porcelænets verden. Denne gang hos Bing & Grøndahl. Men porcelænet synes ikke at have talt til hans evner som lertøjet gjorde det med dets stofflighed, form- og farvemuligheder. Ovenpå ikke videre opmuntrende resultater af sine keramiske anstrengelser først i 1900-tallet satte en aftale om en udstilling på Kunstindustrimuseet i 1916 for alvor atter gang i Svend Hammershøis keramiske engagement. Hos Kähler eksperimenterede han løs med drejeformer, motivstempling i den våde lermasse samt spillet med uglaserede værker – en leg med stoffligheden.

Samspillet med de dygtige folk hos Kähler blev af afgørende betydning for det, som vi i dag i de keramiske værker så klart ser som Svend Hammershøis stil. Der er var et centralt trekløver, der ud over

Hammershøi selv på drejer siden bestod af Herman H. C. Kähler – godt suppleret af ”Gamle Olsen” og fra slutningen af 1930’erne af Nils Kähler – og på glasur og stofflighedsiden af Jens Thirslund. Trekløvet blev opløst, da Herman H.C. Kähler døde i 1940, og Thirslund i 1942.

Fra slutningen af 1910’erne opbyggedes den helt afgørende dialog mellem formens mester, Svend Hammershøi, og den suveræne tekniske mester, Jens Thirslund, der blev kunstnerisk leder hos Kähler efter Herman A’s død i 1917. Sammen legede de med farver, dekoration og overflader. I 1926 skabte Jens Thirslund Kähler værkstedets let genkendelige og meget fine sort-grå-hvid dobbeltglasur, der blev synonym med værkstedets navn, men samtidig også indbegrebet af Svend Hammershøis virke. Med dobbeltglasuren slås den bedste kendte side af Svend Hammershøis stil for alvor fast i den brede befolkningens bevidsthed. Som Salto og PH i offentligheden kendes for den lettest genkendelige og den mest produceret del af deres virke (det, som der kan skabes marked på), kendes og genkendes Hammershøi på dobbeltglasuren. Flot fremhæver de sorte markeringer højderyggen og gør Hammershøis sikre, sarte modellering til markante former. Siden kommer den grøn-sort dobbeltglasurvariant til med mindelser om flot patinerede asiatiske bronzeoverflader. Den passer godt til Hammershøis gradvist mere forenklede former og hans leg med de lodrette bånd og en formspænding, som i samme periode også bliver taget op af Just Andersen, men dér i metal.

Heldigvis slår Peder Rasmussen fast, er Hammershøis produktion er ”mere varieret end som så.” Han skaber eksempelvis i 1930’erne små, afrundede former til værkstedets nye turkisblå alkaliglasur. Essensen i samspillet mellem kunstneren og værkstedet fanger Peder Rasmussen flot på side 81, hvor han skriver: ”at Hammershøis *drejeformer* i almindelighed har været en væsentlig inspiration for Kählerne i alle tre generationer, hersker der ingen tvivl om. At inspirationen også gik den anden vej, er ganske sikkert. Mange af Hammershøis foldede kanter, udbulinger og indfoldninger i korpus er pottemagerklassikere, som Herman H.C. Kähler og de andre pottemagere på stedet har kendt til. Til gengæld forstod Hammershøi at kultivere disse klichéer væk fra deres mest vulgære mutationer og bibringe dem et nyt liv.”

Ligesom sit igangsættende forbillede, Thorvald Bindesbøll, forstod Hammershøi i Peder Rasmussens ord, at ”en god grundidé kan bruges til mangfoldige formål.” Som ”Bøllen” gik Hammershøi fra maleri til keramik, glas og sølv, fik gjort sig fri, og skabte helt sin egen stil til glæde for os i eftertiden.

Det kan nås endnu – tag til Næstved Museum for at se de mange ellers stort set utilgængelige værker, der om få måneder igen vil være vendt hjem til deres vante plads, hvor de er stærkt afholdte, og nok har været savnet. Men tak til de udlånere, der for en tid har delt deres glæde med os andre – en glæde, der varer ved i den nye Hammershøi publikation. Tak for den.

Teresa Nielsen

Kunsthistoriker, leder af Vejen Kunstmuseum

Keramikeren/The Ceramist Bodil Manz. Redigeret af Nanna Bruun og Bodil Busk Laursen. Med bidrag af Bodil Busk Laursen, Anne Wolden-Ræthinge, Garth Clark og Svend Axelson. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk, København 2008. 230 s. ill. litt. noter. parallel tekst på dansk og engelsk. ib. 299 kr.

Det er blevet fastslået mange gange også af kendere uden for Danmark, at dansk keramik gennem det tyvende århundrede hører til den mest interessante moderne keramiske kunst. Derfor er det egentlig lidt beskæmmende, at man stadig på boghylden mangler den store og brede fremstilling af emnet. Til gengæld er der de senere år publiceret en række monografier om enkelte keramikere og keramiske virksomheder. Senest foreligger nu en statelig bog om en af de betydeligste af disse, nemlig Bodil Manz. Bogen blev udgivet samtidig med åbningen af den store, retrospektive Bodil Manz-udstilling, som frem til august har kunnet glæde de besøgende på Kunstindustrimuseet.

På samme måde er det en fornøjelse bare at bladre i denne rigt illustrerede publikation, hvor alt fra papir og tryk (Narayana Press, Gylling), den grafiske tilrettelæggelse (Mathilde Manz) og de enkelte illustrationer (udvalgt blandt billeder fra over tyve navngivne fotografer) har en kvalitet, der matcher al den dejlige keramik, der er gengivet. En del af illustrationerne fortæller også om det miljø og den historie, der udfolder sig omkring denne spændende kunstner. Bogens layout er meget varieret og levende, ganske dristig i balancen mellem tekst og billede, men alligevel overskuelig og harmonisk.

Er bogens ramme således helt perfekt, er teksterne af fire forskellige forfattere det bestemt også. De to længste og mest substantielle er dels den klart formulerede og meget oplysende ”Væksthistorie” af Bodil Busk Laursen, og dels Bodil Manz’ egen meget personlige fortælling (fremragende formidlet af Anne Wolden-Ræthinge/Ninka), hvor den, der selv har mødt og talt med Bodil Manz, helt sikkert vil finde Ninkas gengivelse af hendes ord og talemåde meget præcis – som sad man lige over for kunstneren og

oplevede det vidunderlige, særegne menneske, Bodil Manz jo er.

I Bodil Busk Laursens beretning om og analyse af Bodil Manz og hendes keramik gennem 40 år, får man en mængde oplysninger om inspiration og rejser, værkstedsfælleskabet med ægtefællen Richard ind til dennes alt for tidlige død i 1999, og Bodil Manz’ stadig stærkere placering gennem det seneste årti, hvor ikke mindst hendes tynde porcelæns cylindre med en varieret dekoration har vakt opmærksomhed, også ude i verden. Men hun har været kreativ på andre felter lige fra serier af forfinet brugskeramik udført på eget værksted til design for produktion og store monumentale opgaver i ind- og udland. Denne sidste side af Bodil Manz’ værk kunne betinge en hel bog for sig, men er her rimelig nok underordnet fortællingen om helheden i hendes indsats som keramikere gennem alle disse år.

Bogen er langt fra en traditionel akademisk/ kunsthistorisk publikation. Man føler dog emnet er godt belyst i samspillet mellem de to hovedartikler. Selv uden en eneste notehenvielse vil bogen blive stående som en spændende dokumentation, hvor hovedpersonen går så tæt i sin beretning, at det personlige nærmer sig det private, og nogle læsere måske vil føle, at noget af dette kan kræve lidt længere afstand i tid og rum.

Men dette hører med i den fine helhed, der er skabt med denne bog, hvor de to mindre tekster (Garth Clark: ”Transparent Zen” og Svend Axelsson: ”Stedet”) i sammenligning med hovedteksterne nok mere skal læses som en slags illustrationer i ord, et supplement til bogens flotte billedcollage.

Jørgen Schou-Christensen

Floating Stones. By Lotte Glob. Watermill Books [Website: www.aberfeldywatermill.com og www.lotteglob.co.uk], Aberfeldy 2008. [137 s]. 115 farvefotos, 33 s/h skitser. ib. 25 £ excl forsendelse. Publiceret i anledning af Lotte Glob's 50 års jubilæum som keramikere.

En ny kunstbog fra det skotske forlag Watermill Books fortæller i fotografier, skitser og ord om et meget omfattende projekt, som den danskfødte keramiske kunstner Lotte Glob nu har afsluttet. Projektet – og bogen – har fået titlen Floating Stones, flydende sten. Navnet dækker over 333 stentøjs’ sten’, egentlig hule, opdrejede, brændte og glaserede kugler, som kunstneren over en elleve år lang periode har skabt og efterfølgende placeret i eller ved sammenlagt 111 skotske søer i sæt á 3 kugler ad gangen – som en art gave til naturen. Over den mangeårige periode har Lotte Glob krydset

rundt i det skotske højland med sit lille telt, sin skitseblok, sine keramikuglesæt og et kamera, sommetider i sommersonne, andre gange i vintervejret. Ved hver eneste sø har hun så slået sig ned, uanset vejret, og fotograferet, tegnet og nedskrevet små staccatiske stemningsbilleder, idet hun samtidig i 'ophøjet' ensomhed har foræret sine flydekugler til skæbnen på søens vand. Det er udvalgte dele af den enorme dokumentation af fotos, skitser og tekster, som der nu er blevet en betagende og usædvanlig kunstbog ud af.

Lotte Glob (f. 1944 i Danmark) er en absolut enspænder på den keramiske kunstscene. Hun startede i 1968 i det nordligste Skotland, efter at hun i 1959-63 havde stået i lære, først hos Gutte Eriksen og siden hos Knud Jensen, Sorring – og efterfølgende at have studeret i Irland, Skotland og Frankrig (bl.a. La Borne). I årtier hørte man omtrent intet til Lotte Glob her i Danmark, men omkring år 2000 blev hun med ét slag kendt af hele nationen, da TV-værten Søren Ryge Petersens lange portræt-program om hende over to aftener gled over vore fjernsynsskærme for første gang. Programmet er siden blevet genudsendt flere gange, en lyrisk lyd- og billedkavalkade der går tæt på den produktive enegænger, keramikeren der synes at sky mennesker og i stedet lave keramik til ære for de guddommelige naturkræfter. I Søren Ryge Petersens program fulgte man gennemførelsen af et andet af Lotte Glob's udstrakte konceptkeramik-projekter, "Floating Stone Line", hvor andre 333 keramiske flydesten blev placeret i ét meget langt linieførløb langs en lavvandet kyst, hvorpå tidevandet nogle timer senere kom og "tog" kuglerne og førte dem ud på det åbne vand. For Lotte Glob er tallet 333 helligt.

Bogen "Floating Stones" er spændende på flere måder. Det er nærmest ærefrygtindgydende at bladde rundt i de poetiske spor efter et kunstnerisk naturoffringens forløb, der har udstrakt sig over så mange år og så stort et geografisk område, endog uden at ophavs-kvinden har haft publicitysøgende motiver med i bagagen. Samtidig er bogens indhold et markant eksempel på, hvordan det ellers så værk- og håndværksfikserede fagområde, keramikken, flytter grænser i disse år: Floating Stones projektet skildres igennem storslåede naturscenerier, og på nogle af disse ser man rigtignok de menneskeskabte keramik-kugler, men på en del fotos kan de kun lige anes, og på visse billeder er værkerne forsvundet i sne, tåge eller store vidder! De ledsagende tekster minder lidt om en kaptajns logbog, f.eks.: "Tuesday 21-1-1998, 3.30 pm. A late afternoon walk to Cam Loch – facing Suilven – standing proud against a steel grey / blue, dark sky – warning of wild weather to come – a frozen landscape – ice around the edge of the loch – lots of ducks – launching stones by sliding them on the ice – a strange singing sound in the still afternoon." Som helhed kræver den særprægede bog med

det specielle koncept, at man tager en pause fra hverdagsjaget, sætter sig godt til rette og fordyber sig. Gør man dét, bliver indholdet meget smukt – nærmest magisk.

Lotte Glob har igennem årtierne også skabt mange egentlige keramiske skulpturer, oftest ligeledes til placering ude i naturen. Dette vil man kunne få et mere omfattende indblik i, når vi på Danmarks Keramikmuseum i 2009 præsenterer en stor separat-udstilling med værker af den danskfødte og dog nu så skotske kunstner.

Lise Seisbøll

Museumsdirektør

Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus

Signe Persson-Melin - Keramiker och formgivare.

Av Jan Norrman/Kerstin Wickman. Carlsson Bokförlag [Website: www.carlssonbokforlag.se] i samarbete med Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm 2008. 160 s. ill. litt. index. ib. 410 SEK.

Signe Persson-Melin, nu över 80 och bosatt i Malmö, har uppmärksammats som keramiker, formgivare och industridesigner sedan 1950-talet. Hon har arbetat med ett personligt konsthantverk i första hand i keramik, men även i tenn och silver. Hon har arbetat i egen ateljé, men även anlåtts av bl.a. Boda, Boda Nova, Rörstrand och Design House och arbetat med en stram och funktionell massproduktion i glas, porslän och rostfritt. Hela tiden har saklighet och behärskning präglat hennes alster. Hon har också arbetat med offentlig utsmyckning och hunnit med att arbeta som professor vid Konstfack i Stockholm.

Signe, om man nu vågar ge sig på att kalla en koryfé av denna dignitet vid förnamn, fick sin första stora framgång på H55 med sviten av kryddburar i stengods med inpressade kryddnamn. Med detta följde flera framgångar och offentliga uppdrag och hon fortsatte att ställa ut flera gånger per år under de följande decennierna. Vid mitten av 1960-talet stänger hon i stort sett dörren till verkstan för andra uppdrag. Vid Boda formger hon nya, handdrivna glas, Ruben, glasburkar i olika storlekar Sill i kvadrat och vinglas. Det nya konceptet Boda Nova innebar arbete med en helhet i tidens anda om att skapa pjäser för både tillagning och servering, för hela bordet. Signes insatser omfattade både ny brukskeramik, glas och bestick. Keramikens tillverkades vid Höganäs, men hon hade också andra uppdrag för Höganäs, Rörstrand och Gustavsberg och flera andra. Servisnamn som Primeur, Chess, Pokal, Boda Nova, Signum osv är alla välkända. Ett speciellt område är hennes intresse för blommor och växter som resulterat i en annorlunda rustik keramik för trädgården. Från mitten av 1990-talet hade hon

sedan en egen verkstad för unika arbeten i Gustavsbergs fabrikslokaler.

Boken är författad av skribenter som representerar två generationer, vilket ger intressanta perspektiv på Signes produktion under åren. Den ena ger uttryck för ett nyfiket sökande efter kärnan i hennes produktion men även denna avstämd mot den samtida utvecklingen, den andra placerar henne träffsäkert i olika stadier och roller både inom svensk keramik och inom svensk industridesign. Det har berikat framställningen och ger boken ett särskilt läsvärde.

Författarna är Jan Norrman, intendent vid Nationalmuseum med ansvar för bl.a. keramik och professor Kerstin Wickman, professor vid Konstfack, författare och tidigare redaktör för Form och en av landets främsta experter på modern svensk design. Hon har även tidigare svarat för en gedigen skildring av Signe Persson-Melin (1999). Den vackert och funktionellt formgivna och väl illustrerade boken är formgiven av Johannes Molin. Flertalet av de känsligt tagna fotografierna i färg är av Åke Hedström. Boken är redigerad av Anna Meister vid Waldemarsudde, som även svarat för kronologi, utställningar, offentliga verk, industridesign och bibliografi, vilket gör den till en bra ingång för den som vill lära sig mer om detta intressanta konstnärskap.

Boken är utgiven i anslutning till den stora retrospektiva utställning som visas på Waldemarsudde i Stockholm fram till 28 september i år. På temat Tradition och förnyelse visar exempel från verkstadsproduktionen, prov på industridesign av äldre datum samt unikat från de senaste tio åren, då hon åter arbetar i egen ateljé. I parken exponeras hennes aluminiumurnor. Totalt visas närmare 300 objekt. Utställningen kommer även att visas på Kulturen i Lund mars-juni 2009.

Bengt Nyström

Stig Lindberg - en folkhemmets formgivare. Av Margareta Norlin. Plantago Media, Hallsberg 2007. 88 s. ill. hf. 95 SEK.

Gennem tre årtier satte Stig Lindberg sit præg på de svenske hjem, når det gjaldt form og farver. Han prægede hverdagslivet med design af brugsting i blandt andet keramik og plast, lavede udsmykninger af bygninger og illustrationer til børnebøger m.m.

Det blev især på Gustavsberg, man fik glæde af Stig Lindberg fra hans ansættelse som Wilhelm Kåges elev fra 1937 til 1940 og helt frem til 1980, hvor han i to perioder fra 1949 til 1957 og igen fra 1972 til 1980 var fabrikkens kunstneriske leder. Fra 1957 til

1972 var han lærer og senere professor ved Konstfackskolan, men var også i denne periode aktiv på Gustavsberg.

I omkring fyre år udkom der ingen bøger om Stig Lindberg, som havde haft så stor betydning for svensk design. Men fra årtusindskiftet er der kommet flere bøger om ham, hvoraf tre allerede har været omtalt i *keramiske noter*. Hertil kan nu føjes Margareta Norlins *Stig Lindberg – en Folkhemmets formgivare*.

Stig Lindberg gik med fuld styrke, dog ikke politisk, ind i bestræbelserne på at opbygge det svenske Folkhemmet, der skulle udligne classeskellene i det moderne Sverige og skabe funktionelle boliger til alle. Margareta Norlin har i sin lille bog sat sig for at vise, at Stig Lindberg ikke bare var en stor individualist men også en kunstner, der var præget af det svenske samfund og af verden uden for landets grænser, blandt andet af Englands William Morris og den tyske Bauhausbevægelse.

Fra starten var han stærkt engageret i Gustavsbergs industrielle produktion, men senere understregede han også vigtigheden af studioværker med unika. De industrielle produkter designet af Stig Lindberg skulle gennemprøves, så funktionaliteten var i orden. Det påskønner man måske bedst, når man ser, hvordan det i nogle lande ikke fungerer som her, skriver Margareta Norlin. Stig Lindberg rejste i 1938 til Paris for Gustavsberg og her blev han inspireret af værker af Chagall og Picasso samt af surrealismen.

I Margareta Norlins bog nævnes Stig Lindbergs deltagelse i udstillingen i Seibu i Tokyo i Japan, og at den røde løber var rullet ud for ham. Men det nævnes ikke, at Stig Lindberg i Japan undersøgte raku-keramikens teknik samt at han mødte Tomimoto og Shoji Hamada, som det blandt andet er omtalt i det velkrevne storværk om ”Gustavsberg: porslinet, fabrikken, kunstnærerne” af Gösta Arvidson (Nordstedts, 2007).

Stig Lindbergs tætte forhold til Wilhelm Kåge beskrives, men ikke deres uvenskab, efter at Stig Lindberg var blevet kunstnerisk leder på Gustavsberg.

Der opregnes modeller og stel, men med bogens sparsomme billedmateriale giver det ikke et fyldestgørende overblik for den, der ikke i forvejen er inde i Stig Lindbergs virke.

Ingen tvivl om, at Stig Lindberg er en af de mest alsidige kunstnere, vi har set i Norden. Han blev således belønnet med guldmedaljer i Milano, Madrid, Cannes og Prag. Han er repræsenteret på museer i mange lande, således i København, Hamborg og New York m.fl.

Som indlæg i en debat om Stig Lindbergs placering og som argument for at placere ham stærkere i Sverige med et museum, er bogen interessant læsning, men man undrer sig undervejs over, at forfatteren ikke er mere klar i sin beskrivelse af Stig Lindbergs produktion og over ret ligegyldige beskrivelser af de enkelte tiår, der er beskrevet med henvisninger til begivenheder i såvel Sverige som det øvrige Europa. Et mere nuanceret billede af personen Stig Lindberg savnes i Margareta Norlins bog.

For samlere er det stadig Gisela Eronns bog ”Tusendkonsnären Stig Lindberg” (Prisma, 2003), der er bedst. Prisen er ca. 140 SEK for begge via www.bokus.se.

Poul-Erik Hansen

Skånsk Allmogekeramik. Lergods under 3 sekler. Av Christina Lindvall-Nordin. Lerkvarnen 25 [Website: www.skankeramik.se], Våxtorp 2007. 167 s. ill. litt. 295 SEK.

Forfatteren Christina Lindvall-Nordin har gennem snart mange år beskæftiget sig med skånsk lertøj og udgivet flere bøger herom, således udgav hun i 1992 bogen ”Lergods i Ängelholm”, ”Lilla lergöksboken” i 1995 og i 1999 bogen ”Laholmskeramik · Föremål och verkstäder i Sydhalland under 300 år”, som er anmeldt i *keramiske noter* 13/2001.

Forfatteren karakteriserer i sit forord selv bogen ”Skånsk Allmogekeramik” på følgende måde: *Denna bok vill inte ge sig ut för att vara mer än ge en kort översigt av några av Skånes mest kända krukmakarter. Urvalet är subjektivt och präglas i hög grad av författarens egen erfarenhet och ”tycke”.* Yderligere fremgår det af Sammanfattningen sidst i bogen, at *I den här boken nämns inte lergodset från de största skånska städerna, Lund, Malmö, Landskrona och Helsingborg, trots att det finns gott om arkivmaterial som berör krukmakarna och deras verkstäder.* Forfatteren tager således en række forbehold og jeg kan kun erklære mig enig i forfatterens betragtninger over bogen og dets indhold. Bogen er ikke særlig dybtgående og kan alene betragtes som værende en introduktion til skånsk lertøj.

Forfatteren søger i bogen at stedfæste det anonyme usignerede skånske lertøj og inddeler derfor Skåne i fire områder: Nordvästra Skåne (ljusrosa-gulrosa godset), Sydöstra Skåne (kärlden är mycket rödare, rentav rödbruna och är något mera tjockväggiga och robusta), Sydvästra Skåne (brunröda kärlden och hela skalan mot ljusare rödbrunt) samt Nordöstra- och Mellanslåne (lertøjet fra denne del er vanskeligere at stedbestemme ud fra leret, specielt på baggrund af få genstande med sikker proveniens), en inddeling som

også anvendes af andre, således bl.a. af etnologer og geologer. De enkelte områder karakteriseres af bestemte lertyper, idet der dog inden for det enkelte område kan være store variationer i lerets farve og sammensætning, således har man i Österlen fundet mere end 50 forskellige typer ler.

Der findes en hel del monografier om enkelte egne keramiske produktion i Skåne, hvoraf der henvises til nogle i afsnittet ”Litteraturtips”, men en egentlig dyberegående litteraturoversigt findes ikke og ej heller et noteapparat eller kildehenvisninger.

Lidt spændende er det at læse, hvornår begrebet ”keramik” kom ind i det svenske sprog og her angiver forfatteren, at det var i 1870, det første gang sås på tryk, men at det først blev mere almindelig anvendt omkring 1899-1900. Betegnelsen blev taget i brug i Danmark nogenlunde samtidigt, hvilket fremgår af en artikel af Ludvig Schröder i tidsskriftet ”Danskeren · Tidsskrift for Land og By” i 1889 under overskriften *Keramik* om ”Lerets benyttelse i kunst og industri”:

For en halv snes år siden var keramik et ord, der næsten aldrig blev hørt i Danmark. Det kan ses af vore konversations-leksikoner, som jo har den opgave at give svar på alle de spørgsmål, der kan tænkes at dukke op i et menneskes hjærne ved det, han ser eller hører. I 1874 er det hefte udkommen af anden udgave af nordisk konversations-leksikon i 5 bind, hvori bogstavet K findes; men der søger man forgæves en artikel om keramik. I forlagsbureauets kortfattede konversations-leksikon i to bind fra 1880 findes derimod en lille forklaring af navnets betydning. Sidst i halvfjerdserne har man hertillands lige begyndt at tale om keramik. Herefter vil ordet blive mere gængse, i alt fald i det tekniske sprog.

Bogen er illustreret med en række udmærkede farvefotos, der viser eksempler på skånsk lertøj, og som vel nok burde være en hjælp til at lokalisere, hvorfra et givent stykke skånsk lertøj stammer, men bogen vil ikke kunne fungere som håndbog i stedsbestemmelsen af skånsk lertøj, men dette har, som anført i forfatterens forord heller ikke været bogens sigte.

Tilføjes må det, at Christina Lindvall-Nordin og Tomas Anagrius for henholdsvis *Skånsk Allmogekeramik · Lergods under 3 sekler* og *Keramik från Kvidinge · Om krukmakerierna i Kvidingebygden* [anmeldt i *keramiske noter* 27/2008] foråret 2008 sammen blev tildelt Lengertz's litteraturpris på 45.000 SEK, som hvert år uddeles af Skånes Hembygdsförbund for en bog med lokalhistorisk tilknytning.

Gunnar Jakobsen

Förfärligt Herligt. Red. av Helena Kåberg. Bidrag av Kajsa Rosenblad, Karin Linder, Anders Ekström, Christina Zetterlund och Penny Sparke. Nationalmuseum utställningskatalog nr 651. Nationalmuseum [Website: www.nationalmuseum.se], Stockholm 2007. 244 s. ill. noter. English Summary. 160 SEK.

”Förfärligt Härligt” = ”frygtelig herligt” er titlen på en bog, der udkom i forbindelse med en udstilling af samme navn afholdt på Nationalmuseum i Stockholm fra foråret 2007 til februar i år. Den kryptiske og ved første øjekast selvmodsigende titel afspejler glimrende bogens tema, nemlig at kaste nyt lys på kunsthåndværket fra anden halvdel af det 19. århundrede. Perioden fra ca. 1830-1900 er i eftertiden blevet kendt som historicismen, den periode, hvor fortidens stilarter som gotik, renæssance eller rokoko tjente som forlæg for ny kunstindustriell produktion. Eftertidens - dvs. modernismens - dom over denne periode blev hård, man talte om ”stilforvirring”, om smagløshed, manglende funktionalitet og materialeledighed, og produkterne blev forvist til museernes magasiner.

Det er dette negative syn på en hel periodes kunsthåndværk, som Nationalmuseum beundringsværdigt har prøvet at tage op og skabe debat om med udstilling og bog. Udstillingens materiale er overvejende svensk med stor fokus på keramikken fra bl.a. fabrikkerne Gustavsberg og Rörstrand.

Bogen er anlagt i to dele. Første del er en meget velillustreret katalogdel, hvor der i en række korte essays præsenteres helt centrale temaer i stoffet: Industrialiseringens og den øgede merkantilismes betydning for produktion og spredning af kunsthåndværk beskrives - motivationen for at vælge stilforbilleder i forskellige stilarter debatteres, og hvorledes disse forbilleder blev brugt, etc. I 15 små kapitler gives yderst indsigtfulde bud på, hvad man i det 19. århundrede ville med disse bestræbelser, og på hvorfor man var så kritisk over for hele perioden i det 20. århundrede. I hvert kapitel knyttes betragtningerne tæt til velvalgte illustrationer, som tydeliggør tekstens pointer. Hvad vi møder, er bl.a. en verden af spraglede og rigt dekorerede vaser, opsatser og pragtgenstande, nogle til pynt andre funktionelle, men alle af en teknisk kompleksitet og designmæssig fantasifuldhed som sætter alle modernismens fordomme på prøve.

I mange kapitler søges en nutidsvinkel inddraget i stoffet, f.eks. drages der paralleller imellem historicismens brug af stilforbilleder og nutidens *sampler*kultur. I udstillingen aktualiseredes denne indfaldsvinkel ved, at udvalgte svenske formgivere fik lov til at producere bestemte objekter inspireret af eller i modspil til historicismens objekter. En del af disse objekter er afbildet i kataloget.

Bogens anden del består af 6 længere artikler. Her finder man sammenfatninger af de mere principielle problemstillinger vedrørende stil og smag, som har været berørt i katalogets enkelte afsnit. I et bidrag forklares, hvorledes historicismens formverden var baseret på eksakt historisk viden, og hvor bevidst valget af forskellige stilforbilleder var til bestemte opgaver. Man vidste nøjagtigt, hvilke sansninger og æstetiske tanker, en bestemt stil kunne vække. I to andre artikler berøres stilvalgets moralske og pædagogiske dimensioner, som bl.a. udnyttedes i tidens museer i deres udstillings- og indsamlingspraksis, hvor tanken om det rette forbillede og den gode smag blev knyttet til tanken om at skabe et bedre menneske. Det pædagogiske i valget af det rette motiv, i dette tilfælde motiver med stærkt nationale emner, tages op i en artikel om porcelæn med motiver hentet fra folkekunst eller historie, keramik, som kunne kommunikere det nationale budskab ud. I en anden artikel behandles temaet køn og stil, hvor der redegøres for, at nogle stilarter blev regnet for mere maskuline end andre. I en afsluttende artikel diskuteres begrebet god og dårlig smag, en diskussion, der har ligget som en understrøm hele bogen igennem. Er brugskunst god smag, mens pyntegenstande er dårlig smag? Skal funktion altid prioriteres over dekorative værdier? Må et stykke keramik have humoristiske dimensioner, eller er det dårlig smag?

Denne bog rejser mange relevante spørgsmål både om keramik og om kunsthåndværk generelt, og under læsningen opdager man hurtigt, at teksten provokerer til endnu flere spørgsmål. Det er således lykkedes Nationalmuseum at skabe en tankevækkende debatbog, der langt ud over udstillingens levetid bringer museet i front som igangsætter af en debat, der nok tager udgangspunkt i en grundig analyse af det 19. århundredes smag, stil og formdebat, men samtidig rammer midt i solar plexus på nutidens aktuelle formdebat.

Ulla Houkjær

Museumsinspektør, cand.mag. og mag.art.
Det danske Kunstindustrimuseum

Glanz des Rokoko. Ludwigsburger Porzellan aus der Sammlung Jansen. Von Reinhard Jansen mit einem Beitrag von Patricia Brattig. Museum für Angewandte Kunst og Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Köln og Stuttgart 2008. 335 s. ill. litt. noter. fabriksmærker. ib. 49,80 €.

Museum für Angewandte Kunst i Köln udgav dette flotte katalog *Glanz des Rokoko* til museets udstilling med Reinhard Jansens fine samling af tidlig porcelæn fra porcelænsfabrikken Ludwigsburg. Samlingen omfatter omkring 150 stykker Ludwigsburger Porzellan, hovedsagelig fra fabrikkens første årti.

Bogens udmærkede tekst del på 40 sider består af en række essays, heriblandt et med nogle "Kurzbiographien sowie Kurzbeschreibungen des Stils der in der Sammlung Jansen mit Arbeiten vertretenen Modelleure" samt et længere essay om "Franz Joseph Ess - Ein bislang unbekannter Modelleur der Frühzeit und sein nachweisbares Œuvre". Herefter følger essayet "Vom Schein und Sein der Porzellanschöpfungen des 18. Jahrhunderts - Beobachtungen an einigen Ludwigsburger Porzellanen", som med detailudsnit fra forskellige figurer gennemgår enkelte af figurernes detaljer - en "aflæsning" af figurerne og deres udtryk, ofte med mere eller mindre håndfaste antydninger af erotik samt ikke mindst humor og satire. Tekstdelen afsluttes med essayet "Der genaue Blick - Die Mode in der Figurenplastik der Ludwigsburger Porzellanmanufaktur", som med baggrund i teatrets mange karakterer såvel fra skuespil som opera og ballet ofte også afspejler tidens mode, hvilket Patricia Brattig behandler på udmærket vis. Desværre får vi ikke meget af fabrikkens historie, bortset fra en sides oversigt "Kurzchronik der Ludwigsburger Porzellanmanufaktur", ej heller meget om samlingens tilblivelse.

Herefter går man over til katalogdelens fine fotos, der er ledsaget af gode og indsigtfulde tekster. Endelig en beskrivelse af anvendte fabriksmærker samt litteraturhenvisninger til videre læsning, hvad kan man så forlange mere?

Porcelænet var et prestigeprojekt i 1700-tallet, efterstræbt af såvel fyrster og adelige som velhavende borgere. Porcelænet blev en del af hoffernes festkultur og bagerens mere letforgængelige borddekorationer erstattedes af det skrøbelige, men dog mere holdbare porcelæn og hertugen af Württemberg måtte også have en sådan porcelænsfabrik, så man kunne være selvforsynende.

Porcelænsfabrikken Ludwigsburg blev grundlagt ved dekret af 5. april 1758 af hertug Carl Eugen af Württemberg som en "Herzoglich ächte Porcellain Fabrique".

Hertug Carl Eugen udnævnte februar 1759 den erfarne arkanist (latin *arcanum* „hemmelighed“ – tysk betegnelse for kemiker, der i 1700- og 1800-tallet arbejdede med fremstillingen af porcelæn) Joseph Jakob Ringler som fabrikkens første direktør. Ringler havde allerede da været med ved oprettelsen af fabrikkerne i Höchst (1746), Nymphenburg (1747) og Straßburg (1755).

Ringler ansatte hurtigt en række fremragende fagfolk, modellører, bossierer [bossierereren er den, der samler den enkelte figurs støbte dele, idet en figur som oftest støbes i flere dele, som så efterfølgende sættes sammen], bl.a. Johann Wilhelm Götz og Joseph Nees;

overmaleren Gottlieb Friedrich Riedel samt billedhuggerne Johann Christian Friedrich Wilhelm Beyer, Joseph Weinmüller og Pierre François Lejeune, der i forvejen arbejdede for hoffet i Württemberg.

Med disse folk kunne fabrikken - allerede fra starten af det følgende årti efter Ringlers ansættelse som direktør - producere de mest fremragende figurer, mens der var mindre fokus på og kvalitet i fabrikkens servicer.

Som for de fleste af datidens porcelænsfabrikker gik det ikke uden hertugelig finansiel støtte. Ikke alle regenter var dog lige ivrige med at understøtte porcelænsfabrikken Ludwigsburg. Støtten ophørte i 1816, men fabrikken fortsatte dog frem til 11. oktober 1824, hvor den blev nedlagt af kong Wilhelm I af Württemberg.

Tilføjes må det, at Arnoldsche i 1997 udgav Hans Dieter Flachs meget omfattende håndbog "Ludwigsburger Porzellan · Fayence, Steingut, Kacheln, Fliesen", som vel i det store og hele beskriver virksomhedens produktion fra dets start i 1758 og frem til nedlæggelsen i 1824 – en sag på 1112 sider!

Gunnar Jakobsen

Zeremonien · Feste · Kostüme. Die Wiener Porzellanfigur in der Regierungszeit Maria Theresias. Von Elisabeth Sladek. Vorwort von Elisabeth Sturm-Bednarczyk. Christian Brandstätter Verlag [Website: www.brandstaetter-verlag.at], Wien 2007. 223 s. ill. litt. noter. ib. 69 €.

I Wien grundlagde Claudius Innocentius Du Paquier i 1718 Porzellanmanufaktur Du Paquier, som lige fra grundlæggelsen og langt op i tiden led under store tekniske problemer med deraf følgende uheld og tab. Samtidigt hermed havde Du Paquier ikke helt så rigelige midler at øse af som de fyrstelige porcelænsfabrikker, hvorfor han lige fra starten var i store økonomiske vanskeligheder. Allerede i 1727 gik Du Paquier bankerot, og selv om han fik et lån fra byen Wien, så lykkedes det ham ikke at få rettet op på økonomien. Derfor måtte han ved ophøret af sine privilegier i 1844 - stærkt forgældet - overlade fabrikken til kejserinde Maria Theresia.

Bogen behandler fabrikkens produktion af porcelænsfigurer mellem 1840 og 1880, dvs de sidste år under Du Paquier og tiden derefter med kejserinde Maria Theresia som ejer. Forfatteren Elisabeth Sladek beskriver på udmærket vis indgående fabrikkens tekniske problemer med hensyn til materialer, arbejds gange og ledelse og dermed ikke mindst den heraf afledede kvalitet. Under Du Paquiers ejerskab fremstilledes megen unika og i mindre grad serielt fremstillede figurer, hvor man kunne drage nytte af

det arbejde, der allerede var lagt i arbejdet med den enkelte figur og dermed opnå en mere rentabel produktion.

Først i 1747 får man anlagt en protokol, så man kan følge arbejdet med den enkelte figur og dermed få fastslået produktionsomkostningerne ved fremstillingen. Herudover forbedredes produktionsgangene, så man både kunne se, hvor i produktionen fejlen/e var opstået samt hvem, der eventuelt var årsag hertil, således at man kunne ændre produktionsprocessen eller korrigere den enkeltes arbejdsmåde. Endvidere fik man langt om længe fastlagt nogle kvalitetskriterier samt herigennem en prispolitik for den færdige vare. Den kunstneriske standard hæves, barokken bliver efterhånden udfaset, efterhånden som rokokoen tager over, idet porcelænets lette formbarhed inviterede til nye former og typer.

Forfatteren har ved en gennemgang af fabrikkens skyldnerliste konstateret, at kundekredsen hovedsagelig var det kejserlige hof og adelen omkring hoffet. Med Maria Theresias overtagelse af fabrikken fremmedes således især fremstillingen af figurer og figurgrupper, som afspejlede hoffets ceremonier og fester, hvad der er bogens egentlige tema sammen med klædedragtens udvikling hos høj og lav, som *Glanzen des Rokoko*, der er anmeldt ovenfor, også behandler.

Fabrikken fremstillede de mest fantastiske figurer, der anvendtes som dekoration ved bordopdækningen, som kunne omfatte forskellige scenerier, herunder livet ved hoffet, men også andre temaer blev taget op med inspiration fra litteraturens og teatrets verden, således Commedia dell'Arte-figurerne, der var af en meget høj kunstnerisk standard, så den enkelte figur tydeligt trådte i karakter, men som det fremgår af den efterfølgende gengivne indholdsfortegnelse, så var temaerne ret så mangfoldige.

Vorwort · Einführung · Von der Manufaktur Du Paquiers zur kaiserlichen Fabrik·[Technische Aspekte der Porzellanerzeugung in Wien] · *Neubeginn der Porzellanfabrik als kaiserliche Institution*·[Die Vorbildrolle der Akademie oder Porzellanfiguren als "hohe" Kunst] · *Barocke Tafelkultur*· [Die Entwicklung der Tafelaufsätze in Porzellan] · *Kostümfiguren in Porzellan*·[Das Hofleben in Wien in der Ära Maria Theresias] · *Porzellanfiguren im Spiegel des Rokoko*· [Ideales landleben·Die neue Privatheit] · *Die Welt der Kinder · Spektakel und Theater*·[Klassische Themen der Porzellanfiguren] · *Anhang*·[Bibliographie·Produktionskatalog 1753·Abbildungsverzeichnis].

Bogen er en fryd for øjet med dets talrige rigtig gode farvefotos, hvor figureernes mange detaljer fremstår tydeligt samtidig med, at de er ledsaget af en indsigtfuld, veldokumenteret tekst, som er en fornøjelse at læse.

Gunnar Jakobsen

Goldscheider. A Catalogue of selected Models. By Ora Pinhas. Richard Dennis, Shepton Beauchamp 2006. 208 s. ill. litt. fabriksmærker. Index of Model Numbers. 45 £.

I begyndelsen af 2008 udgav forlaget Arnoldsche standardværket „*Goldscheider · Firmengeschichte und Werkverzeichnis · Historismus, Jugendstil, Art Déco, 1950er Jahre / History of the Company and Catalogue of Works · Historicism, Art Nouveau, Art Déco, The Fifties*“ af Robert Dechant og Filipp Goldscheider, der er anmeldt i *keramiske noter* 27/2008. Her afdækkes Goldscheiders historie udover, at man får en meget minutiøs gennemgang af de forskellige Goldscheider-virksomheders produktion i form af en omfattende værkfortegnelse med tilhørende beskrivelser og litteraturhenvisninger.

Jeg blev derfor meget overrasket, da jeg blev gjort bekendt med yderligere et katalog over Goldscheiders produktion, udgivet af forlaget Richard Dennis, hvis udmærkede udgivelser jævnligt har været anmeldt i *keramiske noter*.

Ora Pinhas, som er antikvitetshandler i London, har lagt et stort arbejde i denne bog, der som undertitlen antyder, er et katalog over udvalgte modeller, men som dog omfatter omkring 1200 farvefotografier og 200 s/h fotografier, sidstnævnte er en gengivelse af et Goldscheider-katalog fra omkring 1900, der giver et autentisk øjebliksbillede af virksomhedens produktion og hvad der måske efterspurgtes ved århundredskiftet.

Bogen indledes med en kortfattet gennemgang på 10 sider af Goldscheiders historie, som dækker tiden fra 1845 frem til 1953, så det er ikke nogen dyberegående gennemgang af virksomhedernes historie, man finder her. Skulle læseren være interesseret i Goldscheiders historie, så henvises der til anmeldelsen i *keramiske noter* 27/2008. Bogen er først og fremmest et delvist tematisk, delvist kronologisk opbygget katalog med gode fotografier af virksomhedens figurer.

Størstedelen af farvefotografierne er skaffet fra de store europæiske auktionshuse, men også antikvitets-handlere og private samlere har leveret mange af bogens fotografier, der trods deres forskellige oprindelse er af en god kvalitet og for de flestes vedkommende trykt i en sådan størrelse, at man får et godt indtryk af figureernes høje standard. Det enkelte foto er ledsaget af modelnummer, titel eller beskrivelse, hvis den ikke har nogen titel, højde og fremstillingsår samt hvorfra fotoet stammer.

Ved hjælp af ”Index of Model Numbers” vil det være muligt, i det omfang de er gengivet, at finde frem til gode gengivelser af figurer eller varianter, der måske ikke er gengivet i Arnoldsches bog eller er gengivet i

frimærkestørrelse, så Ora Pinhas bog vil være et uundværligt supplement til denne.

Gunnar Jakobsen

Smoke Firing. Contemporary Artists and Approaches. By Jane Perryman. 2nd rev. ed. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2008. 176 s. ill. litt. index. ib. 30 £.

Preface · Foreword 1 An Introduction to Smoke Firing · Smoke Firing in Antiquity · Traditional Firing Technology 2 Smoke Firing in Contemporary Traditional Societies · Nigeria · India · Native America (New Mexico) · *Smoke Firing Without a Kiln*: 3 Smoke Firing in the Open 4 Smoke Firing in a Container 5 · Smoke Firing in a Pit · *Smoke Firing with a Kiln*: 6 Smoke Firing in a Saggar 7 Smoke Firing in a Kiln 8 Post-raku Smoke Firing · 9 Smoke Firing in Groups.

Dette er bogen om primitive brændingsmetoder, som gennemgås grundigt i dets forskellige afskygninger. Kendetegnende er, at brændingen, når den foregår uden ovn, fx i et hul i jorden (pit/ildgrav), i en mile, der i moderne tid kan være videreudviklet til en olietønde eller bare ved at pakke det forglødede objekt ind i avispapir og så antænde dette, hvorved der selvsagt ikke opnås særlig høje temperaturer, dvs temperaturer mellem 700° C og 1000° C.

Brændingsmetoderne er måske nok primitive, men resultaterne absolut ikke, hvilket vises gennem eksempler på arbejder af 30 kunstnere fra 17 forskellige lande, heriblandt Magdalene Odundo, som vi tidligere har stiftet bekendtskab med i *keramiske noter*, men der vises arbejder af andre kendte navne som Gabriele Koch, Richard Notkin, Duncan Ross og forfatteren Jane Perryman selv samt vores egen Bornholm-baserede keramiker Signe Lassen. Signe Lassen er uddannet ved Glas & Keramikskolen på Bornholm (afgang 2000), hvor hun stiftede bekendtskab med disse primitive brændingsteknikker.

During the last couple of years I have left the raku techniques completely, finding the act of glazing and the glazes themselves increasingly tedious. Also it is getting more and more important to me to find the warmth and softness that the clay itself offers, and to try to bring a message of the value of and importance of simplicity. I have within me a deep longing for simplicity in life and quietness of mind. I believe this to be the main reason why I have become so strongly attracted to the smoke-firing techniques. [Signe Lassen].

Svenske Eva Marie Kothes arbejder udspringer af hendes studie af fremstillingen af jydepotter i Lejre Forsøgscenter, hvilket har resulteret i en videreudvikling af udtrykket i disse sorte potter, der var en stor især jysk eksportvare i 1700- og 1800-tallet.

Hvis man vil vide mere om disse, så er Finn Lynggaards ”jydepotter & ildgrave” fra 1972 et godt bud.

Bogen afsluttes med et lille afsnit om ”Smoke Firing in Groups”, idet disse brændingsteknikker er gode at demonstrere for såvel voksne som børn og kræver ikke mange remedier.

Bogen er, som vanligt for A & C Blacks udgivelser, flot illustreret og absolut sine 30 £ værd, hvis man interesserer sig meget for nutidens anvendelse af primitive brændingsformer.

Gunnar Jakobsen

Medlemsarrangementer i Keramikens Venner

Arrangement: *Bustur til Næstved med besøg på Svend Hammershøi-udstillingen på Næstved Museum og Allan Schmidt-udstillingen på Rønnebæksholm samt keramikere Karen Bennicke og Peder Rasmussen ved Bregentved.*

Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 13. september 2008, kl 08.45. [Bussens afgangstidspunkt].
Mødested: Hjørnet af Stockholmsgade og Oslo Plads skråt over for Østerport Station, hvor bussen holder.

Afslutning: Mellem kl 17.00 og 17.30
Fortæring: Husk at medbringe madkurv og drikkevarer til frokosten
Deltagere: Medlemmer fortrinsret. Minimum 20 deltagere.
Pris: 250 kr for medlemmer og 350 kr for ikke-medlemmer (incl. entréer).
Turleder: Brian Erhardtson.

Tilmelding og betaling: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest fredag den 22. august 2008. Betaling til kassereren. Den endelige deltagelse registreres først, når beløbet er kassereren i hænde.

Om arrangementet: For så vidt angår udstillingerne henvises der til udstillingsoversigten.

Arrangement: *Spor i Keramikken & Keramiske Profiler - foredrag med Ane Maria og Annimi Holst Schmidt.*

Dato og mødetidspunkt: Mandag den 6. oktober 2008, kl 19.30.
Mødested: Danmarks Designskole, Strandboulevarden 47, 2100 København Ø.

Tilmelding: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest tirsdag den 30. september 2008.
Om arrangementet: Ane Maria og Annimi Holst Schmidt arbejder på et stort værk om keramikere i Danmark i de sidste 125 år. De vil løfte sløret for en hel del fakta om dette spændende mammutværk, som vi kan glæde os til at høre nærmere om denne aften.

Arrangement: *Besøg i keramikværkstedet Victoria med [Yvonne Berg](#), [Jakob Fiedler](#), [Iben Harboe](#), [Mark Lauberg](#), [Mabel Laugesen](#), [Pia Lund Hansen](#) og [Louise Sidelmann](#).*

Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 25. oktober 2008, kl 14.00.
Sted: Victoria, Vesterbrogade 24 A, kælderens over gården, 1620 København V
Deltagere: Kun for medlemmer.
Deltagertal: Maksimum 20 deltagere, hvorfor først til mølle princippet vil være gældende.
Tilmelding: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest tirsdag den 21. oktober 2008.
Om arrangementet: Værkstedet Victoria er et fælles værksted med [Yvonne Berg](#), [Jakob Fiedler](#), [Iben Harboe](#), [Mark Lauberg](#), [Mabel Laugesen](#), [Pia Lund Hansen](#) og [Louise Sidelmann](#), som er uddannet på henholdsvis Danmarks Designskole og Designskolen Kolding, flere med afgang inden for de sidste fem år. Deres arbejder spænder fra design og serieproduktion af brugsting over unikaarbejder med diverse materiale og glasurudtryk til udsmykninger.

Bestyrelse:

Hans-Henrik Dyhr, formand
Erik Linnet, næstformand
Anne Rosengaard Jørgensen, sekretær
Inger Tribler, kasserer
Gunnar Jakobsen
Brian Erhardtson, suppleant
Turi Heisselberg Pedersen, suppleant

Formand:

Hans-Henrik Dyhr
Billensteinsvej 33
7120 Vejle Øst
Tlf 75 81 40 80

Sekretær:

Anne Rosengaard Jørgensen
Ved Stampedammen 31
2970 Hørsholm
Tlf.: 45 86 86 09
E-mail: anne.knud@post.tele.dk

Kasserer:

Inger Tribler
Frederik d. VIIIs vej 14
3450 Allerød
Tlf.: 48 28 04 16
E-mail: tribler@kunst.dk
Giro: 9 46 17 87

"keramiske noter" udgives af "Keramikens Venner" og udkommer to gange årligt, henholdsvis primo marts og primo august.

ISSN 1603-0664

Redaktør af "keramiske noter 28/2008" er Gunnar Jakobsen med tak til de, der har leveret stof til dette nummer samt til Barbro Haar og Hans-Henrik Dyhr for gode kommentarer.

Redaktionen afsluttet 08/08/08.
